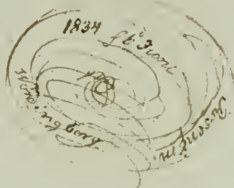

Otto D Rosenørn Lehn

Latinsk Grammatik

af

N. V. Dorph,

Rector ved Horsens lærde Skole.

Andet forbedrede Oplag.

Kjöbenhavn.
Trykt hos Directeur Jens Hostrup Schultz,
Kongelig og Universitets-Bogtrykker.

1831.

Hr. N. P. E. Lund

Amtsprovst paa Langeland,

min ædle, uforglemmelige

Lærer og Velgjører,

være dette Forsøg helliget!

Da første Oplag af denne Bog var udsolgt, troede jeg at burde foranstalte dette andet Oplag af den.

Jeg har bestandig, siden denne Grammatik først udkom, været beskæftiget med at bringe den saa nær Fuldkommenhed som muligt (da ogsaa det, der er længst fra Fuldkommenhed, kan stedse bringes nærmere dertil); og hertil har jeg ikke alene benyttet min egen Læsning og egne Erfaringer, men ogsaa været saa heldig at faae flere værdifulde Raad og Vink fra vore lærdeste og erfarneste Skolemænd og Sproggrandskere. Frugterne heraf, troer jeg, især ville sees i de Forbedringer og Udvidelser af Syntaxis, hvorved jeg har tilsigtet at give denne heelt igjennem den for Skole-Discipler fornødne Fuldstændighed og Bestemthed. Dog er jeg enig med en af vore bedste Skolemænd i den Mening, at en omfattende latinsk Grammatik som en Haandbog for Provectiores vilde være særdeles ønskelig, og afhjelpe et Savn i vor Literatur.

De Steder i Auctorerne, hvorfra de forekommende Citater ere tagne, har jeg angivet allevegne, hvor,

jeg troede, man kunde ønske at efterſee disses Sammenhæng med Contexten.

Det er bekjendt, at de ſkarpſindigſte Sprog-Philoſopher have gjort den Paaſtand, hvis Rigtighed de have beviiſt af Sprogets egen Natur og af Analogie med andre Sprog: at de latinſke Conjugationer bør ordnes og inddeles paa en anden med ſelve Sprogbygningen mere overeensſtemmende Maade. For at gjøre opmærkſom herpaa til nærmere Eftertanke og Drøftelſe har jeg ved Enden af Bogen tilføiet en kort Fremſtilling af denne Theorie.

Første Deel.

Formlære.

§. 1.

1. Latinsk Grammatik er en Anviisning til at forstaae, og udtrykke sig i det latinske Sprog.

2. c udtales forved e, i, y, æ, oe som s; alle andre Steder som k. Nogle græske Ord med s foran c gjøre Undtagelse heri, f. scyphus (skyphus), Scævola (Skævola).

3. t forved i med en paafølgende Vocal, og i Contractioner, udtales som ts, (f. Ex. gratia, Horati for Horatii), undtagen: i Begyndelsen af et Ord; i fremmede Navne; naar foran ι gaaer et s eller x; og i de gamle Infinitiver paa er, f. tiara; Miltiades; molestia, mixtio; mittier.

4. Store Begyndelses-Bogstaver bruges kun efter Punctum (.), samt til nomina propria, og undertiden til udmærkede Ord, Æres- eller Embeds-Titeler, o. d.

5. Naar to Vocaler staae umiddelbart sammen, hører den første til første, den anden til anden Stavelse, f. e-a, be-o, ru-at, co-e-o; undtagen naar de udgjøre Diphthonger, f. foe-dus.

En enkelt Consonant imellem to Vocaler, naar ikke Sammensætning finder Sted, gjør Begyndelsen til en ny Stavelse, f. a-mo, a-xis; men ab-i-go.

Naar to Consonanter, som indsluttes af Vocaler, ikke kunne begynde et latinsk eller græsk Ord, hører den første Consonant til den foregaaende, den anden til den følgende Stavelse, f. val-lis, sic-cus, por-ta.

Naar to Consonanter, som indsluttes af Vocaler, kunne forekomme i Begyndelsen af latinske eller græske Ord, blive de forbundne, og danne begge Begyndelsen af en ny Stavelse, f. da-mnum, pu-blicus, re-gnum, a-ctus.

Tre af Vocaler indsluttede Consonanter danne kun da uadskilte Begyndelsen af en ny Stavelse, naar den første er c eller p eller s, og de følgende muta cum liquida, f. spe-ctrum, sce-ptrum, sini-strum. I andre Tilfælde hører den første Consonant til den foregaaende, og de to sidste til følgende Stavelse, f. Al-cman, ar-ctos. — I Tilfælde af Sammensætning, retter man sig ialmindelighed efter denne, f. ad-eo, dis-tendo. Men naar i sammensatte Ord den anden Bestanddeel begynder med en Vocal, og den første slutter med en Consonant, efter hvilken, før Sammensætningen, fulgte en Vocal enten alene eller tilligemed andre Bogstaver, saa gaaer Consonanten til den følgende Stavelse, f. Ex. pe-nultima (pene eller pæne), ve-neo (venum og eo).

6. Af Abbreviaturer mærkes følgende:

A. *Aulus*; C. *Cajus*; Cl. *Claudius*; Cn. *Cnæus*; D. *Decius*; K. *Kæso*; L. *Lucius*; M. *Marcus*; M'. *Manius*; N. *Numerius*; P. *Publius*; Q. *Quintus*; S. *Sextus*; Ser. *Servius*; Sp. *Spurius*; T. *Titus*; Ti. eller Tib. *Tiberius*. — Fruentimmer-Navne betegnedes med omvendte Bogstaver, f. Ɔ. *Caja*; Ⅎ. *Filia*. — a. d. *ante diem*. Æd. Cur. *Ædilis Curulis*. A. U. C. *anno urbis conditæ*. — Cal. *Calendæ, -as, -is*; Col. *Collega*; Cos. *Consul*; Coss. *Consules* (det sidste Bogstavs Fordobling betegner altid Pluralis); C. D. *Consul designatus*.

D. *Divus*; D. O. M. *Deo optimo maximo*; D. D. *dono dedit* eller: *Deo dicavit*; D. D. D. *dat, dicat, dedicat*; Des. *designatus*; D. M. *Diis Manibus*.

F. *filius*, (f. M. F. *Marci filius*); F. F. F. *felix, faustum, fortunatum*.

HS. (oprindeligen: LLS, derpaa IIS) duæ *Libræ* et *Semilibra* i. e. *sestertius*.

Id. *Idus*; Imp. *Imperator*; I. O. M. *Iovi optimo maximo*.

Kal. *Kalendæ*; K. C. *Kalumniæ causa* (et Brændemærke).

N. *nepos*; Non. *Nonæ*.

P. *posuit*; P. C. *Patres Conscripti*; P. M. *Pontifex Maximus*; Præf. *Præfectus*; Præt. *Prætor*; Proc. eller Procos. *Proconsul*; P. R. *Populus Romanus*; P. S. eller PS. *plebiscitum*; P. U. C. *post urbem conditam*,

R. P. *Respublica.*

S. *Salutem* (i Breve), ogsaa: *Sacrum*; S. D. *salutem dicit*; S. P. D. *salutem plurimam dicit*; S. C. *Senatus consultum*; S.P.Q.R. *Senatus Populusque Romanus*; S. V. B. E. E. V. *Si vales, bene est, ego valeo.*

7. Alle Ord i et Sprog deles i tre Hovedclasser:

1) *Nomen* ɔ: Substantivum, Adjectivum, Pronomen, Numerale.

2) *Verbum.*

3) *Particula* ɔ: Adverbium, Præpositio, Conjunctio, Interjectio.

8. *Substantivum* er et Ord, som betegner en selvstændig Gjenstand, f. equus, en Hest; sapientia, Viisdom.

9. Et Substantivum er:

Proprium (Egetnavn), hvorved man adskiller en enkelt Person eller Ting fra alle andre af samme Slags, f. Cicero. Roma;

Appellativum (Fællesnavn), hvormed man benævner alle Personer eller Ting af samme Slags, f. homo, et Menneske. urbs, en By;

Collectivum, som i Singularis betegner en Fleerhed, f. grex, en Hjord;

Plurale, som i Pluralis betegner en Enkelthed, f. nuptiæ, et Bryllup. — Saaledes kalder man og i Grammatikken de Ord, der kun med en vis Bemærkelse bruges i Pluralis, f. arma, Vaaben.

10. I Danſken bruges snart ingen Artikel (ɔ: det Ord, som tilkjendegiver Kjønnet, og, om man taler bestemt eller ubestemt), f. Herre, Bord; snart den ubestemte: en eller et, f. en Herre, et Bord; snart den bestemte, f. Herren, Bordet, i Pluralis: Herrerne, Bordene. Ingen af disse Artikler har Sted i Latinen, saa at Bord, Bordet, et Bord hedder overalt det samme (mensa), og Talens Sammenhæng skal alene bestemme, hvorledes man i Danſken skal udtrykke det.

11. *Adjectivum* betegner en Beskaffenhed eller en Egenskab ved et Substantivum, f. bonus, god.

12. *Pronomen* staaer i Stedet for et Substantivum, og antyder samme bestemt, f. ego, jeg. tu, du. ille, han. meus, min.

13. *Numerale*, Talord, bestemmer Gjenstandenes Mængde, f. een, to, tre o. f. v.

14. *Verbum* tilkjendegiver, at man gjør, vederfares, eller er noget; f. laudo, jeg roser. laudor, jeg roses. albeo, jeg er hvid.

15. *Adverbium* bestemmer visse Omstændigheder ved Verbet, Adjectivet, eller Partiklerne, f. *vehementer* amo, jeg elsker høiligen. *admodum* diligens, meget flittig. *nimis* secure, altfor skjødesløst. *Longe* ultra terminum, langt udenfor Grændsen. Mandigen. Silde.

16. *Præpositio* udtrykker en Gjenstands Forhold til en anden, f. Bogen ligger paa, under, ved Bordet, liber jacet *in, sub* mensa, *prope* mensam.

17. *Conjunctio* forbinder Ord eller Sætninger, f. et, og. sed, men. ego *et* tu.

18. *Interjectio* udtrykker en Følelse, f. o! eheu! ah! ak!

19. Gjenstanden, hvorom der tales, er i Tallet (numerus) enten een (singularis) eller flere (pluralis), f. Ego, jeg; homo, et Menneske; legis, du læser. Nos, vi; homines, Mennesker; legitis, I læse.

20. *Genus*, Kjønnet, er tre Slags:

Masculinum, Hankjøn, f. filius, en Søn; bonus, god.
Femininum, Hunkjøn, f. filia, en Datter; bona.
Neutrum, Intetkjøn, f. pomum, et Æble; bonum.

Commune, Fælleskjøn, indbefatter Masculinum og Femininum, f. dux, Anfører eller Anførerinde. — Det danske Genus svarer ikke altid til det latinske, f. *hic* homo, dette Menneske.

21. *Casus* er den Forandring, som et Nomen faaer i Enden for at betegne dets Forhold til et andet Ord. Casus ere sex:

1) Nominativus, hvori Subjectet ialmindelighed ſtaaer, ſ. Herren befaler, *dominus* jubet. Bordet beredes, *mensa* paratur.

2) Genitivus efter det Spørgsmaal: hvis ſ. Faderens Bog, *patris* liber.

3) Dativus, naar Ordet ſtaaer ſom Perſonsobject, og man kan ſpørge til eller for hvem eller for hvad, ſ. Faderen gav mig Bogen, pater dedit *mihi* librum. Det er mig kjært, id *mihi* gratum est.

4) Accusativus, naar Ordet ſtaaer ſom Tingsobject, ſ. Heſten trækker Vognen, equus trahit *currum*.

5) Vocativus betegner en Tiltale, ſ. domine! Herre!

6) Ablativus viſer det Middel eller Redſkab, hvorved en Ting ſkeer, ſ. at ende Livet ved Forgift, vitam *veneno* finire.

§. 2.

Subſtantivum.

Declinatio, et Ords Forandring ved casus (paa en af følgende 5 Maader):

Singularis.

22.	I.	II.	III.	IV.	V.
Nom.	*mens*ă	*domin*us	*pan*is	*fruct*us	*di*es
Gen.	——æ	——i	——is	——us	-ei
Dat.	——æ	——o	——i	——ui	-ei
Acc.	——am	——um	——em	——um	-em
Voc.	——ă	——e	——is	——us	-es
Abl.	——ā	——ō	——e	——u	-e

Pluralis.

Nom.	——æ	——i	——es	——us	-es
Gen.	——ārum	——ōrum	——um	——ŭum	-ērum
Dat.	——is	——is	——ĭbus	——ĭbus	-ēbus
Acc.	——as	——os	——es	——us	-es
Voc.	——æ	——i	——es	——us	-es
Abl.	——is	——is	——ĭbus	——ĭbus	-ēbus

Den forste Declination.

23. Singularis.		Pluralis.
N.	mens*a*, Bord.	mens*æ*, Borde.
G.	mens*æ*.	mens*arum*.
D.	mens*æ*.	mens*is*.
Acc.	mens*am*.	mens*as*.
V.	mens*a*!	mens*æ*.
Abl.	mens*a*.	mens*is*.

24. Græske Ord paa *e*, *as*, *es*:

N.	cramb*e*, Kaal.	Ænē*as*.	Anchī*ses*.
G.	cramb*es*.	Æne*æ*.	Anchis*æ*.
D.	cramb*æ*.	Æne*æ*.	Anchis*æ*.
Acc.	cramb*en*.	Æne*am*.	Anchis*en*.
V.	cramb*e*.	Æne*a*.	Anchis*ē*.
Abl.	cramb*e*.	Æne*a*.	Anchis*ē*.

25. Græske Ord paa ης gaae deels efter 1 deels efter 3 Declination. — Efter 1 Decl. gaae næsten alle græske Appellativa, s. cometes, lyristes; alle Patronymica, *) som ei ere blevne til almindelige nomina propria, s. Tydīdes, Priamīdes; og mange enkelte Navne, s. Anchises, Laërtes. — Efter 3 Decl. gaae Patronymica, som ere blevne formelige nomina propria, s. Euripides, Simonides; alle barbarske Navne, s. Astyages, Cambyses; og nogle andre, s. Æschines, Apelles, Herodes, Pylades. — Satrapes og sorītes gaae i Sing. efter 3 Decl., i Plur. efter 1 Declination. — Nogle græske Ord gaae baade efter 1 og 3 Decl., s. Orestes, Thyestes.

26. Pluralis er i alle Ord regelret.

27. De Ord dea og filia hedde i Dat. og Abl. Plur. deabus, filiabus.

28. Exempler paa 1 Decl. ere:

hæc ala, Vinge.
— via, Vei.
— barba, Skjæg.
— epitome, Udtog.

hic boreas, Nordenvind.
— aurīga, Kudsk.
— Hadria, det adriatiske Hav.
— poeta, Digter.
— Perses.

*) Stammenavne, for det meeste efter Stamfædres nomina propria. Masculina paa *des*, som stamme fra Endelsen *eus* (s. Pelīdes) og fra Belus, Lycurgus, Amphiaraus, have lang penultima; de øvrige paa *des* kort penultima, s. Æneădes, Mæonĭdes.

Den anden Declination.

29. Sing.	Plur.	Sing.	Plur.
N. domin*us*, Herre.	domin*i*.	lib*er*, Bog.	lib*ri*.
G. domin*i*	domin*orum*.	lib*ri*	lib*rorum*.
D. domin*o*	domin*is*.	lib*ro*	lib*ris*.
Acc. domin*um*	domin*os*.	lib*rum*	lib*ros*.
V. domin*e*!	domin*i*!	lib*er*!	lib*ri*!
Abl. domin*o*.	domin*is*.	lib*ro*.	lib*ris*.

	Singularis.	Pluralis.
N.	puer, Dreng.	puer*i*.
G.	puĕr*i*.	puer*orum*.
D.	puer*o*.	puer*is*.
Acc.	puer*um*.	puer*os*.
V.	puer!	puer*i*!
Abl.	puer*o*.	puer*is*.

30. Af Nomina paa er bortkaste de fleste e forved de andre Casusendelser (f. liber); andre beholde det. Disse ere: gener, Ibēr, Liber, Alexander, Antipater, socer, vesper, liberi (Børn), og de Adjectiva: asper, gibber, lacer, liber, miser, prosper, tener, og cpp. af fero og gero, f. armiger, frugifer.

31. Nomina paa um declineres saaledes:

	Singularis.	Pluralis.
N.	pom*um*, Æble.	pom*a*, Æbler.
G.	pom*i*.	pom*orum*.
D.	pom*o*.	pom*is*.
Acc.	pom*um*.	pom*a*.
V.	pom*um*.	pom*a*.
Abl.	pom*o*.	pom*is*.

32. Den anden Declination har tre Endelser: us, um, er.

33. Genitiv-Endelsen ûm, sammendraget for orum, bruges i de Ord, som betegne Penge og Maal, f. nummus, sestertius, talentum, modius &c., f. nummûm for nummorum.

34. Substantiva propria paa ĭus med kort i faae i Vocativ i for ie, f. Virgilius; Voc. Virgĭli; Pompeius Voc. Pompēi; Caius Voc. Cāi; Mercurius Mercŭri. — Alle andre Ord paa ius dannes regelret, f. fluvius Voc. fluvie; pius pie; Saturnius Saturnie; Darīus Darīe. — Filius har i Voc. fili, meus mi, genius geni.

35. Deus i Voc. Deus, i Plur. N. Dei, Dii, Di. G. Deorum, Deûm. D. Deis, Diis, Dis. Acc. Deos &c.

36. Nogle Appellativa af 2 Decl. faae i Pluralis et andet Genus, f. *hoc* coelum, Plur. *hi* coeli. — Forskjellige Navne paa Steder, især Bjerge, paa us, have Pluralis paa a -orum, f. Pergamus, i Plur. Pergama, Genit. Pergamorum. Ved disse Pluralia kan underforstaaes juga.

37. De græske Endelser paa eus flecteres almindeligt i N., Acc. og Voc. efter 3die græske Declination, øvrigt efter 2den latinske.

N.	Orph*eus*	arct*ŏs*	Androge*ōs*	enchiridi*ŏn*
G.	Orph*ei*	arct*i*	Androg*ei*	——— *i*
D.	Orph*eo*	arct*o*	Androg*eo*	——— *o*
Acc.	Orph*ea*	arct*on*	Androg*eon*	——— *on*
Voc.	Orph*eu*	arct*e*	Androg*eos*	——— *on*
Abl.	Orph*eo*	arct*o*	Androg*eo*	——— *o*

Den tredie Declination.

Singularis.

38.	Smerte.	Fader.	Sky.	Menneske.
N.	dolor	pater	nubes	homo
G.	dolor*is*	pat*ris*	nub*is*	hom*inis*
D.	dolor*i*	pat*ri*	nub*i*	hom*ini*
Acc.	dolor*em*	pat*rem*	nub*em*	hom*inem*
V.	dolor	pater	nub*es*	homo
Abl.	dolor*e*	pat*re*	nub*e*	hom*ine*

Pluralis.

N.	dolor*es*	pat*res*	nub*es*	hom*ines*
G.	dolor*um*	pat*rum*	nub*ium*	hom*inum*
D.	dolor*ibus*	pat*ribus*	nub*ibus*	hom*inibus*
Acc.	dolor*es*	pat*res*	nub*es*	hom*ines*
V.	dolor*es*	pat*res*	nub*es*	hom*ines*
Abl.	dolor*ibus*	pat*ribus*	nub*ibus*	hom*inibus*

39. Neutra af 3die Decl. declineres saaledes:

Singularis.

N.	æquor, Slette.	mare, Hav.
G.	——— *is*	——— *is*
D.	——— *i*	——— *i*
Acc.	———	——— *e*
V.	———	——— *e*
Abl.	——— *e*	——— *i*

Pluralis.

N.	æquora	maria
G.	—— *um*	——*ium*
D.	—— *ibus*	——*ibus*
Acc.	—— *a*	——*ia*
V.	—— *a*	——*ia*
Abl.	—— *ibus*	——*ibus*

40. Fortegnelse paa alle Nominativ-Endelser med dertil hørende Genitiver af 3die Declination.

-a G. *ătis.* f. poema G. poemătis.
-e G. *is.* f. mare G. maris.
-i G. *is.* f. sinăpi G. sinapis.
Afvigende: Ord paa -meli G. melitis, f. melomeli.
-o G. *ōnis.* f. carbo G. carbonis. — Men ŏnis have Folkenavne, f. Macĕdo, undt. Laco-ōnis, Iōnes.
-ĭnis have Feminina paa do og go (undt. unĕdo -ōnis) og de Ord cardo, ordo, margo, Apollo, homo, nemo, turbo, f. cardo G. cardinis. — caro carnis. — Anio -ēnis.
Næstsidste Stavelse i Genitivus bliver i alle Imparisyllaba kort, naar Nominativets Endevocal forandres, f. homo -ĭnis, hospes -ĭtis, tempus -ŏris, undt. Comparativernes Neutra (f. majus -ōris) og vibex (maaskee rettere vibix) vibīcis.
-y G. *yis* contr. *ys.* f. misy G. misys,
-c alēc G. alēcis. lac G. lactis.
-al G. *ālis* f. animal G. animālis. — Alle disse Ord ere oprindelige Neutra af Adjectiva paa ālis Neutr. āle. — Kort ă have săl G. sălis; puniske Mandsnavne, f. Hannibal; og geographiske Navne, f. Hispal, en spansk By.
-el fel G. fellis. mel. G. mellis. — Genit. ēlis have ikke-græske Navne paa ēl, f. Daniēl G. Daniēlis.
-il G. *ĭlis*, f. mugil. — sol sōlis.
-ul G. *ŭlis*, f. Consul.
-an G. *ānis*, lutter græske Ord, f. pæan. — Pan Panos.
-en G. *ĭnis*, f. carmen G. carminis. — ēnis have lien, ren, og græske Ord, f. Siren.
-in og *yn* G. *īnis* og *ynis.* Lutter græske Ord, f. delphin.
-on. Blot græske Ord, hvilke, efter den græske Genitiv *-ωνος -ονος -ωντος* el. *οντος*, faae i Latinen *-ōnis*, el. *ŏnis*, el. *ontis*, f. platanon, Solon; architecton, Ixion; Xenophon, scazon.
-ar G. *āris* have alle de Ord, der, som calcar, torcular, ere Neutra af Adjectiver paa āris Neutr. āre (see ăl -ālis); men: *ăris* have lar, par, bacchar, jubar, nectar, Cæsar, Hamilcar, Hagar, o. d., samt geographiske Navne, f. Nabar. — far G. farris. — hepar G. hepătis (en vis Fisk; i Betydning af Lever hos Classikerne uhørt).
-er G. *ĕris*, f. agger, mulier. Men

-ris, istedetfor Nominativ-Endelsen *er*, have Masculina og Feminina paa *ter* og *ber* (undt. later), f. accipiter G. -tris. September -bris.

-ĕris have alle græske Ord, f. character. — iter itinĕris. — Iuppiter Iovis. — ver vēris.

-ir G. *ĭris*, f. Gadir.

-or G. *ōris*, amor. — *ŏris* have arbor, æquor, marmor, memor, bicorpor, og græske Ord (ωρ-ορος), f. rhetor, Hector. — ador -ōris og -ŏris. — cor cordis.

-ur G. *ŭris*, f. augur. — *ŏris* have ebur, femur, jecur (som ogsaa i G. hedder jecinŏris, jocinŏris, jocinĕris). — fūr fūris. — Alle latinske Ord paa ĕu, og Neutra paa ŭr og t forandre Endestavelsens Vocal, f. carmen, ebur, caput.

-as G. *ātis*, f. ætas, civitas, og alle deslige Ord paa -tas, samt Propria paa -nas (f. Mæcenas), og gentilia *) paa as, f. Antias. Men anas anatis; as assis; vas vadis; mas maris.

-antis have græske Masculina, f. adamas.

-ădis have græske Feminina, f. lampas.

-ătis have græske Neutra, f. artocreas.

-es G. *is* have Feminina, f. nubes, nubis (undt. merges -gitis.)

-ĭtis have Masculina, f. miles militis (undt. acinaces, palumbes, vepres, verres, hvilke have *is*).

-ētis have følgende, hvis Nominativ-Endelse er lang; locuples, quies, inquies, requies (ogsaa i G. requiei), og græske Ord (ης G. ητος), f. lebes, Cres, Crates, og deslige Navne, hvoraf dog nogle ogsaa have is, f. Chremes.

-ĕtis have abies, aries, hebes, Indiges, interpres, paries, perpes, præpes, seges, teges, teres.

-ĕdis have pes og cpp. bi -quadru -sonipes. — heres, merces G. -ēdis. — Ceres Cerĕris. — bes bessis. — æs æris. — præs prædis.

-is G. *is*, f. auris, avis.

-ĭdis have, foruden mange græske Ord, følgende: capis, cassis (Hjelm), cuspis, lapis, promulsis, Tibris, i hvilke alle Nominativ-Endelsen er kort.

ītis have lis, Dis, Quiris, Samnis.

ĕris: cinis, cucumis, pulvis, vomis. (gamle Nominativer ere cucumer, vomer). — sangvis sangvinis. — semis semissis. (Den oprindelige Nominativ-Form var semissis ɔ: semiassis. semis er ogsaa et Adject. indecl.). — glis gliris.

De græske Ord rette sig i Dannelsen af Genitivus efter Græsken saaledes:

Gen.	*-is*	svarer til den græske	ιος eller εως, f. basis, Neapolis.
—	*-ĭdis*	———	ἴδος, f. ægis, Daphnis.
—	*-īdis*	———	ῖδος, f. apsis, Crenis.
—	*-īnis*	———	ῖνος, f. delphis, Salamis.
—	*-entis*	———	εντος af Nom. εις, f. Simois.

Charis Charĭtis. Men de med charis sammensatte Navne have i Genit. *ĭdis*, f. Eucharis,

*) som dannes af et Folks, Lands, eller en Byes Navn.

-os G. *ōtis*, f. cos, nepos. Men
-ŏris have flos, glos, mos, os (Mund), ros, lepos. — custos -odis. — os ossis. — bos bovis. — impos -pŏtis. —
-ōis have nogle græske Ord: heros, Minos, Tros. — Eos Eus. —
-us G. *ĕris*, f. foedus, vulnus, vetus.
-oris have nogle, f. corpus, decus, frigus, o. a.
-ūris have crus, jus, mus, pus, rus, tus, tellus. — Ligus -ŭris.
-ūdis incus, palus. — pecus -ŭdis.
-ūtis juventus, salus, senectus, servĭtus, virtus. — sus, grus -uis.
-untis have nogle græske geographiske Navne, f. Opus, Hydrus, Selīnus.
-ŏdis græske Ord paa pūs, cpp. af πους, f. tripus, Oedipus (ogsaa efter 2 Decl.); polypus kun efter 2 Decl.
-ys G. *yis* contr. *ys*, f. chelys, Libys.
-ydis have chlamys o. a.
-aus G. *audis*, f. fraus, laus.
-bs G. *bis*, f. trabs, urbs, Arabs. — puls pultis. — hiems hiemis.
-ns G. *ntis*, f. gens, mons. — Afvigende:
-ndis, f. frons (Løv), glans, juglans.
-ps G. *pis*, f. seps sepis, Ops, stirps.
Cyclops Cyclōpis, hydrops hydrōpis. — Æthiops, Pelops G. ŏpis.
-ĭpis have adeps, og de Ord, der ende paa ceps a capiendo, f. forceps, manceps, undt. auceps aucŭpis. — anceps ancipitis: saaledes og biceps, præceps af caput. — gryps gryphis.
-rs G. *rtis*, f. pars, Tiburs. — concors -cordis.
-t. caput G. *pitis* og dets cpp., f. occiput, sinciput.
-ax G. *ācis*, f. fornax.
-ex G. *ĭcis*, f. culex, pollex. — Men
-ĕcis: nex, fenisex, resex.
-ēcis: vervex, alex.
-ĕgis: aquilex, grex, Lelex.
-ēgis: lex, rex med cpp. — remex -ĭgis. — senex senis. — supellex supellectĭlis.
-ix G. *īcis*, f. cornix, radix, victrix.
-ĭcis have calix, filix, fornix, hystrix, larix, natrix, pix, salix, Cilix.
-ĭgis: strix, og de barbarske Navne, f. Bojŏrix, Vercingetŏrix. — nix nivis.
-ox G. *ōcis*, f. vox, celox.
nox noctis. — præcox præcŏcis. — Cappădox -dŏcis. — Allŏbrox -brŏgis.
-ux G. *ŭcis:* dux, tradux, nux.
-ūcis: lux og Pollux. — conjux -jŭgis.
-yx G. *ȳcis*, f. calyx, Eryx.
-ycis: bombyx, Ceyx.

-ygis: Iapyx, Phryx, Styx. — onyx onychis.
-æx: fæx fæcis. — *aux*: faux faucis.
-x impurum (ɔ: med foregaaende Consonant) G. *cis*: arx arcis, calx, laux, merx.
-gis have nogle græske Ord: phalanx, sphinx, syrinx.

40. I. Græske Ord paa *ις* G. *εως* eller *ιος* danne i Latinen Genitiv paa is, nemlig følgende, samtlige feminina:
1) Verbalia paa *σις*, f. acroasis, basis;
2) cpp. af *πολις*, f. metropolis, Neapolis. (Men Mandsnavne have i Genitiv -idis, f. Eupolis);
3) flere enkelte Navne: Nemĕsis, Sybăris, Syrtis, Charybdis.

II. Græske Ord paa *ις* G. *ιδος* have i Latinen *ĭdis*, nemlig:
1) næsten alle Masculina, saasom Mænds og Floders Navne: Adonis, Alexis; Tanais, Tigris;
2) følgende Feminina:
a) alle patronymica: Ætis, Athamantis; alle, efter Analogie med disse patronymica dannede, Navne, som kaldes Gentilia: Mæotis, Phthiotis; og Navne paa Digte: Æneïs, Thebaïs;
b) mange Qvindenavne, f. Alcestis, og Byers Navne, f. Aulis:
c) græske Deminutiva: cantharis, coronis, tyrannis; og aspis, jaspis, pyramis.

Genitiv *is* for *idis* af disse under II. benævnte Nomina findes aldrig hos Cicero.

41. Om Accusativus Singularis.

Ikkun Ord paa is have i Acc. im, nemlig:

a) Appellativa, hvis Genitiv er lig Nominativ;

Blot *im* have amussis, buris, cucumis, ravis, sitis, tussis, vis. — Helst *im* have febris, pelvis, puppis, securis, turris; de øvrige *em*.

b) De græske Ord, hvis Genitiv-Endelse is svarer til den græske *εως* eller *ιος*, f. basis -is, Acc. basim, Neapolis -im, og de Ord paa is -ĭdis, hvilke og have idem i Acc., nemlig:
α) alle Masculina (See Nr. 40, II.)
β) mange Qvinders og Byers Navne: Alcestis, Aulis.
I disse (*α*, *β*,) er Acc. im (in) langt brugeligere end idem (ida).
γ) Gentilia af Endelsen ātis, ītis, ōtis: Lemnātis, Sybarītis, Mæōtis; og Appellativa af Endelsen ītis: arthrītis. — I disse Ord er Acc. idem (ida) brugeligere end im (in).

c) mange ikke-græske Navne, f. Avelis (et numidisk Proprium), Floders og især spanske Byers Navne: Albis, Hispălis. Undt. Alpem.

Ord paa ys rette sig i Dannelsen af Acc. efter Genitivus. De, som have Genitiv ydis, faae i Acc. ydem, f. aclys. De, som have i Genitiv yis, faae i Acc. ym, f. Halym, chelym.

42. Ablativus Singularis

endes sædvanligen paa e; dog have nogle Ord i, andre snart e snart i.

i for e faae

a) Appellativa neutra paa e, al, ar med lang penultima, f. altāre-i, cervical-āli, calcar-āri; og par pări (et Par), măre mari.

b) Adjectiver paa er og is, ogsaa naar de bruges som Substantiver: celeber -bri, facilis -i, September -bri, Aprilis -i, Atheniensis -i.

Undt. sequester; ædilis; centussis og de øvrige cpp. af as el. assis, f. semissis -e: impūbis; juvĕnis; og oprindelige Adjectiver paa is, som ere blevne Mandsnavne: Martialis.

c) Parisyllaba *), som have Acc. im eller in.

43. e og i have

a) Adjectiver af een Endelse, (men, brugte som Substantiver, e), f. sapienti (Adj.), sapiente (Subst.); og Gentilia, f. Arpinas, Laurens. — e alene Participia, som saadanne (eo præsente), Propria (Clemens, Felix). og følgende Adjectiver: pauper, puber, hospes, sospes, compos, impos, bipes, quadrupes, senex, deses, superstes. Saaledes ogsaa helst Comparativer, f. majore.

b) mange Ord paa is, med Acc. em alene, eller em og im, f. amnis, *amne* og *amni*. — imber *-bri* og *-bre*; occiput *-piti*; ruri, paa Landet, rure i andre Tilfælde; f. rure frui, rure redire; supellex -lectili og -lectile.

Intet Ord paa as eller io har Ablativ i.

De græske Ord, hvis Genitiv er i Latinen idis, faae i Abl. ide, om end Acc. er im.

---

*) o: de Ord, som have lige mange Stavelser i Nomin. og Genit. — Imparisyllaba, som faae en Stavelse meer i Genit, f. miles militis.

44. **Nominativus Pluralis** *ia*

faae Neutra paa e, al, ar, og alle Adjectiva. — Undt. Comparativa (f. deteriora), vetus -tera, degener -nera, far farra.

45. **Genitivus Pluralis** *ium*

have kun de latinske Ord, ved hvilke ogsaa i Singularis i er herskende Endevocal, nemlig:

a) Neutra paa e, al, ar, og alle Adjectiva. Undtag: Comparativa (f. majorum), og de Adjectiva cælebs, celer, cicur, compos, impos, degĕner, dives, inops, memor, immĕmor, pauper, senex, supplex, uber, vetus, vigil, og cpp. af pes, color, corpus, caput, capio, facio, sedeo, f. cælibum, bipĕdum, ancipitum, participum, præsidum.

b) Parisyllaba paa es, is, er, f. nubes, avis, imber. — Undt.: vates, strues, proles, og græske Mands-Navne, f. Æschines; canis, panis, juvenis. (volucris -um, apis, strigilis have ium og um); pater, mater, frater, accipiter.

c) Ord paa s og x impurum: mons montium; lanx lancium. — Undt. hiems, ops; græske Ord, f. gryps, Arabs; Fleerstavelsesord paa ps, f. particeps, adeps. — Ord paa ns og rs have um og ium, helst ium: parens *parentum parentium.* Tiburs *Tiburtium- tum.*

d) Alle Eenstavelsesord paa s og x impurum, samt faux, glis, lis, mas, mus, nix, nox, os (ossis), strix, vis; de øvrige have um, ligesom og de græske Ord; f. montium; faucium; florum; Troum.

e) Gentilia paa ās G. ātis, og īs G. ītis, f. Antias, Quiris.

Substantiver paa trix, brugte som Adjectiver, have helst ium, f. victrix. — locuples -plētium og plētum.

46. **Genit. Plur.** orum for um eller ium findes i nogle Neutra, f. dogma, dogmatum og dogmatorum. Dog er Endelsen um eller ium brugeligst.

47. **Dativ og Ablativ Plur.** is for ibus findes almindeligst i græske Ord paa ma, f. dogmatis for dogmatibus.

48. bos G. bovis &c. Plur. Nom. boves G. boum. D. bobus eller bubus &c. — sus i Dat. Plur. subus. lacunar-nariis.

49. Græske Ord efter 3die Declin.:

Singularis.

N.	chelys	hæresis	echo
G.	chelyis	hæresis (ios, eos)	echus
D.	chelyi	hæresi	echo
Acc.	chelym (yn)	hæresim (n)	echo
V.	chely	hæresis (i)	echo
Abl.	chely	hæresi	echo

Pluralis.

N.	chelyes	hæreses
G.	chelyum	hæresium
D.	chelybus (chelysi)	hæresibus
Acc.	chelyes (as)	hæreses
V.	chelyes	hæreses
Abl.	chelybus (-lysi)	hæresibus

50. Græske Neutra paa os findes kun i de tre lige Casus, f. Argos, cetos, melos, i Plur.: cete, mele; eller de faae Endelsen us og um af 2 Decl., og flecteres derefter, f. Erebus -i, masc.; cetus -i, melum -i, neutra.

De latinske Ord, som paa Græsk danne Acc. α impurum, beholde kun meget sjelden a i Latinen, især i Appellativer, uden i aër og æther, aëra, æthera; hyppigere i Propria, f. Helicona, Pana.

I sjeldnere græske Ord, med Acc. in eller im, bruges meest den græske, i mere bekjendte Ord den latinske Endelse, hvilken stedse bruges i Ord, hvis græske Oprindelse hartad er glemt, f. cannabis -im.

Propria paa ās -antis have i Voc. ā, f. Calchā; Appellativa paa as -antis, og Ord paa as, som ei i Genitiv have -antis, faae Voc. som Nominat., f. Adamas; Pallas -ădis.

Navne paa ēs med græsk Genitiv εος contr. ους, f. Demosthenes, Socrates, faae i Voc. es eller ē. Ved andre græske Ord paa es er Voc. meest lig Nominativus.

I Ord paa īs -īdis, -īnis, -entis er Voc. som Nominativus.

Genitivus Plur. ōn bruges i Folkenavne og Bogtitler, f. Chalybon; metamorphoseon liber.

Acc. Pl. ăs bruges hyppigt, især i Propria, f. cantharidas. Æthiopas.

51. Den fierde Declination

har to Endelser: us (for Masculina og Feminina), u (for Neutra).

	Singularis.	Pluralis.	Singularis.	Pluralis.
N.	fruct*ŭs*	fruct*ūs*	corn*u*	corn*ua*
G.	fruct*ūs*	fructuum	corn*u*	corn*uum*
D.	fruct*ŭi*	fruct*ibus*	corn*u*	corn*ibus*
Acc.	fruct*um*	fruct*ūs*	corn*u*	corn*ua*
V.	fruct*ŭs*	fruct*ūs*	corn*u*	corn*ua*
Abl.	fruct*ū*	fruct*ibus*	corn*u*	corn*ibus*

Domus følger deels 2 deels 4 Decl., efter Verset:
Tolle *me*, *mi*, *mu*, *mis*,
Si declinare *domus* vis.

I Prosa declineres det saaledes: N. domus, G. domus, D. domui, Acc. domum, V. domus, Abl. domo. Plur. N. domus, G. domuum, D. domibus, Acc. domos, V. domus, Abl. domibus.

Nomin. Jesus i Acc. Jesum, i de øvrige Casus Jesu.

Dat. og Abl. Plur. endes i følgende Ord paa ubus: acus, arcus, lacus, partus, pecu, quercus, specus, tribus. Af ficus bruges bedst ficis efter 2 Declination.

Andre Ord paa u, end cornu, genu og veru, bruges helst med en anden Form, f. hic tonitrus G. -us eller hoc tonitruum G. -i; hic gelus -us.

De fleste Verbal-Substantiva paa us gaae efter denne Declination, f. sensus, cursus, quæstus.

52. Den femte Declination

har kun een Endelse es, og faa Ord flecteres derefter.

	Sing.	Plur.	Sing.	Plur.
N.	di*es*	di*es*	r*es*	r*es*
G.	di*ei*	di*erum*	r*ei*	r*erum*
D.	di*ei*	di*ebus*	r*ei*	r*ebus*
Acc.	di*em*	di*es*	r*em*	r*es*
V.	di*es*	di*es*	r*es*	r*es*
Abl.	di*e*	di*ebus*	r*e*	r*ebus*

De fleste Ord af denne Declination bruges, ifølge deres Bemærkelse, kun i Singularis. Ikkun dies og res have en fuldstændig Pluralis. Følgende Ord bruges i Nominativus, Acc. og Voc. i Pluralis: acies, effigies, eluvies, facies, glacies, progenies, series, spes, species.

Ord, som gaae baade efter 1 og 5 Decl., f. barbaria -æ og barbaries -ei, have sædvanligen kun Acc. og Abl. Sing. af Formen paa es.

Ord paa *es* impurum have i Gen. og Dat. Sing. et kort, de øvrige et langt e, f. fidĕi, speciēi.

Almindelige Anmærkninger over Declinationerne.

53. Fordi Genitivus Singularis er fem Slags, antages fem Declinationer. Genitivus endes

i den første Declination paa æ (es)
— anden i
— tredie . . . . is
— fierde . . . . us (u)
— femte . . . . ei.

Nominativus og Vocativus ere hinanden overalt lige, undtagen i de Ord paa us af 2 Decl., og de græske paa as og es af 1 Declination.

Nominativus og Vocativus kaldes casus recti, de øvrige casus obliqui.

54. I de Ord, som ere sammensatte af tvende Nominativer, declineres begge Dele, f. jusjurandum, jurisjurandi, jurijurando &c.

Undtag: alteruter, Marspiter, leopardus, i hvilke kun den anden Deel declineres, f. alterutrīus; Marspiteris el. -pitris; leopardi &c.; alteruter kan og declineres som tvende Ord: alterius utrius &c.; rosmarinus rosmarini, eller ros marinus, roris marini; olusatrum, olusatri el. olus atrum, oleris atri &c.

55. I de Ord, som ere sammensatte af Nominativus og en casus obliquus, declineres ikkun Nominativus, f. paterfamilias, patrisfamilias, patrifamilias &c. Duumvir, duumviri, duumviro &c.

Nom., Acc. og Voc. ere overalt lige i Neutrum, og endes da i Pluralis paa a.

Dat. og Abl. Plur. ere hinanden overalt lige.

56. *Indeclinabilia* (ɔ: Ord, som gjennem alle Casus beholde Nominativets Form) ere:

1) Pondo, og Ordene paa u af 4 Decl. i Sing., f. *hoc* cornu.

2) Bogstaver i Sing. og Plur., f. *hoc* alpha, *hujus* alpha &c.

3) Ord, der bruges materialiter (ɔ: betragtes blot som Lyd eller Ord), f. *os* correpti Genitivus est *ossis*.

En Egenskab, som tillægges flere Gjenstande, bruges ofte i Plur., f. odia civium, gaudia, calores; ligesom og andre Ord, som formedelst deres Betydning ikke synes at kunne have Plur., f. adipes, spumæ, pituitæ. Af album (Protokol), capital (Hovedtøi), meridies, pontus, vesper findes ikke Pluralis.

57. Ord, som kun findes i Pluralis, ere:
De fleste Navne paa Fester (for det meste oprindelige Adjectiver, hvorved forstaaes feriæ, sacra), f. Latiuæ, Bacchanalia; samt de Ord: altaria, 3 Decl., Alter og Altere; ambāges, *f.* 3; antes, *m.* 3; apinæ; arma; artus, *m.* 4; balneæ; bellaria 2; bona, Gods; cancelli; castra; caulæ; ceræ, Skrivertavle (cera, et Blad af samme); cibaria 2; Næringsmiddel; clathri; clitellæ; codicilli, Skrivertavle; coelĭtes; comitia 2, Valgforsamling; crepundia 2; cunæ, cunulæ, cunabula; cupediæ, og cupedia 2, Lækkerbidsken, (cupedia, Lækkerhed); deliciæ (delicium hos Digtere og i Indskrifter); divitiæ; donaria 2, hellig Gave (donarium, Opbevaringsstedet for samme); epulæ, Maaltid (epulum, stort, offentligt Maaltid); excubiæ; exsequiæ; exta; exuviæ; fasti og fastus, *m.* 4; fauces, *f.* (i Sing. kun Abl. fauce); feriæ; fori; foria, 2; fraces; fraga 2; furiæ; gemini (i Sing. kun som Adjectiv); gerræ; grates *f.* (i Nom., Acc. og Abl.); horti og hortuli, Lysthave (i Sing. Frugthave); idus, *f.* 4; ilia 3; incunabula; induciæ; induviæ; inferiæ; inimicitiæ, fiendtlige Forhold, Fiendskab (Sing. udtrykker det absolute Begreb); insidiæ; justa; lamenta; lapicidinæ; lautia 2; lemures, *m.*; leudes, *c.*; liberi (Sing. Liber og Libera kun som Navne paa Bacchus og Proserpina); magalia 3; manes, *m.*; manubiæ; minæ; moenia 3; munia 3; natalitia 2, Fødselsfest (Sing. Fødselsgave); nonæ; nugæ; nundinæ; nuptiæ; nutricia 2, Ammeløn; obices, *c.* (i Sing. kun Abl. obice); palaria 3; pantices *m.*; parietinæ; penates; phaleræ; posteri; præbia 2: præbita; præcordia 2; præstigiæ; preces, *f.*; (af Sing. bruges kun Abl.); primitiæ; primores; proceres, *m.*; quisquiliæ; reliquiæ; repetundæ kun i Genit. og Abl.; rostra 2, Talerstolen i Rom; salinæ; sata; scalæ; scopæ; scruta; sensa; serta; sordes, *f.* (i Sing. Acc. og Abl.); specularia 3; sponsalia 3; suppetiæ (kun i Acc.); talaria 3; tenebræ; tesqua; ther-

mæ; tonsillæ; tori, Muskler; tormina 3; tricæ; utensilia 3; valvæ; vepres, *m.* (i Sing. Acc. og Abl.); verbera 3 (i Sing. G. og Abl.); Vergiliæ; vinacea 2; vindiciæ; virgulta. — Nogle geographiske Navne ere kun Pluralis, f. Athenæ, Arbela; andre findes baade i Sing. og Plur., f. Fidena -æ, Fidenæ -arum; Ostia -æ, sjeldnere Ostia -orum. Cyrene, Mitylene, Mycene, Thebe -es, alle sjeldnere end Cyrenæ — Thebæ -arum. Leuctra, Megara -orum brugeligere end Leuctra, Megara -æ, og ligesaa Artaxata, Hierosolyma, Patara, Susa, Tigranocerta &c. — Denne Pluralis i Byers Navne kan være kommen af flere Steders Forening til een By, eller af en Byes flere Qvarterer, eller af andre Aarsager, f. Ostia (Tiberina), Puteoli (a puteolis), Lautulæ (aquæ).

58. Nogle Ord have en anden Betydning i Plur., end i Sing., f.

Singularis.	Pluralis.
ædes, Tempel,	ædes, Huus.
aqua, Vand,	aquæ, Sundhedskilde.
auxilium, Hjelp,	auxilia, Hjelpetropper.
castrum, Borg,	castra, Leir.
copia, Forraad,	copiæ, Tropper.
fortuna, Lykke,	fortunæ, Formue.
gratia, Gunst,	gratiæ, Tak.
litera, Bogstav,	literæ, Brev, Lærdom.
opera, Arbeide,	operæ, Arbeidsfolk.
principium, Begyndelse,	principia, Front af en Armee.
sal, Salt,	sales, Vittighed.

59. Adjectiva neutra pluralia, som græske Benævnelser paa Videnskaber og Konster, saasom: arithmetica, grammatica, dialectica, ethica, musica, physica, rhetorica G. orum, betyde egentligen og ialmindelighed kun: arithmetiske o. s. v. Ting, Gjenstande, eller derhen hørende Undersøgelser, Skrifter e. d. Videnskaben Arithmetik ꝛc. selv betegnes sædvanligst ved hine Adjectivers Femininum i Sing. med underforstaaet ars eller τέχνη, altsaa: arithmetica -æ el. arithmetice -es. (Cicero foretrækker den latinske Form).

60. Person-Navne paa -arius betegne et Menneske, som sysselsætter sig med det, Primitivum angiver, f. avis, en Fugl, aviarius, Fuglevogter. — De Ord paa -arium betyde ialmindelighed et Beholdnings- eller Opbevarings-Sted, f. aviarium, Fuglebuur, rosarium, tabularium. Omtrent af samme Slags ere de Ord paa -īle, -ētum. f. ovīle, rosētum.

61. Af Træers Navne, som gaae baade efter 2 og 4 Decl., findes kun de Casus af 4 Decl., som endes paa us eller u.

62. Ved Træers og Planters Navne betegner -us ialmindelighed Træet (arbor), -um Frugten eller lignum, f. prunus, et Blommetræ, prunum, en Blomme. buxus, et Buxbomtræ (arbor), buxum, Buxbomtræ (lignum).

63. De lige Casus bevise hverandre gjensidigen, om og kun een af dem findes, f. Ex. *hoc* flamen findes kun i Acc. og Abl. Sing. og i Acc. Plur.; dette Ord har altsaa 4 Casus i Singularis og 3 i Plur.; og omvendt: mangler een af de lige Casus, mangle de alle.

64. *Defectiva casibus:*

a) Mange Ord, hvis Nom., Acc. og Voc. i Sing. og Plur. ere lige, findes ei i de øvrige Casus, nemlig: de græske neutra singularia paa ŏs, f. chaos, cetos; de græske neutra pluralia paa ē, f. cete, Tempe; mange enkelte Ord i Plur., hvis Sing. findes fuldstændig, f. far, fel, mel, nex, par, pix, pus, rus, tus, collum, sensum, *hoc* flamen, murmur, vehes &c.

b) Ikke faa Ord findes kun i een Casus (ɔ: monoptōta), f. glos, inquies (N. Sing.), dicis (G. Sing.), pessum (Acc. S.); og nogle Verbalia 4 Decl. kun i Dat., eller i Dat. og Abl., f. despicatui, divisui, frustratui, ludificatui, irrisui -u, ostentui -u, opertui -u, &c., eller i Abl. alene (hvilke Ord ikke maae forvexles med Supina), f. jussu, injussu, illisu, inconsultu, indultu, mandatu, natu, relatu, (in) promptu, (in) procinctu, og de Ord: ambāge, fauce, jugere, obice, prece, hvilkes Plur. er fuldstændig.

c) Nogle Ord mangle kun een Casus, f. ditionis, feminis, frugis, dapis, opis, hvilke mangle Nominativus (altsaa og Voc., og, naar de ere neutra, Acc.). — Af nemo bruges ikke gjerne Genit. neminis; men i Stedet derfor nullius.

d) Følgende Ord ere paa en forskjellig Maade Defectiva: astu el. asty (Acc. og Abl.); Caere (N., Acc. og Abl.); cassem -e; cepe (N. Acc.); colus -us -um -o og -u, N. Plur. colus Acc. colos og colus; compĕdis (uden Nom.); impetis -e (G. Abl.); incitas el. incita (Acc. Plur. sc. calces el. loca); infitias (Acc.); ingratiis (Abl.) contr. ingratis; instar (N. Acc.); lues -em -e; mane (N. Acc. og Abl.); nauci (G.); noctu; penos (Acc. Plur.; penum -i og penus -us fuldstændig i Sing., penus -ŏris baade i Sing. og Plur.); pollinis (G. uden Plur.); pondo (Abl.), efter Vægt, (f. scillæ aridæ pondo libram et quadrantem adjici oportet) forskjellig fra pondo, et indeclinabile, d. f. f. libræ -arum, f. inde quinquaginta pondo (ɔ: quinquagenæ libræ) data consulibus; præsepias (Acc. Plur.); repetundarum -is (G. Abl.); satias (N. S.); sordem -e; sponte (spontis kun i den Sammensætning suæ spontis); venum -o (Acc. D. Abl.); veprem -e; verberis -e (G. Abl.), begge med fuldstændig Plur.; vesperum (Acc.) vespere (Abl.), Aften (Vesper, Aftenstjerne, kun efter 2 Decl.); vicis -em -e (Plur. fuldstændig undt. Genit.). — vis fuldstændig.

65. Substantivernes Genus

kjendes deels af Bemærkelsen, deels af Endelsen;

I. af Bemærkelsen saaledes:

1) Masculina ere Hanners, Maaneders, Vindes, Folkeslags, de fleste Bjerges, Floders, og Stenes Navne;

fordi derunder forstaaes: mas, mensis, ventus, homo, mons, fluvius, lapis, f. Petrus, pater; Aprilis; auster, etesiæ: Perses; Atlas; Tiberis; carbunculus.

2) Feminina ere Hunners, Landes, Øers, de fleste Byers og Væxters Navne;

fordi derunder forstaaes: femina; terra; insula; urbs; arbor; f. Iuno, mater; Ægyptus; Cyprus; Carthago; quercus.

Fra den Regel, at Mandspersoners Navne ere masc., Qvinders fem., gjøre de Ord en Undtagelse, som uegentligen bruges om Mennesker, f. *hoc* mancipium (*hic* servus), *hæc* servitia (*hi* servi), *hæ* copiæ (Tropper).

Masc. ere de Landskaber: Isthmus, Pontus, Hellespontus; neutra de paa um eller on, f. Illyricum, Albĭon. — Alle Byers Navne paa us og n ere feminina, f. Corinthus, Lacedæmon; de andres Genus retter sig ofte efter Endelsen, f. *hic* Narbo, *hi* Delphi, *hoc* Tibur, *hæc* Susa -orum. — Af Træer ere kun de paa us, es, x feminina, f. quercus, abies, ilex; de paa er efter 2 Decl. masculina, efter 3 Decl. neutra. De øvrige Væxters Genus retter sig ofte efter Endelsen, f, *hic* calamus.

3) Neutra ere Træfrugters og Metallers Navne (undt. *hic* chalybs), og Indeclinabilia, f. pomum; aurum; *pater* est dissyllabum.

4) Communia ere:

antistes, vates, adolescens, auctor *et* augur,
dux, judex, index, testis, *cum* cive sacerdos,
municipi *adde* parens, patrueli affinis et heres,
artifici conjux, *atque* incola, miles, et hostis,
par, juvenis, martyr, comes, infans *atque* satelles,
interpres, custos, hospes, *cum* præsule vindex.

Disse Communia bruges som feminina, ikkun naar Hunkjønnet udtrykkelig menes.

Ovenstaaende Regler lide mange Indskrænkninger, fordi Genus, uagtet Bemærkelsen, ofte retter sig efter Endelsen.

II. Af Endelsen saaledes:

1) I den første Declination:

Feminina ere Nomina paa a, og paa e, og alle Pluralia, f. *hæc* juventa, aloe, *hæ* nuptiæ;

Masculina ere Nomina paa as, og paa es, f. *hic* boreas, dynastes.

Undtagelse paa a:

Masculina ere Mandspersoners Benævnelser, f. *hic* nauta, poeta, parricīda, scriba, o. a.; *hic* Hadria; Floders Navne, undt. *hæc* Allia, Duria, Matrŏna, Sagra, Sura.

2) I den anden Declination:

Masculina ere Nomina paa r, og us, og alle Pluralia paa i, f. *hic* puer, ventus, *hi* liberi (Børn);

Neutra ere alle Appellativer paa um, f. signum.

Undtagelser paa us:

Feminina ere: *hæc* alvus, carbăsus, colus, domus, humus, vannus, periodus med øvrige cpp. af ἡ ὁδος, og de græske Ord, som beholde deres Genus fra Græsken, f. *hæc* diphthongus, topazius.

Communia ere: *hic* et *hæc* fasēlus, ficus, grossus.

Neutra: *hoc* pelagus, virus, vulgus (sjeldent masculinum).

3) I den tredie Declination:

a) **Masculina** ere de Ord, som endes paa *n*, *o*, *er*, *or*, *os*, og *es* imparisyllabum, f. *hic* pecten, sermo, carcer, color, flos, pes.

Undtagelser paa n:

Feminina ere Øer, Byer, Værter, Ædelstene.

Neutra ere alle Ord paa men, f. *hoc* carmen; samt *hoc* gluten, inguen, unguen, pollen.

paa o:

Feminina ere: *hæc* caro, echo, og de Ord paa do og go, undt. 1) *hic* udo, ordo, cardo, ligo, mar-

go, harpago; 2) nomina abstracta paa *io*, f. *hæc* opinio, ditio, oratio; (concreta derimod blive masculina, f. *hic* pugio, titio, samt Talsubstantiverne hic ternio, quaternio, senio, sc. numerus).

paa er:

Feminina: *hæc* laver, tŭber; *hic* et *hæc* linter.

Neutra: Floders Navne, f. *hoc* Elaver; Vœxter, f. *hoc* papaver, piper, acer; og *hoc* cadaver, iter, spinther, tūber, uber, ver, verber.

paa or:

Femininum: *hæc* arbor.

Neutra: *hoc* ador, æquor, cor, marmor.

paa os:

Feminina: *hæc* cos, dos.

Neutra: *hoc* os *ossis*, os *oris*, chaos og de øvrige græske Ord paa os af 3 Decl.

paa *es* imparisyllabum:

Feminina: *hæc* compes, merces, merges, seges, teges, og quies med cpp. *hic* et *hæc* ales.

b) Feminina ere de Ord, som endes paa *as*, *is*, *aus*, *x*, *s* impurum, *es* parisyllabum, samt alle Fleerstavelsesord, som i Genitiv beholde u, f. juventas, avis, laus, arx, hiems, nubes, juventus.

Undtagelser paa as:

Masculina: *hic* vas *vadis*, as med cpp. (Dele af en as): sextans, semis, bes, deunx &c.; græske Ord med Genitiv *antis*, f. *hic* elephas.

Neutra: *hoc* vas *vasis*, fas, nefas, græske Ord med Genitiv *atis*, f. erysipelas.

paa is:

Masculina: alle latinske Substantiver paa *nis* (f. canis), samt: *hic* anguis, axis, callis, canalis, cassis (Jægergarn), caulis, collis, cucumis, ensis, fascis, follis, fustis, glis, lapis, mensis, orbis, piscis, postis, pulvis, sanguis, scrobis, sentis, torquis, torris, unguis, vectis, vermis, vomis.

paa x:

Masculina: de græske Ord paa *ax*, f. hic thorax (undt. climax); Ord paa ex, undt. *hæc* alex, fæx, forfex, forpex, lex, nex, supellex; de Ord: *hic* calix, fornix, phoenix, varix, tradux, calyx, coccyx; samt Ord paa unx, f. *hic* decunx.

paa *s* impurum:

Masculina: *hic* dens, fons, mons, pons.

Communia: adeps, seps (Øgle), continens; *hæc* animans, en levende Skabning, *hic* animans, et fornuftigt Væsen, i Plur. kun som Neutrum.

Floders og Bjerges Navne paa *as*, *is*, *ys*, *x*, og *s* impurum ere masculina, f. *hic* Halys, Othrys.

paa *es* parisyllabum:

Masculina: *hic* acinaces, verres.

c) Neutra ere alle Appellativer paa *a*, *e*, *c*, *t*, *ar*, og næsten alle Ord paa l, ur, us, f. poëma, mare, lac, caput, calcar; mel, fulgur, genus.

Undtagelser paa l:

Masculina: *hic* sal, sol, mugil.

paa ur:

Masculina: *hic* furfur, turtur, vultur.

paa us:

Feminina: alle Fleerstavelsesord, som i Genitiv beholde u, f. *hæc* salus, tellus, pecus. (I lepus og mus er Masc. prædominerende, og Fem. kun, naar Hundyr menes. Paa samme Maade er grus almindeligst Femininum).

4) I den fierde Declination:

Masculina ere Nomina paa us, f. *hic* fructus;

Neutra de paa u, f. *hoc* cornu.

Undtagelser:

Feminina: *hæc* acus, domus, manus, penus, porticus, tribus; de Pluralia: *hæ* idus, quinquatrus; *hic* et *hæc* specus (bedst masc.).

5) I den femte Declination ere alle Ord *Feminina*.
Kun dies i Plur. og meridies ere masculina; *hic* et *hæc* dies bruges ialmindelighed kun i Femin., naar det betyder Termin eller Datum.

66. Deminutiva, som alle endes paa lus, la, eller lum, have næsten altid Stamordenes Genus, f. filiolus af filius, filiola af filia, prædiolum af prædium.

67. Epicoena kaldes de Dyr-Navne, som betegne begge naturlige Kjøn under samme Endelse og Genus, f. *hic* passer, *hæc* aquila. For at bestemme disses Kjøn, maa man f. Ex. sige: passer mas, passer femina; aquila mas, aquila femina.

Blandt Dyrs Navne ere disse Communia: *hic* et *hæc* anser, bos, canis, elephantus, lepus, mus, sus, thynnus, vespertilio.

68. Mobilia kaldes de Substantiva, som have en Endelse i Masc., en anden i Fem., f. magister, magistra; rex, regina; victor, victrix.

69. Undertiden antage Nomina, istedetfor deres eiendommelige Genus, det Ords Genus, hvilket, som almindeligere Begreb, de indbefatte under sig, f. excisa Pergamum sc. urbs. Sacer Ætna sc. mons. Dette er især Tilfældet med Planters og Ædelstenes Navne, formedelst planta og gemma, f. dictamnum (herba) pota. Heliotropium (gemma) venis distincta. Græca theta sc. litera. Dette kaldes genus per synesim.

§. 3.

Adjectivum.

70. Adjectiva have i Nomin. Sing., ifølge deres Genus, enten tre Endelser, eller to, eller een.

1) Adjectiva af tre Endelser have for det meeste i *Masculinum* us eller er, i *Femininum* a, i *Neutrum* um, og gaae da efter den 2 og 1 Decl. saaledes:

Singularis.

	Masc.	Fem.	Neutr.	Masc.	Fem.	Neutr.
N.	albus	-ba	-bum	niger	-gra	-grum
G.	albi	-bæ	-bi	nigri	-græ	-gri
D.	albo	-bæ	-bo	nigro	-græ	-gro
Acc.	album	-bam	-bum	nigrum	-gram	-grum
V.	albe	-ba	-bum	niger	-gra	-grum
Abl.	albo	-ba	-bo.	nigro	-gra	-gro.

Pluralis.

	Masc.	Fem.	Neutr.	Masc.	Fem.	Neutr.
N.	albi	-bæ	-ba	nigri	-græ	-gra
G.	alborum	-barum	-borum	nigrorum	-grarum	-grorum
D.	albis	-bis	-bis	nigris	-gris	-gris
Acc.	albos	-bas	-ba	nigros	-gras	-gra
V.	albi	-bæ	-ba	nigri	-græ	-gra
Abl.	albis	-bis	-bis.	nigris	-gris	-gris.

	Singularis.			Pluralis.		
	Masc.	Fem.	Neutr.	Masc.	Fem.	Neutr.
N.	liber	-bĕra	-bĕrum	liberi	-beræ	-bera
G.	liberi	-beræ	-beri	liberorum	-bera-rum	-bero-rum
D.	libero	-beræ	-bero	liberis	-beris	-beris
Acc.	liberum	-beram	-berum	liberos	-beras	-bera
V.	liber	-bera	-berum	liberi	-beræ	-bera
Abl.	libero	-bera	-bero.	liberis	-beris	-beris.

71. Af Adjectiver paa er, a, um beholde følgende e foran r i Femininum og Neutrum: asper, gibber, lacer, liber, miser, prosper, tener, og cpp. af fero og gero, f. frugifer, armiger.

72. Nogle Adjectiver af tre Endelser have i Masc. er, i Fem. is, i Neutrum e, og gaae alene efter den 3 Decl., f. Masc. acer, Fem. acris, Neutr. acre; salūber, -bris, -bre. — celer, -lĕris, -lĕre beholder e foran r, de øvrige efter 3 Decl. miste det.

Singularis.

	Masc.	Fem.	Neutr.	Masc.	Fem.	Neutr.
N.	acer,	acris,	acre	celer,	celeris,	celere
G.	acris,	acris,	acris	celeris i alle Genera		
D.	acri,	acri,	acri	celeri i alle Genera		
Acc.	acrem,	acrem,	acre	celerem,	celerem,	celere
V.	acer,	acris,	acre	celer,	celeris,	celere
Abl.	acri,	acri,	acri.	celeri i alle Genera.		

Pluralis.

	Masc.	Fem.	Neutr.	Masc.	Fem.	Neutr.
N.	acres,	acres,	acria	celeres,	celeres,	celera
G.	acrium i alle Genera			celerum i alle Genera		

	Masc.	Fem.	Neutr.	Masc.	Fem.	Neutr.
D.	acribus i alle Genera			celeribus i alle Genera		
Acc.	acres,	acres,	acria	celeres,	celeres,	celera
V.	acres,	acres,	acria	celeres,	celeres,	celera
Abl.	acribus i alle Genera.			celeribus i alle Genera.		

I nogle af disse Adjectiver er Endelsen *is* communis generis, f. salūbris, salūbris, salūbre. Acer og alăcer bruge i Masc. helst Endelsen er.

2) Adjectiver af to Endelser have i Masc. og Fem. is, i Neutrum e, og gaae kun efter 3 Decl., f. Ex. **Masc.** og **Fem.** brevis, **Neutr.** breve. Hertil høre Comparativa, som i Masc. og Fem. have or, i Neutr. us, f. Masc. og Fem. brevior, Neutr. brevius.

	Singularis.		Pluralis.	
	M. og F.	N.	M. og F.	N.
N.	brevis,	breve	breves,	brevia
G.	brevis i alle Genera		brevium i alle Genera	
D.	brevi i alle Genera		brevibus i alle Genera	
Acc.	brevem,	breve	breves,	brevia
V.	brevis,	breve	breves,	brevia
Abl.	brevi i alle Genera.		brevibus i alle Genera.	

	Singularis.		Pluralis.	
N.	brevior,	brevius	breviores,	breviōra
G.	brevioris i alle Genera		breviorum i alle Genera	
D.	breviori i alle Genera		brevioribus i alle Genera	
Acc.	breviorem,	brevius	breviores,	breviora
V.	brevior,	brevius	breviores,	breviora,
Abl.	breviore (i) i alle Genera.		brevioribus i alle Genera.	

3) Adjectiva af een Endelse gaae alle efter den 3 Decl. — Saadanne ere alle de, der endes paa en dobbelt Consonant, f. felix, prudens, og adskillige flere, f. pauper, fattig; uber, overflødig; hebes, sløv; vetus, gammel.

	Singularis.	Pluralis.
N.	audax i alle Genera	audaces, N. audacia
G.	audacis ——	audacium i alle Genera
D.	audaci ——	audacibus ——
Acc.	audacem, N. audax	audaces, N. audacia
V.	audax i alle Genera	Som Nom.
Abl.	audaci (e) ——	Som Dat.

	Singularis.	Pluralis.
N.	sapiens i alle Genera	sapientes, N. sapientia
G.	sapientis ——	sapientium
D.	sapienti ——	sapientibus
Acc.	sapientem, N. sapiens	Som Nom.
V.	sapiens	Som Nom.
Abl.	sapiente (i).	Som Dat.

	Singularis.	Pluralis.
N.	plus.	N. plures, N. plura.
G.	pluris.	G. plurium.
D.	fattes.	D. pluribus.
Acc.	plus.	Acc. plures, N. plura.
V.	fattes.	V. plures, N. plura.
Abl.	fattes.	Abl. pluribus.

	Singularis.	Pluralis.
N.	pauper i alle Genera.	pauperes.
G.	pauperis ——	pauperum i alle Genera.
D.	pauperi ——	pauperibus ——
Acc.	pauperem, N. pauper.	pauperes.
V.	pauper i alle Genera.	pauperes.
Abl.	paupere ——	pauperibus i alle Genera.

73. Adskillige Adjectiver af een Endelse, hvilke ifølge deres Betydning sædvanligen kun bruges om Personer (f. memor, dives, pauper, compos, artifex &c.) bruges ikke i Neutrum Plurale i de tre Casus paa a, f. Ex. supplicibus verbis, men ikke supplicia verba.

74. Adjectiva paa trix bruges sædvanligen i Singularis kun i de casus obliqui, i hvilke alle tre Genera have lige Endelse, f. Ex. solo victrici, men ikke solum victrix.

75. Adjectiva verbalia paa bundus have omtrent Betydning af Præsens og Futurum Participii Activi i Forening, med nogen Forstærkelse, f. gemebundus, furibundus, lætabundus.

76. Adjectiver, som komme 1) af Menneskers Navne, endes sædvanligst paa anus eller ianus, f. Sulla Sullanus, Tullius Tullianus; af græske Mandsnavne, paa ĭcus eller ēus, f. Homericus, Epicurēus. 2) Af Byers Navne paa ia og ium er Adjectiv-Endelsen sædvanligst inus, f. Ameria Amerinus, Clusium Clusinus; af Byer paa a og æ sædvanligst anus, f. Roma Romanus, Thebæ Thebanus. Dog er Adjectiv-Endelsen ensis hyppig af flere Slags By-Navne, f. Cannæ Cannensis, Antiochīa Antiochensis, Mediolanum Mediolanensis. 3) Af de oprindelige Folkenavne dannes Adjectiver paa icus, f. Afri Africus, Celtæ Celticus. — ĭus er de af græske Lande og Øer udledede Adjectivers hyppigste Endelse, f. Lesbos Lesbius.

77. Nogle Adjectiva have en dobbelt Form: paa us, a, um, og paa is, Neutr. e, f. hilărus, hilăris; unanimus, unanimis; imbecillus, imbecillis; semisomnus, semisomnis. — Af semianimis, inermis, acclivis, subjugis, insomnis er Endelsen us, a, um usædvanlig.

Om Adjectivernes Comparation.

78. De fleste Adjectiva tage i Latinen, som i Danſken, imod tre Sammenligningsgrader (gradus comparationis), nemlig:

Positivus, ſom nævner en Beſkaffenhed ligefrem uden Sammenligning, f. albus, hvid.

Comparativus, ſom tilkjendegiver en Sammenligning, f. albior, hvidere.

Superlativus, ſom udtrykker den høieſte Grad, f. albissimus, hvideſt.

79. Comparativus dannes ſædvanligen ved at lægge or, og i Neutrum us, til Poſitivets Caſus paa i, f. albus, Genit. albi: albior, albius. sapiens, Dat. sapienti: sapientior, sapientius.

80. Superlativus dannes ſædvanligen ved at lægge simus til Poſitivets Caſus paa is, f. albus, Dat. Pl. albis: albissimus. sapiens, Genit. sapientis: sapientissimus.

81. Adjectiva paa *-er* danne Superlativus paa *errimus*, f. niger, nigerrimus. — Saa og vetus, (gl. veter), veterior, veterrimus.

82. Fire Adjectiva paa *-ilis* (med deres Compoſita) og imbecillis danne Superlativus paa *illimus:* humilis, facilis, gracilis, similis, f. humillimus, facillimus, difficillimus, imbecillimus &c.

83. Adjectiva paa -dicus, -ficus, -volus af dico, facio, volo, have i Comparativus *entior*, i Superlativus *entissimus* (af deres gamle Poſitivus: Præſens Participii paa *ens)*, f. maledicus, maledicentior, maledicentissimus; magnificus, -ficentior, -ficentissimus; benevolus, -volentior, -volentissimus.

84. Nogle Adjectiva danne Comparativus og Superlativus uregelmæsſigen:

bonus, god, melior, optimus.
malus, ond, peior, pessimus.
magnus, stor, maior, maximus.
parvus, liden, minor, minimus.
neqvam, slet, neqvior, neqvissimus.
multus, megen, Neutr. plus, plurimus.
multi, mange, plures, plurimi.

85. Fire af Præpositioner dannede Adjectiva have en dobbelt Superlativus:

exterus (extra), exterior, extremus (extimus sjeldent).
inferus (infra), inferior, infĭmus og īmus.
superus (supra), superior, suprēmus og summus.
posterus (post), posterior, postrēmus (postĭmus sjeldent).
maturus, maturior, maturissimus, maturrimus.

86. Nogle Adjectiver have ingen Positivus, f.

ocior, ocissimus. citerior, citĭmus.
prior, primus. interior, intĭmus.
propior, proximus. ulterior, ultĭmus.
deterior (mindre god), deterrimus.

87. Nogle Adjectiver have ingen Comparativus, men Positivus og Superlativus, f. novus, novissimus.

Meritus, meritissimus. sacer, sacerrimus. nuperus, nuperrimus. persvasum, persvasissimum. invictus, invictissimus.

88. Nogle Adjectiver have ingen Superlativus, men Positivus og Comparativus, f. adolescentior, junior, senior, cæcior, declivior, proclivior, dexterior, sinistrior, enormior, grandior, infinitior, ingentior, longinquior, propinquior, saturior, supinior, og andre, især Verbalia paa ālis og ilis (undt. vilis, subtilis, amabilis, nobilis, mobilis). — Anterior, sequior, satior, have hverken Positivus eller Superlativus.

89. Nogle Adjectiva taale ikke den almindelige Gradation, men danne Comparativus ved magis (mere), og Superlativus ved maxime (meest). Hertil høre:

De Adjectiver, som have en Vocal foran Endelsen *us* (f. magis industrius, maxime industrius; dog forekomme

assiduior, assiduissimus; exiguior, exiguissimus; strenuior, strenuissimus);

de, der ere sammensatte med Substantiver eller Verber, og med per og præ, undt. præclarus (f. magnanimus, foedifrăgus, percarus, præceps);

de paa ster, imus, ivus, inus, orus (f. paluster, patrīmus, fugitivus, supīnus, decōrus);

Deminutiver (f. parvulus);

og andre, hvis Mangel af Comparation for det meeste kjendes af Betydningen, f. almus, balbus, canorus &c.

§. 4.

Pronomen.

90. Den første Person er den Talende: jeg, vi.

Den anden den, man taler til: Du, I.

Den tredie den, man taler om: han, hun, den, det, hin, de, hine &c.

91. Pronomina ere:

personalia, personlige: ego, tu, sui.
possessiva, Eiepronomina: meus, tuus, suus, noster, vester, cujus, nostras, vestras, cujas.
demonstrativa, bestemmende: hic, ille, iste, is, idem.
relativa, henvisende: qui, quisquis, quicunque.
interrogativa, spørgende: quis? cujus, a, um?
indefinita, ubestemte: aliquis, quisquam, quidam &c.

92. Singularis.

N.	ego, jeg	N.	tu, du	N.	fattes
G.	mei, mig	G.	tui, dig	G.	sui, sig
D.	mihi, mig	D.	tibi, dig	D.	sibi, sig
Acc.	me, mig	Acc.	te, dig	Acc.	se eller sese, sig
V.	fattes	V.	tu	V.	fattes
Abl.	me, mig	Ab.	te, dig	Abl.	se eller sese, sig.

Pluralis.

N.	nos, vi	N.	vos, I
G.	nostri, os;	G.	vestri, Eder;

nostrum, af, iblandt os	vestrum. af, iblandt Eder	
D. nobis, os	D. vobis. Eder	Som Singularis.
Acc. nos, os	Acc. vos, Eder	
V. fattes	V. vos, I	
Abl. nobis	Abl. vobis, Eder	

93. Pronomina possessiva declineres som Adjectiva af tre Endelser efter 1 og 2 Decl., f. noster, nostra, nostrum &c. Kun meus har i Voc., mi. — Af cujus, cuja, cujum, Acc. cujum, cujam, cujum bruges kun disse to Casus.

94. Singularis.	Pluralis.
N. nostras (vort Land tilhørende) i alle Genera	nostrates, N. nostratia
G. nostrātis	nostratium
D. nostrati	nostratibus
Acc. nostratem, N. nostras	nostrates, N. nostratia
Abl. nostrate, i	nostratibus.

95. Hic, denne, dette. Ille, han, den, det, hin, hint.

Singularis.

	Masc.	Fem.	Neutr.		M.	F.	N.
N.	hic,	hæc,	hoc	N.	ille,	illa,	illud
G.	hujus			G.	illīus		
D.	huic			D.	illi		
Acc.	hunc,	hanc,	hoc	Acc.	illum,	illam,	illud
V.	hic,	hæc,	hoc	V.	ille,	illa,	illud
Abl.	hoc,	hac,	hoc.	Abl.	illo,	illa,	illo.

Pluralis.

N.	hi,	hæ,	hæc	N.	illi,	illæ,	illa
G.	horum,	harum,	horum	G.	illorum,	illarum,	illorum
D.	his			D.	illis		
Acc.	hos,	has,	hæc	Acc.	illos,	illas,	illa
V.	hi,	hæ,	hæc	V.	illi,	illæ,	illa
Abl.	his.			Abl.	illis.		

96. Som hic gaae dets Composita hicce, hæcce, hocce &c., eller: hiccine, hæccine, hoccine &c. — Af illic (ille hic), illæc, illoc el. illuc, og af istic (iste hic),

istæc, istoc el. istuc forekommer kun Nomin., Acc. (illunc, illanc, illoc, og istunc, istanc, istoc) og Abl. Sing. (illoc, illac, illoc, og istoc, istac, istoc), og Neutrum Plur. (illæc og istæc); altsaa kun de Casus, der ende paa c, undt. Dat. Singularis.

Efter ille gaaer iste, ista, istud. Ligesaa og ipse, ipsa, ipsum, undt. i Neutrum Sing., som har um.

97. Is, han, den, det. Qui, hvilken, som, der.

Singularis.

N.	is,	eă,	id	qui,	quæ,	quod
G.	ejus			cujus		
D.	ei			cui		
Acc.	eum,	eam,	id	quem,	quam,	quod
Abl.	eō,	eā,	eō.	quo,	qua,	quo.

Pluralis.

N.	ii,	eæ,	eă	qui,	quæ,	quæ
G.	eorum,	earum,	eorum	quorum,	quarum,	quorum
D.	iis			quibus		
Acc.	eos,	eas,	eă	quos,	quas,	quæ
Abl.	iis.			quibus.		

Som is gaaer īdem, eădem, ĭdem, kun at Neutrum i Nom. og Acc. Sing. hedder idem, ikke iddem, og at m foran d (ligesom i quidam) bliver n, f. eundem, eandem, eorundem, earundem, quendam, quandam, quorundam, quarundam.

Som qui gaaer quis, quæ, quid, hvo? hvad?

98. Composita af quis og qui, f. quidam, nogen, quilibet, quivis, quisque, enhver, quisnam, hvo, quispiam, nogen, declineres som qui og quis med dobbelt Neutrum i Singularis, saasom: quisnam, quænam, quidnam og quodnam; undt. quicunque. quæcunque. quodcunque, hvilkensomhelst, som kun har dette ene Neutrum, og quisquam, nogen, som er communis generis og har kun quidquam el. quicquam i Neutrum.—Unusquisque mangler Pluralis.

99. Aliquis (ligesom og quis, naar det staaer for aliquis), nogen, med cpp. ecquis, nequis, numquis, siquis, have i Fem. Sing. og Neutrum Plur. sædvanligen a istedetfor æ, f. ecquis, ecqua, ecquid og ecquod,

Plur. ecqui, ecquæ, ecqua; dog har ecquis i Neutr. Plur., og aliquis paa begge Steder altid a: ecqua, aliqua.

100. De 9 Adjectiva: unus, ullus, nullus, solus, totus, alius, alter, uter, neuter, med deres cpp., have (analog med Pronomen ille) i Genit. īus, i Dat. i i alle Genera. Kun alter har i Genit. alterĭus. Alius har i Neutrum aliud. Deres Genitiver ere: unīus, ullīus, nullīus, solīus, totīus, alīus, alterĭus, utrīus, neutrīus. Deres Dativer uni, ulli, nulli, soli, toti, alĭi, altĕri, utri, neutri.

N.	alĭus,	alia,	aliud	uter,	utra,	utrum
G.	alīus i alle Genera			utrīus		
D.	alĭi i alle Genera			utri		
Acc.	alium,	aliam,	aliud	utrum,	utram,	utrum
Abl.	aliō,	aliā,	aliō.	utro,	utra,	utro.

Pluralis er regelret.

N. unusquisque, unaquæque, unumquodque el. unumquidque
G. uniuscujusque
D. unicuique &c. uterque, utrăque, utrumque, utriusque, utrique &c.

101. Til nogle Pronomina hænges undertiden visse particulæ indeclinabiles, som nærmere udtrykke Forholdet, saasom: *met* hænges til ego, tu, sui, i alle Casus, undt. nostri og nostrum: egomet, jeg selv, meimet, mig selv, tuimet, vosmet &c. (Istedetfor tumet siger man tute el. tutemet); *ce* sættes til hic i alle Casus, og til ejus og cujus: hicce, hæcce, hocce, denne her (fransk: celui-ci); *cine* føies til de Casus af hic, som endes paa c: hiccine, hunccine &c., *pte* lægges til de Ablativer mea, tua, sua, nostra, vestra, f. meapte, tuapte, min egen, din egen, 2c.

§ 5.

Numeralia (Talordene) og deres Syntaxis.

102. Numeralia ere

1) Cardinalia, Hovedtallene, paa Spørgsmaal: Quot? Hvormange?

2) Ordinalia, paa Spørgsmaal: Quotus? Hvilken i Tallet?

3) Distributiva, paa Spørgsmaal: Quoteni? Hvor mange til hver? Hvor mange paa Gangen?

4) Multiplicativa, paa Spørgsmaal: Quotuplex? Hvormangefold? f. simplex, duplex, triplex &c.

5) Proportionalia, paa Spørgsmaal: Quotuplus? Hvor mange Gange meer? f. simplus, duplus, triplus &c.

Tallene.	*Cardinalia.*	*Ordinalia.*	*Distributiva.*
1. I *)	unus	primus	singuli.
2. II	duo	secundus	bini.
3. III	tres	tertius	terni (trini).
4. IIII el. IV	qvatuor	qvartus	qvaterni(qvadrini)
5. V	qvinqve	qvintus	qvini.
6. VI	sex	sextus	seni.
7. VII	septem	septimus	septeni.
8. VIII el. IIX	octo	octavus	octoni.
9. VIIII el. IX	novem	nonus	noni.
10. X	decem	decimus (decumus)	deni.
11. XI	undecim	undecimus	undēni.
12. XII	duodecim	duodecimus	duodēni.
13. XIII	tredecim	tertius decimus	terni deni.
14. XIV	qvatuordecim	qvartus decimus	qvaterni deni.
15. XV	qvindecim	qvintus decimus	qvini deni.
16. XVI	sedecim	sextus decimus	seni deni.
17. XVII	septendecim	septimus decimus	septeni deni.
18. XVIII	duodeviginti	duodevicesimus	duodeviceni.
19. XIX	undeviginti	undevicesimus	undeviceni.
20. XX	viginti	vicēsimus	vicēni.
30. XXX	triginta	tricesimus	triceni.
40. XL	qvadraginta	qvadragesimus	qvadrageni.
50. L	qvinqvaginta	qvinqvagesimus	qvinqvageni.
60. LX	sexaginta	sexagesimus	sexageni.
70. LXX	septuaginta	septuagesimus	septuageni.
80. LXXX	octoginta	octogesimus	octogeni.
90. XC	nonaginta	nonagesimus	nonageni.
100. C	centum	centesimus	centeni.
200. CC	ducenti	ducentesimus	duceni.
300. CCC	trecenti	trecentesimus	treceni.
400. CCCC el. CD	qvadringenti	qvadringentesimus	qvadringeni.
500 D. el. Iↄ	qvingenti	qvingentesimus	qvingeni.

*) De romerske Taltegn have ikke deres Oprindelse fra de romerske Bogstaver, men fra den ældgamle romerske Skik, førend Taltegn eller Skrift var i almindelig Brug, at slaae et Søm i Væggen i Jupiters Tempel for hvert Aar; hvoraf det kom, at I i Skrift betydede eet Søm, altsaa eet Aar, II to (Aar) o. s. v. For nu ikke at gientage dette Tegn for ofte, fandt de paa, at en Sømfigur i en saadan Vinkel V skulde betyde fem, i en dobbelt Vinkel X ti, i en ret L halvtreds, to rette [hundrede, to saadanne sammensatte [ ] femhundrede, adskilte [I] tusind. Siden fik disse Figurer, ved hyppigere at skrives og fordreies, de romerske Bogstavers Form: V blev til V, L til L, [til C, [ ] til D el. Iↄ, [I] til CIↄ el. M.

Tallene.	Cardinalia.	Ordinalia.	Distributiva.
600. DC	sexcenti	sexcentesimus	sexceni.
700. DCC	septingenti	septingentesimus	septingeni.
800. DCCC	octingenti	octingentesimus	octingeni.
900. DCCCC	nongenti	nongentesimus	nongeni.
1000. M. el. cIↄ	millia.	millesimus	milleni.
2000. MM el. IIM	duo millia el. bis mille	bis millesimus	bis milleni.
5000. Iↄↄ el. VM	qvinqve millia	qvinqvies millesimus	qvinqvies milleni.
10.000. ccIↄↄ el. XM	decem millia	decies millesimus	decies milleni.
50,000. Iↄↄↄ el. LM	qvinqvaginta millia	qvinqvagies millesimus	qvinqvagies milleni.
100,000. cccIↄↄↄ el. CM	centum millia	centies millesimus	centies milleni.
500,000. Iↄↄↄↄ el. DM	qvingenta millia	qvingenties millesimus	qvingenties milleni.
1,000,000. ccccIↄↄↄↄ	decies centena millia	millies millesimus	millies milleni.

103. Singularis.	Pluralis.
N. unus, a, um	uni, æ, a
G. unīus	unorum, arum, orum
D. uni	unis
Acc. unum, am, um	unos, as, a
V. une, a, um	uni, æ, a
Abl. uno, a, o.	unis.

Pluralis.	Pluralis.
N. duo, duæ, duo	tres, tres, tria
G. duorum, duarum, duorum	trium
D. duobus, duabus, duobus	tribus
Acc. duos (duo), duas, duo	tres, tres, tria
V. duo, duæ, duo	tres, tres, tria
Abl. duobus, duabus, duobus	tribus.

Som duo gaaer ambo, ambæ, ambo &c.

104. Et mindre Tal foran et større drages fra, undtagen foran M; bag et større lægges til.

105. En høiere Eenhed end Tusind havde Romerne ikke; thi en Million udtryktes ved Multiplication, f. decies centena millia, eller ved Multiplicator decies alene; altsaa vicies (centena millia) 2 Millioner; bis millies (centena millia) 200 Millioner.

106. Cardinaltallene, undtagen 1-3 og 200-900, ere indeclinabilia. Unus, duo, tres declineres baade for sig selv og i Forbindelse med høiere Tal, f. triginta tres, triginta trium &c.

107. Staaer duo i sammensatte Tal for sig alene, som i viginti duo eller duo et viginti, saa declineres det. Men i duodecim, duodeviginti, og lignende Sammensætninger declineres duo lige saa lidet som tres i tredecim, om end Ordene lade sig skille ad, f. Id circa Romuli ætatem accidērit necesse est; *duo* enim *devicesima* Olympiade interiit Candaules.

108. Mille, Adjectivum, er indeclinabelt; men mille, Substantivum neutr. gen., et **Tusind**, declineres i Pluralis: millia, millium, millibus &c. Man kan derfor sige mille (Adject.) homines (hvilket er almindeligst), tusind Mennesker, og mille (Subst.) hominum, et **Tusind** (af) Mennesker; duo, tria, quatuor &c. millia (Subst.) hominum, og bis, ter, quater mille (Adject.) homines.

109. Naar to Cardinalia eller Ordinalia under tyve forbindes, sættes det mindre Tal enten foran det større uden et, eller efter det større med et: tredecim eller decem et tres, tertius decimus eller decimus et tertius; fra 20 til 100 derimod sættes det mindre Tal foran med et, eller bagefter uden et, f. duo et viginti, eller: viginti duo; *tertio et tricesimo* anno, *tricesimo tertio* anno. Men naar Tallet gaaer over hundrede, staaer altid det større Tal foran det mindre, med eller uden et, f. Centum unus, duo &c. eller centum et unus, duo &c. Sexcentesimo et quadragesimo anno. Anno trecentesimo nonagesimo quarto.

110. Alle Hundreder over centum declineres i Pluralis efter 2 og 1 Decl., f. ducenti, æ, a &c.

111. Ligesom duodeviginti og undeviginti (2 fra 20, 1 fra 20) betyder 18 og 19, saaledes kunne de øvrige Tal paa 8 og 9 (under 100) ogsaa udtrykkes, f. duodequadraginta 38, undequinquaginta 49 &c.; dette er den brugeligste Udtryksmaade.

112. Distributiva bruges istedetfor Cardinalia ved Pluralia og ved Tal-Adverbier, f. binæ nuptiæ. binæ literæ, to Breve (thi duæ literæ er to Bogstaver). bis bina, 2 Gange 2; ter octona, 3 Gange 8.

§. 6.

Verbum.

113. Verbum er i Henseende til Bemærkelsen

Transitivum, hvis Virkning gaaer over paa en Gjenstand, f. amo te, jeg elsker Dig;
Intransitivum, hvorfra ingen Virkning gaaer over paa en Gjenstand, f. venio, jeg kommer.

114. Verbum er i Henseende til Formen

Activum, sædvanligst med Endelsen o, hvorved Subjectet forestilles virkende, f. lego, jeg læser;
Passivum, sædvanligst med Endelsen or, hvorved Subjectet forestilles at lide eller paavirkes, f. moneor, jeg paamindes.

115. Verbum har 4 Modi:

1) Indicativus, naar man ligefrem bestemt siger Noget, eller spørger om Noget, f. Omne animal sensus habet, ethvert Dyr har Sandser. Quid agis?
2) Conjunctivus, som bruges i afhængige Sætninger, f. Du spørger (Indicat.), hvad jeg bestiller (Conjunct.), Rogas, quid agam.
3) Imperativus, som udtrykker en Bøn, Anmodning, eller Befaling, f. lege! læs!
   Disse tre kaldes Modi finīti (i Modsætning med Modus infinītus eller Infinitivus), og et Verbum, som deri bruges, verbum finitum.
4) Infinitivus, som ikke bestemmer Person eller Numerus, f. legere, at læse.

Hertil høre:

Gerundium, der bruges som en declineerlig Infinitivus, f. ad legendum, til at læse:
Supinum, der bruges ligesaa i Accus. og Abl., f. lectum, for at læse, lectu, at læses eller at læse;
Participium, den Deel af Verbet, der flecteres som et Adjectivum, f. legens; legentis, legenti &c., læsende, lectus, a, um, læst.

116. Tempora ere følgende:
1) Præsens, den nærværende Tid, f. lego, jeg læser.

2) Præteritum, den forbigangne Tid. — Denne er igjen tre Slags, nemlig:

a) Imperfectum, som betegner en fortvarende forbigangen Handling, f. Ex. quotidie legebam, jeg læste daglig;

b) Perfectum, der betegner en med Eet fuldendt Handling, f. has literas scripsi, jeg har skrevet dette Brev.

c) Plusquamperfectum, som betegner en Handling, der er gaaet forud for en anden forbigangen, f. legeram, jeg havde læst.

3) Futurum, den tilkommende Tid, er to Slags, nemlig:

a) Futurum simplex, f. legam, jeg skal (vil) læse;

b) Futurum exactum, der betegner en tilkommende Handling, som skal være forbi (exactum), førend en anden tilkommende begynder, f. legero, jeg faaer læst.

117. *Sum*, jeg er.

Indicativus modus.	*Conjunctivus* modus.
Præsens tempus (er)	
S. sum, jeg er	S. sim, jeg er el. være
es, du er	sis, du er el. være
est, han er	sit, han er el. være
P. sumus, vi ere	P. simus, vi ere el. være
estis, I ere	sitis, I ere el. være
sunt, de ere.	sint, de ere el. være.
Imperfectum tempus (var)	
S. eram, jeg var	S. essem, jeg var
eras, du var	esses, du var
erat, han var	esset, han var
P. erāmus, vi vare	P. essēmus, vi vare
erātis, I vare	essētis, I vare
erant, de vare.	essent, de vare.
Futurum tempus (skal være)	
S. ero, jeg skal være	S. futurus, a, um { sim, jeg skal være
eris, du skal være	sis, du skal være
erit, han skal være	sit, han skal være

P. erĭmus, vi skulle være	P. futuri, æ, a, simus, vi skulle være
erĭtis, I skulle være	sitis, I skulle være
erunt, de skulle være.	sint, de skulle være.

Perfectum tempus (har været)

S. fui, jeg har været	S. fuĕrim, jeg har været
fuisti, du har været	fuĕris, du har været
fuit, han har været	fuerit, han har været
P. fuĭmus, vi have været	P. fuerĭmus vi have været
fuistis, I have været	fuerĭtis, I have været
fuērunt, de have været	fuĕrint, de have været.

Plusquamperfectum tempus (havde været)

S. fuĕram, jeg havde været	S. fuissem, jeg havde været
fueras, du havde været	fuisses, du havde været
fuerat, han havde været	fuisset, han havde været
P. fuerāmus, vi havde været	P. fuissēmus, vi havde været
fuerātis, I havde været	fuissētis, I havde været
fuerant, de havde været.	fuissent, de havde været.

Futurum exactum (faaer været)

S. fuĕro, jeg faaer været	P. fuerimus. vi faae været
fueris, du faaer været	fueritis, I faae været
fuerit, han faaer været.	fuerint, de faae været.

Imperativus modus.

Præs. S. es! vær!	Fut. S. esto! vær!
P. este! værer!	esto! han være!
	P. estōte! værer!
	sunto! de være!

Infinitivus modus.

Præsens og Imperf. esse, være, at være.

Fut. futurus, a, um esse, at skulle være.

Perf. og Plusq. fuisse, at have været.

Participium.

Præsens fattes.

Fut. futurus, a, um, som skal være.

Som sum conjugeres og dets Composita; men naar i prosum en Vocal følger paa pro, sættes et d ind imellem,

f. prodes. Intet af disse Composita har Præsens Participii uden absum (absens) og præsum (præsens).

Verbum sum tager sine fleste Tempora af det gamle suo, fui, futum, fuĕre.

Om Verbernes Conjugation.

118. De fire Conjugationer kjendes af Præsens Infinitivi Activi, da 1ste Conjugation har et langt ā, 2den et langt ē, 3die et kort ĕ, 4de et langt ī foran re: 1) laudāre. 2) monēre. 3) legĕre. 4) audīre.

119. Til at danne Tempora agte man især paa de 4 Hovreddele i et Verbum: Præsens, Perfectum, Supinum, Infinitivus, fordi alt det Øvrige udledes deraf, nemlig:

1) Af Præsens Indicativi Activi dannes Præsentia i de andre Modi, samt Imperfectum og Futurum Indicativi.
2) Af Perfectum dannes de andre Perfecta, samt Plusquamperfectum og Futurum exactum.
3) Af Supinum dannes Futurum Participii Activi, samt Perfectum Participii Passivi.

   Nogle Verba danne Fut. Partic. Act., ikke af Supinum, men af den 3 Person Sing. Præs. Indic. Passivi ved at tillægge us, f. nasciturus, sonaturus, moriturus, oriturus, pariturus, abnuiturus, juvaturus, arguiturus, secaturus, refricaturus.

4) Af Præsens Infinitivi Activi dannes beqvemmest:
   a) Imperfectum Conjunctivi Activi ved at tilføie m, f. amarem, essem, rapĕrem. — I Passivum kommer Imperfectum Conjunctivi af Præs. Infin. Passivi ved at forandre i 3 Conjugation i til ĕrer, f. pati, patĕrer, og i de øvrige Conjugationer i til er, f. adversāri, adversārer.
   b) Imperativus ved at bortkaste re.

120. Futurum Participii Passivi kommer af Præs. Partic. Act. ved at forandre Genitiv-Endelsen tis til dus, f. aman*tis* aman*dus*; eun*tis* eun*dum*.

121. Tempora udenfor Indicativus dannes, naar det skeer ved Endelsen, af de samme i Indicativus, og

Tempora i Passivum ligeledes af de samme i Activum, f. laudo, laudem; laudo, laudor.

---

122. Tabel over de fire Conjugationer.

Activum.

Indicativus.

	I.	II.	III.	IV.
		Præsens.		
		paaminder.	læser.	hører.
S.	laud*o*, jeg roser	mon*eo*	leg*o*	aud*io*
	laud*ās*, du roser	mon*ēs*	leg*ĭs*	aud*īs*
	laud*at*, han roser	mon*et*	leg*ĭt*	aud*it*
P.	laud*āmus*, vi rose	mon*ēmus*	leg*ĭmus*	aud*īmus*
	laud*ātis*, I rose	mon*ētis*	leg*ĭtis*	aud*ītis*
	laud*ant*, de rose.	mon*ent*.	leg*unt*.	aud*iunt*.
		Imperfectum.		
S.	laud*ābam*, jeg roste	mon*ēbam*	leg*ēbam*	aud*iēbam*
	laud*ābas*, du roste	mon*ēbas*	leg*ēbas*	aud*iebas*
	laud*ābat*, han roste	mon*ēbat*	leg*ēbat*	aud*iebat*
P.	laud*ābāmus*, vi roste	mon*ēbāmus*	leg*ēbāmus*	aud*iēbāmus*
	laud*ābātis*, I roste	mon*ēbātis*	leg*ēbatis*	aud*iēbatis*
	laud*ābant*, de roste.	mon*ēbant*.	leg*ēbant*.	aud*iēbant*.
		Futurum.		
S.	laud*ābo*, jeg skal rose	mon*ēbo*	leg*am*	aud*iam*
	laud*ābis*, du skal rose	mon*ēbis*	leg*ēs*	aud*iēs*
	laud*ābit*, han skal rose	mon*ēbit*	leg*ēt*	aud*iet*
P.	laud*ābĭmus*, vi skulle rose	mon*ēbĭmus*	leg*ēmus*	aud*iēmus*
	laud*ābitis*, I skulle rose	mon*ēbitis*	leg*ētis*	aud*iētis*
	laud*ābunt*, de skulle rose.	mon*ēbunt*.	leg*ent*.	aud*ient*.
		Perfectum.		
S.	laud*āvi*, jeg har rost	mon*ui*	lēg*i*	aud*īvi*
	laud*avisti*, du har rost	mon*uisti*	leg*isti*	aud*ivisti*
	laud*avit*, han har rost	mon*uit*	leg*it*	aud*ivit*
P.	laud*avĭmus*, vi have rost	mon*uĭmus*	leg*ĭmus*	aud*ivĭmus*
	laud*avistis*, I have rost	mon*uistis*	leg*istis*	aud*ivistis*
	laud*avērunt*, de have rost.	mon*uērunt*.	leg*ērunt*.	aud*ivērunt*.
		Plusqvamperfectum.		
S.	laud*āvĕram*, jeg havde rost	mon*uĕram*	leg*ĕram*	aud*ivĕram*
	laud*averas*, du havde rost	mon*ueras*	leg*eras*	aud*iveras*
	laud*averat*, han havde rost	mon*uerat*	leg*erat*	aud*iverat*

P. laud*averāmus*, vi havde rost	mon*uerāmus*	leg*erāmus*	aud*iverāmus*
laud*averatis*, I havde rost	mon*ueratis*	leg*eratis*	aud*iveratis*
laud*averant*, de havde rost.	mon*uerant*.	leg*erant*.	aud*iverant*.

Futurum exactum.

S. laud*āvĕro*, jeg faaer rost	mon*uĕro*	leg*ĕro*	aud*ivĕro*
laud*averis*, du faaer rost	mon*ueris*	leg*eris*	aud*iveris*
laud*averit*, han faaer rost	mon*uerit*	leg*erit*	aud*iverit*
P. laud*averĭmus*, vi faae rost	mon*uerĭmus*	leg*erĭmus*	aud*iverĭmus*
laud*averĭtis*, I faae rost	mon*uerĭtis*	leg*eritis*	aud*iverĭtis*
laud*avĕrint*, de faae rost	mon*uĕrint*.	leg*ĕrint*.	aud*ivĕrint*. *)

Conjunctivus.

Præsens.

S. laud*em*, jeg roser el. rose	mon*eam*	leg*am*	aud*iam*
laud*ēs*, du roser el. rose	mon*eās*	leg*ās*	aud*iās*
laud*et*, han roser el. rose	mon*eat*	leg*at*	aud*iat*
P. laud*ēmus*, vi rose	mon*eāmus*	leg*āmus*	aud*iāmus*
laud*etis*, I rose	mon*eatis*	leg*atis*	aud*iatis*
laud*ent*, de rose.	mon*eant*.	leg*ant*.	aud*iant*.

Imperfectum.

S. laud*ārem*, jeg roste	mon*ērem*	leg*ĕrem*	aud*īrem*
laud*ares*, du roste	mon*eres*	leg*eres*	aud*ires*
laud*aret*, han roste	mon*eret*	leg*eret*	aud*iret*
P. laud*arēmus*, vi roste	mon*erēmus*	leg*erēmus*	aud*irēmus*
laud*aretis*, I roste	mon*eretis*	leg*eretis*	aud*iretis*
laud*ārent*, de roste.	mon*ērent*.	leg*ĕrent*.	aud*īrent*.

Futurum.

S. laud*atūrus, a, um sim* / — — *sis* / — — *sit* } skal rose.	mon*itūrus* &c.	lec*tūrus* &c.	aud*itūrus* &c.
P. laud*aturi, æ, a simus* / — — *sitis* / — — *sint* } skulle rose.	(Som Fut. Conj. bruges og Præs. Conj.		

Perfectum.

S. laud*avĕrim*, jeg har rost	mon*uĕrim*	leg*ĕrim*	aud*ivĕrim*
laud*averis*, du har rost	mon*ueris*	leg*eris*	aud*iveris*
laud*averit*, han har rost	mon*uerit*	leg*erit*	aud*iverit*

---

*) De tre Tempora: Perfect., Plusq. og Fut. exact. i Indicativus og Conjunctivus forandre Perfectums Ende-Bogstav *i* paa lige Maade i alle Conjugationer.

P. laud*averĭmus*, vi have rost	mon*uerĭmus*	leg*erĭmus*	aud*iverĭmus*
laud*averitis*, I have rost	mon*uerĭtis*	leg*erĭtis*	aud*iverĭtis*
laud*avĕrint*, de have rost.	mon*uĕrint.*	leg*ĕrint.*	aud*ivĕrint.*

Futurum exactum som Perfectum.

Plusqvamperfectum.

S. laud*avissem*, jeg havde rost	mon*uissem*	leg*issem*	aud*ivissem*
laud*avisses*, du havde rost	mon*uisses*	leg*isses*	aud*ivisses*
laud*avisset*, han havde rost	mon*uisset*	leg*isset*	aud*ivisset*
P. laud*avissēmus*, vi havde rost	mon*uissēmus*	leg*issēmus*	aud*ivissēmus*
laud*avissētis*, I havde rost	mon*uissētis*	leg*issētis*	aud*ivissētis*
laud*avissent*, de havde rost.	mon*uissent.*	leg*issent.*	aud*ivissent.*

Imperativus.

Præs. S.	laud*ā!* roes!	mon*ē!*	leg*ĕ!*	aud*ī!*
P.	laud*āte!* roser!	mon*ēte!*	leg*ĭte!*	aud*īte!*
Fut. S.	laud*āto!* roes!	mon*ēto!*	leg*ĭto!*	aud*īto!*
	laud*āto!* han rose!	mon*ēto!*	leg*ĭto!*	aud*īto!*
P.	laud*atōte!* roser!	mon*etōte!*	leg*itōte!*	aud*itōte!*
	laud*anto!* de rose!	mon*ento!*	leg*unto!*	aud*iunto!*

Infinitivus.

Præsens og Imperfectum.

laud*āre*, rose ell. at rose. mon*ēre.* leg*ĕre.* aud*īre.*

Futurum.

laud*aturus*, a, um Acc. um, am, um Plur. i, æ, a Acc. os, as, a	esse, at ville ell. skulle rose.	mon*iturus* &c.	lec*turus* &c.	aud*iturus* &c.

Perfect. og Plusq.

laud*avisse*, at have rost. mon*uisse.* leg*isse.* aud*ivisse.*

Supinum.

laud*ātum*, for at rose. mon*ĭtum.* lec*tum.* aud*ītum.*

Gerundium.

G.	laud*andi* } til at rose.	mon*endi* &c.	leg*endi* &c.	aud*iendi* &c.
D.	laud*ando*			
Acc. (ad)	laud*andum*			
Abl.	laud*ando*, ved at rose.			

Participium.

Præsens og Imperfectum.

laud*ans*, rosende.	mon*ens*.	leg*ens*.	aud*iens*.

Futurum.

laud*aturus*, a, um, som skal el. vil rose.	mon*iturus* &c.	le*cturus* &c.	aud*iturus* &c.

Passivum.

Indicativus.

Præsens.

		paamindes.	læses.	høres.
S.	laud*or*, jeg roses	mon*eor*	leg*or*	aud*ior*
	laud*āris*, du roses	mon*ēris*	leg*ĕris*	aud*īris*
	laud*ātur*, han roses	mon*ētur*	leg*ĭtur*	aud*ītur*
P.	laud*āmur*, vi roses	mon*ēmur*	leg*ĭmur*	aud*īmur*
	laud*āmĭni*, I roses	mon*ēmĭni*	leg*ĭmĭni*	aud*īmĭni*
	laud*antur*, de roses.	mon*entur*.	leg*untur*.	aud*iuntur*.

Imperfectum.

S.	laud*ābar*, jeg rostes	mon*ēbar*	leg*ēbar*	aud*iēbar*
	laud*ābāris*, du rostes	mon*ēbāris*	leg*ēbāris*	aud*iēbāris*
	laud*ābātur*, han rostes	mon*ēbātur*	leg*ēbatur*	aud*iēbātur*
P.	laud*ābāmur*, vi rostes	mon*ēbāmur*	leg*ēbāmur*	aud*iēbāmur*
	laud*ābāmini*, I rostes	mon*ēbāmini*	leg*ēbāmini*	aud*iēbāmini*
	laud*abantur*, de rostes.	mon*ebantur*.	leg*ebantur*.	aud*iebantur*.

Futurum.

S.	laud*ābor*, jeg skal roses	mon*ēbor*	leg*ar*	aud*iar*
	laud*abĕris*, du skal roses	mon*ebĕris*	leg*ēris*	aud*iēris*
	laud*abitur*, han skal roses	mon*ebitur*	leg*ētur*	aud*iētur*
P.	laud*abimur*, vi skulle roses	mon*ebimur*	leg*ēmur*	aud*iēmur*
	laud*abimini*, I skulle roses	mon*ebimini*	leg*ēmini*	aud*iemini*
	laud*abuntur*, de skulle roses.	mon*ebuntur*.	leg*entur*.	aud*ientur*.

Perfectum.

S. laud*ātus*, a, um sum	er ble-	mon*ĭtus* &c. lec*tus* &c. aud*ītus* &c.
— — — es	ven	
— — —, est	rost.	
P. laud*ati*, æ, a sumus	ere blev-	
— — estis	ne ro-	
— — sunt.	ste.	

Plusqvamperfectum.

S. laud*atus*, a, um eram,	var	mon*itus* &c. lec*tus* &c. aud*itus* &c.
— — — eras	bleven	
— — — erat.	rost.	
P. laud*ati*, æ, a eramus,	vare	
— — eratis	blevne	
— — erant.	roste.	

Futurum exactum.

S. laud*atus*, a, um fuero,	faaer	monitus &c. lectus &c. auditus &c.
— — — fueris	været	
— — — fuerit.	rost.	
P. laud*ati*, æ, a, fuerimus,	faae	
— — fueritis	været	
— — fuerint.	roste.	

Conjunctivus.

Præsens.

S. laud*er*, jeg roses	mon*ear*	leg*ar*	aud*iar*
laud*ēris*, du roses	mon*eāris*	leg*āris*	aud*iāris*
laud*ētur*, han roses	mon*eātur*	leg*ātur*	aud*iātur*
P. laud*emur*, vi roses	mon*eamur*	leg*amur*	aud*iāmur*
laud*emini*, I roses	mon*eamini*	leg*amini*	aud*iamini*
laud*entur*, de roses.	mon*eantur*.	leg*antur*.	aud*iantur*.

Imperfectum.

S. laud*ārer*, jeg rostes	mon*ērer*	leg*ĕrer*	aud*īrer*
laud*arēris*, du rostes	mon*erēris*	leg*erēris*	aud*irēris*
laud*aretur*, han rostes	mon*eretur*	leg*eretur*	aud*iretur*
P. laud*aremur*, vi rostes	mon*eremur*	leg*eremur*	aud*iremur*
laud*aremini*, I rostes	mon*eremini*	leg*eremini*	aud*iremini*
laud*arentur*, de rostes.	mon*erentur*.	leg*erentur*.	aud*irentur*.

Futurum som Præsens.

Perfectum.

S. laud*atus*, a, um sim,	er ble-	mon*itus* &c. lec*tus* &c. aud*itus* &c.
— — — sis	ven	
— — — sit.	rost.	

P. laud*ati*, æ, a simus,	ere blev-	mon*itus* &c.	lec*tus* &c.	aud*itus* &c.
— — sitis	ne ro-			
— — sint.	ste.			

Plusqvampeefectum.

S. laud*atus*, a, um essem,	var	mon*itus* &c.	lec*tus* &c.	aud*itus* &c.
— — — esses	bleven			
— — — esset.	rost.			
P. laud*ati*, æ, a essemus,	vare			
— — essetis	blevne			
— — essent.	roste.			

Futurum exactum som Perfectum.

Imperativus.

Præs. S. laud*āre!*	bliv rost!	mon*ēre!*	leg*ĕre!*	aud*īre!*
P. laud*amini!*	bliver roste!	mon*emini!*	leg*ĭmĭni!*	aud*imini!*
Fut. S. laud*ātor!*	du skal roses!	mon*ētor!*	leg*ĭtor!*	aud*ītor!*
laud*ātor!*	han skal roses!	mon*ētor!*	leg*ĭtor!*	aud*ītor!*
P. laud*amĭnor!*	I skulle roses!	mon*emĭnor!*	leg*imĭnor!*	aud*imĭnor!*
laud*antor!*	de skulle roses!	mon*entor!*	leg*untor!*	aud*iuntor!*

Infinitivus.

Præsens og Imperfectum.

laud*āri*,	roses el. at roses.	mon*ēri*	lé*gi*	aud*īri*.

Futurum.

laud*ātum iri*,	at ville blive rost.	mon*ĭtum iri*.	lec*tum iri*.	aud*ītum iri*.

Perfect. og Plusq.

laud*ātus*, a, um Acc. um, am, um Pl. i, æ, a Acc. os, as, a	esse, at være bleven rost.	mon*itus* &c.	lec*tus* &c.	aud*ītus* &c.

Supinum.

laud*atu*,	at roses.	mon*itu*.	lec*tu*.	aud*ītu*.

Participium.

Futurum.

laud*andus*,	som bør el. maa roses.	mon*endus*.	leg*endus*.	aud*iendus*.

Præteritum.

laudātus,a,um,rost. monĭtus,a,um. lectus, a, um. audītus, a, um.

---

123. *Conjugatio periphrastica* (omskrivende Conjugation) kaldes en Conjugation, som dannes ved at forbinde sum med Futurum Participii Activi og Futurum Participii Passivi i alle Conjugationer. I Activum betyder denne Conjugation at være i Begreb med, have i Sinde, ville til at gjøre Noget, f. Ex. scripturus sum, jeg er den, som er i Begreb med, har i Sinde, vil til at skrive; i Passivum udtrykker det en Nødvendighed, f. amandus sum, jeg er den, som bør eller maa elskes. Som Exempel anføres af første Conjugation:

Activum.

	Indic.	Conjunct.
laudaturus, a, um, &c.	sum,	sim, jeg vil el. har i Sinde at rose.
	eram,	essem, jeg vilde el. havde i Sinde at rose.
	fui,	fuerim, jeg har villet el. har havt i Sinde at rose.
	fueram,	fuissem, jeg havde villet el. havde havt i Sinde at rose.
	ero, jeg vil komme til at el. vil faae i Sinde at rose.	

Infinitivus.

laudaturus, a, um, &c. { esse, at ville el. have i Sinde at rose.
fuisse, at have villet el. have havt i Sinde at rose.

Passivum.

	Indic.	Conjunct.
laudandus, a, um, &c.	sum,	sim, jeg maa roses, el. er at rose.
	eram,	essem, jeg maatte roses, el. var at rose.
	fui,	fuerim, jeg har maattet roses, el. har været at rose.
	fueram,	fuissem, jeg havde maattet roses, el. havde været at rose.
	ero, jeg skal blive at rose.	

Infinitivus.

laudandus esse, at maatte roses, el. at være at rose.
laudandus fuisse, at have maattet roses, el. at have været at rose.

Præteritum Participii Passivi forbindes ogsaa med andre Tempora af sum, end de i Conjugationstabellen nævnte, saasom: laudatus fui og fuerim, jeg har været rost; laudatus fueram og fuissem, jeg havde været rost; amatus ero, jeg vil eller skal blive elsket.

---

124. J Verba af 3 Conjugation paa io og ior falder i bort overalt, hvor r følger efter det korte e, s. rapĕre, rapĕrem. **Præsens**: rapio, rapis, rapit, rapĭmus, rapĭtis, rapiunt. **Præsens Ind. Pass.**: rapior, rapĕris, rapĭtur, rapĭmur, rapimini, rapiuntur.

125. De Verba, som mangle en Tempus eller flere, mangle ogsaa de deraf kommende Tempora.

126. Naar sto, stĕti, stătum, stāre og do, dĕdi, dătum, dăre sammensættes med et Tostavelses-Ord, s. antesto, circumsto, interdo, pessumdo (hvortil altsaa ikke regnes disperdo og deslige), gaae de som simplex, s. antesto, antestĕti, antestătum, antestare; venundo, venundĕdi, venundătum, venundăre. De andre cpp. af sto hedde stĭti, stĭtum eller stătum, stāre (præsto, præstĭti, præstĭtum el. præstătum, præstāre); de andre cpp. af do gaae efter 3 Conjugation (vendo, vendidi, vendĭtum, vendere).

127. Verba composita bortkaste Reduplicationen i Perfectum Activi, undtagen af do, sto, disco, posco, s. pello, pepuli; compello, compuli; addo, addidi; consto, constiti; edisco, edidici; deposco, depoposci.

128. Verbum *deponens* (ɔ: som følger den passive Form med activ Bemærkelse) har sædvanligen 4 Dele af den active Form, nemlig: Præsens og Futurum Partic. Act., Gerundium, og Supinum, samt, naar Verbet styrer Acc. eller Abl. (ellers ikke), Fut. Part. Pass. i passiv Betydning, s. hortans, hortaturus, hortandum, hortandus, fruendus. Der ere Deponentia efter alle Conjugationer: miseror, -rātus sum, -rāri, jeg ynker; fateor, fassus sum, fatēri, tilstaaer; patior, passus sum, pati, taaler; metior, mensus sum, metiri, maaler. — miseror, jeg ynker, miseraris, du ynker ꝛc.; miserabar, jeg ynkede; miserabor, skal ynke; miseratus sum, har ynket; miseratus eram, havde ynket; miserare! ynk! miserari, at ynke; miseratus esse, at have ynket; miseratum, for at ynke; (ad) miserandum, til at ynke; miserans, ynkende; misera-

turus, som vil ynke; miseratus, som har ynket; miserandus, som maa ynkes, ynkværdig.

129. Verbum *inchoativum* (som betyder at blive til Noget) paa sco, kun efter 3 Conjugation, dannes almindeligst af Intransitiva af 2 Conjugation, f. palleo, pallui, pallēre, er bleg; pallesco, pallui, pallescere, bliver bleg. Exardeo, exarsi, exarsum, exardēre, er heed; exardesco, exarsi, exarsum, exardescere, bliver heed. — Disse Verba beholde af Stamordet Perfectum og Supinum, ifald disse gives. Kun faa Inchoativa beholde Supinum. — De Inchoativa, der udledes af Verba, kan man danne af 2 Person Sing. Præs. Ind. Act. ved at lægge co til (f. labasco af labas; fervesco af ferves; tremisco af tremis; obdormisco af obdormis). De, der udledes af Nomina (repuerasco, juvenesco), mangle oftest Perfectum og Supinum.

130. Verbum *frequentativum* (som tilkjendegiver en Gjentagelse eller Forstærkning), kun af 1ste Conjugation, kommer for det meeste af Supinum, f. volūto, avi, atum, are, vælter ofte eller stærkt, af volvo, volvi, *volūtum*, volvere. pulso, avi, atum, are, banker stærkt el. ofte, af pello, pepuli, *pulsum*, pellĕre. flexo, avi, atum, are af flecto, flexi, *flexum*, flectĕre. clamito; agito, o. a. komme af Præsens.

131. Verbum *desiderativum* (som tilkjendegiver en Higen eller Bestræbelse) paa ŭrio, kun af 4 Conjugation, dannes af Fut. Partic. Act., f. edo. esurus, *esurio*, higer efter at spise, hungrer, og har for det meeste hverken Perfectum eller Supinum. Hertil høre ikke Verba paa ūrio, f. ligurio, prurio, scaturio.

132. Deminutiva paa illo ere af 1ste Conjugation, f. cantillo af canto.

133. De i Perfectum og Supinum afvigende Verba

efter første Conjugation:

cubo, ui, ĭtum, ligger ned; men cumbo med cpp. lægger mig ned.
crepo, ui, ĭtum, knarker.
domo, ui, ĭtum, tæmmer.
sono, ui, ĭtum, lyder.
tono, ui, (ĭtum), tordner.
veto, ui, ĭtum, forbyder.

plico, ui, ĭtum, og avi, atum, folder; men epp. af Adjectiver paa *plex* (f. duplico af duplex, supplico af supplex) have avi, atum.
mico, ui, glimter; men dimico, avi, atum, strider.
frico, ui, etum, gnider.
seco, ui, etum, skjærer.

juvo, juvi, (jutum), hjælper.

lavo, vasker, regelret; men og efter 3 Conj.: lavi, lautum, lavĕre.
poto, avi, atum og potum, drikker.

do, dedi, datum, giver.
sto, steti, statum, staaer.

efter anden Conjugation:

deleo, evi, etum, ødelægger.
fleo, evi, etum, græder.
neo, evi, etum, spinder.
impleo, evi, etum, fylder.
aboleo, evi, ĭtum, afskaffer.
adoleo, evi, adultum, voxer til.

caveo, vi, cautum, vogter mig.
faveo, vi, fautum, ynder.
foveo, vi, fotum, varmer.
moveo, vi, motum, bevæger.
voveo, vi, votum, lover.
aveo, begjerer.
paveo, pavi, er angst.
cieo, civi, citum, opvækker.
conniveo, vi el. nixi, seer igjennem Fingre med.
ferveo, vi el. bui, syder.

prandeo, prandi, pransum, spiser Frokost.
video, vidi, visum, seer.
sedeo, sedi, sessum, sidder.
mordeo, momordi, morsum, bider.
pendeo, pependi, pensum, hænger.
spondeo, spopondi, sponsum, borger for.
tondeo, totondi, tonsum, klipper.

algeo, alsi, alsum, fryser.
ardeo, arsi, arsum, brænder.
hæreo, hæsi, hæsum, bliver hængende.
jubeo, jussi, jussum, befaler.

maneo, mansi, mansum, forbliver.
mulceo, mulsi, mulsum, klapper.
rideo, risi, risum, leer.
svadeo, svasi, svasum raader.

mulgeo, mulsi, mulctum, malker.
indulgeo, -dulsi, -dultum, føier.
torqueo, torsi, tortum, dreier.
fulgeo, fulsi, glindser.
urgeo, ursi, trænger paa.
augeo, auxi, auctum, forøger.
lugeo, luxi, luctum, sørger.

censeo, sui, sum, mener.
frendeo, dui, fresum, skjærer Tænder.
doceo, cui, doctum, underviser.
misceo, miscui, mixtum og mistum, blander.
teneo, nui, (sjeldent tentum), holder. (Cpp. faae Omlyd i, undt. i Supinum, f. contineo, continui, contentum, continere).
torreo, rui, tostum, tørrer.
egeo, egui, trænger til.
niteo, tui, skinner.
studeo, dui, beflitter mig paa
oleo, olui, lugter.
timeo, mui, frygter.
sorbeo, bui el. psi, søber.

audeo, ausus sum, vover.

gaudeo, gavisus sum, glæder mig.
soleo, solitus sum, pleier.
fateor, fassus sum, tilstaaer.

misereor, misertus sum, ynkes over.
reor, ratus sum, mener.

efter tredie Conjugation:

1. Perfect. *i*, Supin. *tum* og *sum*.
bibo, bibi, bibitum, drikker.
lambo, bi, bitum, slikker.
fugio, gi, gitum, flyer.
ico, ici, ictum, træffer.
emo, emi, emtum, kjøber.
volvo, volvi, volūtum, vælter.
linquo, liqui, lictum, forlader.
vinco, vici, victum, beseirer.
rumpo, rupi, ruptum, bryder.
verto, ti, sum, vender.
verro, verri, versum, feier.
scabo, bi, skraber.
percello, culi, culsum, nedslaaer.
vello, velli, vulsum, rykker.

2. Perf. *di*, Sup. *sum*.
accendo, di, sum, antænder.
defendo, -, —, forsvarer.
prehendo, -, —, griber.
mando, -, —, tygger.
pando, -, —, el. passum, udbreder.
scando, -, —, stiger.
fundo, fudi, fusum, gyder.
findo, fidi, fissum, kløver.
scindo, scidi, scissum, skjærer.
fodio, fodi, fossum, graver.
cudo, cudi, cusum, smeder.
edo, edi, esum, spiser.
sīdo, sedi, sætter mig.
cpp. have Sup. sessum.
strido, di, hvisler.

3. Perf. *si*, Sup. *sum* og *tum*.
claudo, si, sum, lukker.
plaudo, -, —, klapper i Hænderne.
evado, -, —, gaaer.
divido, -, —, deler.
lædo, -, —, skader.
ludo, -, —, leger.
rado, -, —, skraber.
rodo, si, sum, gnaver.
trudo, -, —, støder.
mergo, -, —, dukker.
tergo, -, —, afvisker.
spargo, -, —, stroer.
viso, -, —, besøger.
vergo, si, vender.
mitto, misi, missum, sender.

carpo, psi, ptum, plukker.
scalpo, -, —, udgraver.
sculpo, -, —, udhugger.
repo, -, —, kryber.
serpo, -, —, kryber.
deglubo, -, —, flaaer.
nubo, -, —, ægter.
scribo, -, —, skriver.
como, mpsi, mptum, kæmmer.
demo, -, —, borttager.
promo, -, —, fremtager.
sumo, -, —, tager.
temno, -, —, foragter.

4. Perf. *ssi*, Sup. *ssum* og *stum*.
cedo, cessi, cessum, viger.
premo, pressi, pressum, trykker.
quatio, quassi, quassum, ryster.
uro, ussi, ustum, brænder.
gero, gessi, gestum, fører.

5. Perf. *xi*, Sup. *ctum* og *xum*.
ango, nxi, nctum, ængster.
plango, -, —, sørger.
cingo, -, —, omringer.
compungo, -, —, stikker.
lingo, -, —, slikker.
tingo, -, —, farver.
ungo, -, —, salver.
jungo, -, —, forbinder.

emungo, -, —, snyder.
stingvo, -, —, slukker.
ningo, nxi, sneer.
fingo, nxi, fictum, danner.
pingo, -, —, maler.
stringo, -, —, streifer.
dico, dixi, dictum, siger.
duco, xi, ctum, leder.
fligo, -, —, slaaer.
rego, -, —, styrer.
sugo, -, —, suger.
tego, -, —, dækker.
traho, -, —, trækker.
veho, -, —, fører.
vivo, -, —, lever.
coquo, -, —, koger.
struo, -, —, bygger.

fluo, fluxi, fluxum, flyder.
figo, xi, xum, fæster.
flecto, -, —, bøier.
frigo, -, —, rister.
plecto, -, —, fletter.
pecto, -, —, kæmmer.
necto, -, —, knytter.
allicio, exi, ectum, lokker.
aspicio, -, —, betragter.
diligo, -, —, elsker.
intelligo, -, —, forstaaer.
negligo, -, —, forsømmer.
(De øvrige Cpp. af lego ere regelrette.)

porrigo, -, —, rækker.
pergo, perrexi, perrectum, vedbliver.
surgo, surrexi, surrectum, reiser mig.

6. *a* i Perf. forandres til *e*.

ago, egi, actum, handler.
frango, fregi, fractum, knækker.
capio, cepi, captum, fanger.
facio, feci, factum, gjør.
jacio, jeci, jactum, kaster.
dego (for deago) degi, tilbringer.

7. med Reduplication i Perf.

curro, cŭcurri, cursum, løber.

disco, didĭci, lærer.
pendo, pĕpendi, pensum, veier.
posco, pŏposci, fordrer.
pungo, pupŭgi, punctum, stikker.
tendo, tĕtendi, tensum eller tentum, strækker.
tundo, tŭtŭdi, tūsum (i cpp) el. tunsum, støder.

med forandret Vocal:

cado, cecĭdi, cāsum, falder. (Deraf concĭdo, concĭdi, concāsum, o. a. cpp).
cædo, cecīdi, cæsum, fælder. (Deraf concīdo, concīdi, concīsum o. a. cpp.)
cano, cecĭni, cantum, synger.
pango, pepĭgi, pactum, fæster.
tango, tetĭgi, tactum, berører.
fallo, fefelli, falsum, bedrager.
parco, peperci, parsum, sparer.
pario, pepĕri, partum, føder.
pello, pepŭli, pulsum, støder.
tollo, sustŭli, sublatum, løfter.

8. *Derivata* af *do* og *sto*.

condo, condĭdi, conditum, skjuler.
credo, didi, ditum, troer.
vendo, didi, ditum, sælger.
sisto, stiti, statum, stiller. — Cpp. have Sup. stĭtum: resisto, restĭti, restĭtum. — Perf. af Cpp. forekommer ei i transitiv Betydning.

9. Verba paa *uo*.

luo, lui, luĭtum, 1) bøder, 2) vasker. cpp. have i Sup. lūtum.
ruo, rui, ruĭtum, styrter.
abnuo, ŭi, uitum, afslaaer.
acuo, ui, ūtum, skærper.
arguo, -, —, beskylder.
delibuo, -, —, besmører.
exuo, -, —, affører.
imbuo, -, —, væder.
minuo, -, —, formindsker.
spuo, -, —, spytter.

statuo, ui, ūtum, beslutter.
suo, -, —, syer.
tribuo, -, —, tildeler.
congruo, ui, samstemmer.
ingruo, —, bryder ind.
metuo, —, frygter.
pluo, —, regner.
sternuo, —, nyser.
annuo, —, tilnikker.
corruo, —, styrter.
struo, struxi, structum, bygger.

10. Perf. *ui*, Sup. *tum* (*ĭtum*).

fremo, ui, ĭtum, larmer.
gemo, -, —, sukker.
molo, -, —, maler.
pinso, -, —, el. pinsum, maler Korn.
strepo, -, —, rasler.
vomo, -, —, vomerer.
gigno, genui, genitum, avler.
pono, posui, positum, sætter.
alo, alui, altum, nærer.
depso, sui, stum, ælter.
colo, lui, cultum, dyrker.
occulo, lui, cultum, skjuler.
rapio, pui, raptum, røver.
sero, rui, sertum, radsætter.
sero, sevi, satum, saaer.
texo, texui, textum, væver.
meto, messui, messum, høster.
antecello, ui, overgaaer.
compesco, —, tæmmer.
sapio, —, smager.
sterto, —, snorker.
tremo, —, skjælver.

11. med *ivi*, *ītum* efter 4 Conj.

arcesso, īvi, ītum, henter.
capesso, -, —, griber fat.
facesso, -, —, forvolder.
lacesso, -, —, udæsker.
cupio, -, —, begjerer.
peto, -, —, søger.
quæro, sīvi, sītum, søger.
incesso, ivi, tager fat.
rudo, —, brøler.

12. Perf. *vi*, Sup. *tum*.

cerno, skjelner (med Øinene); cerno, crevi, cretum, skjelner (med Forstanden).
cresco, -, —, voxer.
quiesco, ēvi, ētum, hviler.
sperno, sprevi, spretum, foragter.
svesco, svevi, svetum, vænnes til.
lino, levi, lĭtum, smører.
pasco, pavi, pastum, græsser.
sterno, stravi, stratum, nedslaaer.
sino, sivi, situm, lader.
tero, trivi, tritum, slider.
nosco, novi, notum (nĭtum have agnosco, cognosco), kjender.
clango, klinger.
furo, raser.
glubo, flaaer.

13. *Deponentia.*

amplector, plexus, omfatter.
apiscor, aptus, og
adipiscor, adeptus, faaer.
comminiscor, mentus, digter.
expergiscor, perrectus, vaagner.
fruor, fructus, nyder.
fungor, functus, forvalter.
gradior, gressus, grădi, skrider.
irascor, vredes.
lābor, lapsus, segner.
lŏquor, cutus, taler.
morior, mortuus, mori, døer.
nanciscor, nactus, faaer.
nascor, natus, føder.
nitor, nisus el. nixus, stræber.
obliviscor, litus, glemmer.
paciscor, pactus, betinger.
patior, passus, taaler.
proficiscor, fectus, reiser.
queror, questus, klager.
sequor, secutus, følger.
ulciscor, ultus, hævner.

fido, fisus sum, fidere, stoler paa.

efter fjerde Conjugation:

sepelio, ivi, pultum, begraver.

---

aperio, ui, pertum, aabner.
operio, –, —, skjuler.
salio, salui og salii, saltum (cpp. silui, sultum), springer.
amicio, (cui el. xi), ctum, beklæder.

---

comperio, peri, pertum, erfarer.
venio, veni, ventum, kommer.

---

farcio, si, tum, stopper.
fulcio, –, —, støtter.
haurio, si, stum, øser.

sarcio, si, tum, flikker.
sentio, si, sum, føler.
sepio, sepsi, septum, omgjærder.

---

sancio, xi, sanctum el. sancitum, stadfæster.
vincio, vinxi, vinctum, binder.
ferio, slaaer.
ferocio, er fræk.
glocio, klukker.
singultio, hulker.

---

metior, mensus, maaler.
opperior, pertus, oppebier.
ordior, orsus, begynder.
orior, ortus, oprinder. (i Præs. Ind. efter 3 Conj.)

134. **Uregelrette Verba.**

Possum, jeg kan (af potis sum; gaaer altsaa som *sum*).

	Indicativus.	Conjunctivus.
Præs.	possum, potes, potest,	possim, possis, possit,
	possŭmus, potestis, possunt.	possīmus, possītis, possint,
Imperf.	potĕram, poteras &c.	possem, posses &c.
Futur.	potĕro, poteris &c.	
Perfect.	potui, potuisti &c.	potuĕrim, potueris &c.
Plusq.	potuĕram, potueras &c.	potuissem, potuisses &c.
Fut. exact.	potuĕro, potueris &c.	

Infinitivus.
Præs. og Imperf. posse. Perfect. og Plusq. potuisse.

Participium.
potens bruges kun som Adjectivum: mægtig.

135. *Fero, tuli, latum, ferre*, fører, gaaer regelmæssig efter 3 Conjug., undtagen i følgende Tempora:

Activum:

	Indicativus.		Conjunctivus.
Præs.	fero, *fers*, *fert*, ferimus, *fertis*, ferunt,	Imperf.	*ferrem*, *ferres*, *ferret*, *ferremus*, *ferretis*, *ferrent*.

Imperativus.

Præs. *fer*; *ferte*. Fut. *ferto*, *ferto*; *fertote*, ferunto.

Passivum:

Indicat. Præs. feror, *ferris*, *fertur*; ferimur, ferimini, feruntur.
Conjunct. Imperf. *ferrer*, *ferrēris* &c.
Imperat. Præs. *ferre*; ferimini.
—— Fut. *fertor*, *fertor*; feriminor, feruntor.
Infin. *ferri*.

Saaledes gaae og Composita af *fero*; dog høre Perfect. og Supinum af *suffero* kun til Verbet *tollo*. Som Perf. til *suffero* bruges *sustinui*.

136. Dic, duc, fac, fer af dico, duco, facio, fero, kaste e bort i Præsens Imperativi. Saaledes og alle deres Composita, f. edic, reduc, satisfac, perfer, undtagen de Composita af facio, som forandre *a* til *i*, f. perficio, perfice.

137. *Fio*, *factus sum*, *fieri*, bliver (til Noget), bruges som Passivum af *facio*, hvoraf det og har sine Præterita, og gaaer efter 4 Conjug., undtagen i Imperfectum Conjunctivi og i Infinitiv:

Conjunct. Imperf. fiĕrem, fieres, fieret; fierēmus, fieretis, fierent.
Imperat. Præs. fi; fite. Fut. (fito, fito;) fitote, (fiunto.)
Infin. Præs. fiĕri. Perfect. factum esse.
—— Fut. factum iri (som Transitivum passivum), at skulle gjøres, blive til Noget; men
futurum esse (fore) (som Intransitivum impersonale), at skulle skee.
Particip. Præt. factus. Fut. faciendus.

Facio, sammensat med Præpositioner, bliver -ficio, f. efficio, effeci, effectum, efficere; Passivum: efficior, effectus sum, effici. — Facio, sammensat med Verba og Adverbia, bliver -facio, f. calefacio, malefacio, og dannes i Passivum som Simplex, f. calefio, calefactus sum, calefieri. — Cpp. med Nomina gaae efter 1 Conjug. regelret, f. amplifico, significo.

138. *Volo, volui, velle*, vil.
Nolo, nolui, nolle, vil ikke.
Malo, malui, malle, vil heller.

Indicativus.

Præf. S.	volo	nolo	malo (magis volo)
	vis	non vis	mavis
	vult	non vult	mavult
p.	volŭmus	nolŭmus	malŭmus
	vultis	non vultis	mavultis
	volunt.	nolunt.	malunt.

Conjunctivus.

Præf. S.	velim	nolim	malim
	velis	nolis	malis
	velit	nolit	malit
p.	velīmus	nolīmus	malīmus
	velītis	nolītis	malītis
	velint.	nolint.	malint.

De øvrige Tempora af Indic. og Conjunct. conjugeres regelmæssigen efter 3 Conjug.

Imperativus.

fattes.	Præf. noli; nolīte. Fut. nolīto, nolīto; nolitote, nolunto.	fattes.

Infinitivus.

Præf.	velle	nolle	malle
Perf.	voluisse	noluisse	maluisse

Alt det Øvrige af Infinitivus fattes.

Particip. volens.	nolens	fattes.

139. *Edo, edi, esum, edere*, spiser, efter 3 Conjugation, kan conjugeres som Verbum sum allevegne hvor

dette begynder med *es*, f. edis el. es, du spiser, edit el. est, han spiser, estis, essem &c., og i Passivum estur for editur. — Saaledes gaae og Composita.

140. *Eo, ivi, itum, ire*, gaaer.
Qveo, qvivi (qvii), *qvitum, qvire*, kan.

Indicativus.

Præs.	eo	veneo	qveo	neqveo
	is	venis	(qvis)	neqvis
	it	venit	(qvit)	neqvit
	īmus	venīmus	(qvimus)	neqvīmus
	ītis	venītis	(qvitis)	neqvītis
	eunt	veneunt	qveunt	neqveunt
Imperf.	ibam	venībam	qvibam	neqvibam &c.
Fut.	ibo, ibis &c.	venībo	qvibo	neqvibo &c.
Perf.	īvi (ĭi).	venii.	qvii.	neqvĭi &c.

Conjunctivus.

Præs.	eam, eas &c.	veneam	qveam	neqveam &c.
Imperf.	irem	venīrem	qvirem	neqvirem
Plusq.	ivissem	veniissem	qviissem	neqviissem.

(De øvrige Tempora i Indic. og Conjunct. dannes regelmæssigen efter 4 Conjug.)

Imperativus af *eo*:
Præs. i; ite. Fut. ito, ito; itote, eunto.

Infinitivus af *eo*:
Præs. ire. Præt. ivisse. Fut. iturum (am, um) esse.

Participia af *eo*:
Præs. iens Genit. euntis &c. Fut. iturus, a, um &c.
Gerund. eundum, i, &c. Sup. ĭtum, ĭtu.

Veneo (af venum, tilfals, og eo) venĭi, venĭtum, venire, ligesom og qveo og neqveo have ikke Imperativi, Gerundia og Participia.

Nogle cpp. af eo have fuldstændigt Passivum, f. prætereor, præteriris, præteritur &c. — Cpp. af eo tabe sædvanligen v i Præterita, f. abeo, abĭi, abierim &c. og have kort ĭ i Sup., f. abĭtum. — Ambio gaaer regelret efter 4 Conjugation.

141. Verba defectiva

ere de, der ikke have alle Modi, Tempora og Personer.

Snart fattes kun enkelte Personer, (som: *dor*, *aror* af dari, arari; — sci, hvorfor bruges *scito*, af *scio*); snart Alt paa Lidet nær, (saasom i confit, confièri; defit, defièri, defiunt; infit; — qvæso Plur. quæsumus; — cedo Plur. cedite (cette), giv hid! apäge (te) græsk *ἄπαγε!* bort!); snart fattes Præsens med Alt, hvad deraf kommer, f. *coepi*, jeg har begyndt, *memini*, jeg erindrer, el. har erindret mig, og *odi*, jeg hader, el. har hadet; hvilke tre Verba have de Tempora i Activum, som komme af Perfectum. — *Coepi* og *odi* have desuden to Participia: coeptus, begyndt, coepturus, som vil begynde; osus, hadende, osurus, som vil hade: Altsaa ogsaa coeptus og osus sum, sim, eram, essem, fuero &c. — Coepi kan staae saavel med Infinitivus Activi som Passivi, men coeptus sum kun med Infinit. Pass., f. pons institui coepit el. coeptus est.

Af *memini* hedder Imperativus: memento, mementote. — Af memini, odi, coepi, bruges Fut. exact. for Fut. simplex, f. Bella civilia fortis et gravis civis fugiet atqve *oderit*.

Snart fattes Perfectum og Supinum med Alt, hvad dertil hører, saasom i de fleste Inchoativa, hvis Perfecta man da omskriver med coepi.

Snart fattes kun enkelte Modi, saasom Imperativus af flere Verba anomala.

142. *aio*, bejaer, siger:
Præf. Indic. S. aio, ais, ait, Pl. aiunt.
Præf. Conjunct. S. — aias, aiat. Pl. aiant.
Imperf. Indic. aiebam, as, at, Pl. aiebamus, atis, ant.

143. *Inqvam*, siger jeg, indskydes imellem den Talendes Ord:

Indic. Præf.	S. inqvam, inqvis, inqvit,			
	Pl. inqvimus, inqvitis, inqviunt.			
—— Imperf.	S. inqviebam, inqviebas, inqviebat,			
	Pl. inqviebamus &c.			
—— Fut.	S.	——,	inqvies,	inqviet,
	Pl.	——,	——,	inqvient.
—— Perfect.	S.	——,	inqvisti,	——,
	Pl.	——,	inqvistis,	——.

Conj. Præs. S. —— , inqvias, inqviat.
pl. —— , inqviatis, inqviant.
Imper. Præs. inqve, inqvite. Fut. inqvito.

144. *salve*, god Dag! *ave*, god Dag! lev vel!
salvēte avēte,
salvēto avēto
Inf. salvēre, avēre
Fut. salvebis.

145. Af *ovare* forekommer kun ovat, ovet, ovaret, ovarent, ovans, ovandi, ovatus, ovaturus.
Af *fari* findes ikke for, famini, fantur, fabar, fabaris, og hele Præs. Conj.

146. *forem* (contr. for fuerem af det gamle fuo), var, skulde være, fores, foret, Pl. forent, bruges som Imperf. Conj. for essem eller futurus essem. Infin. fore d. s. s. futurum, am, um, os, as, a, esse.

147. *ausim*, af Formen audeo, ausi, auserim contr. ausim. *Faxim*, for fecerim, af facio, faxi, faxerim, contr. faxim:
faxim, faxis, faxit; Pl. faximus, faxitis, faxint.
ausim, ausis, ausit; Pl. —— —— ausint.
Verba personalia bruges i alle tre Personer og begge Numeri, f. lego; men

148. Verba impersonalia
have kun tredie Person i Neutrum Sing. uden personligt Subject, f.
libet, libuit el. libitum est, libēre, det lyster.
licet, licuit el. licitum est, licēre, er tilladt.
liquet, licuit, liquēre, er tydeligt.
poenitet, poenituit, poenitēre. det angrer.
piget, piguit el. pigitum est, pigēre, det fortryder.
pudet, puduit el. puditum est, pudēre, skammer sig.
tædet, (pertæsum est), tædēre, kjedes ved.
miseret, misertum est, miserēre. ynkes over.
decet, decuit, decēre, sømmer sig.
oportet, oportuit, oportēre, det bør sig.

149. Et verbum impersonale conjugeres saaledes:
Præs. Ind. poenitet me, jeg angrer; poenitet te, du angrer; poenitet eum, han angrer; poe-

nitet nos, vi angre; poenitet vos, I angre; poenitet eos, de angre.

Imperf. Ind. poenitebat me, jeg angrede o. s. v. — Impersonalia have ingen Imperativus (hvorfor bruges Conjunctivus, s. [illegible] Dig pudeat te!), og sjelden Gerundia og Supin. Af Participia findes: liciturum, puditurum, pudendus; poenitendus; pigendus, og de dertil hørende [illegible], s. poenitendi causa. inducitur ad pudendum.

(Partiklerne skulle blive omhandlede paa deres Sted i Syntaxis.)

Anden Deel.

Syntaxis.

§ 7.

Om Ordenes Overeensstemmelse.

150. En Sætning er en i Ord udtrykt fuldstændig Dom eller Forestilling. Hertil høre Subject, som forestilles at handle, lide, eller være i en vis Tilstand, og Prædicat, som er det, der siges om Subjectet, s. Faderen læser, pater legit. Musen sønderrives, mus dilaceratur. Drengen er syg, puer est æger. — En Sætning indbefatter ofte et Object ↄ: den Gjenstand, hvorpaa Handlingen gaaer over, s. Pater legit *librum*. — Objectet kaldes Personsobject, naar man kan spørge for hvem eller for hvad; Tingsobject, naar man kan spørge hvem eller hvad, s. Min Fader forelæste mig Brevet. Cajus gav Gaarden Navn.

151. Adjectivum skal rette sig efter sit Substantivum i Genus, Numerus, og Casus, s. equus pulcher; equi pulchri, mater bona, matris bonæ, animal ferum. — Naar et saadant Adjectivum hører til flere Substantiva,

hvilke kunne være af forskjelligt Genus, saa enten gjentages det, eller sættes ved et af dem, undtagen foran det sidste, f. Propter *summum* ingenium ejus [illegible] *namque* doctrinam. *Præstantissimo* studio atque [illegible]trina. Studio *præstantissimo* atque doctrina. [illegible] atque doctrina *præstantissima.*

152. Prædicatet skal rette sig [illegible] et i Numerus, Genus, Person, og Ca[illegible] arbores virent; equus est nige[illegible] animal est pulchrum; tu legis[illegible]

153. Til to eller [illegible]ris sættes Prædicatet i Pluralis, f. [illegible]. — Ere disse nomina abstracta, [illegible] Singularis, f. mens et ratio et [illegible] est. Men er et af disse Subje[illegible] maa ogsaa [illegible] staae i Pluralis [illegible] mnes homines [illegible] kan [illegible] et villa[illegible]beate vivi[illegible]n-tem[illegible] Prædicatet [illegible] disse have det, f. [illegible] *sunt.* Ere Subjecterne [illegible] af forskjelligt Genus [illegible] retter Prædicatet sig efter det fornemste Genus, f. [illegible] mater *mortui sunt.* Til flere livløse Ting, især af forskjelligt Genus, staaer Prædicatet i Neutrum [illegible]r retter sig efter det nærmeste Subject, f. Divitiæ [illegible]s. gloria in oculis *sita sunt* (ligesom man efter Oprindelsen sagde ea, de Ting); mens et animus et consilium et sententia civitatis posita est in legibus: *C. Cluent.* 53. Ved Sammenblanding af levende og livløse Gjenstande har Adjectivet det Levendes Genus, eller sættes i Neutrum, f. Jane, fac *æternos* pacem pacisque *ministros.* Romani, si me scelus fratris, te senectus absumpserit, regem regnumque Macedoniæ *sua futura* sciunt; *Liv.* 40, 10.

154. Efter quisque (især pro se quisque), alius-alium, alter-alterum findes Verbet i Pluralis; men disse ere da for det meeste at ansee som Apposition til et pluralt Subject, f. *Pro se quisque,* non hæc Furculas, nec Caudium, nec saltus invios esse, *memorantes, cædunt*

pariter [illegible] (enhver for sig nedhugge de). *Liv.* 9 [illegible] subsidium *ferrent*, audacius [illegible] ciderat. ut alter alterum ne [illegible] den ene den anden). — Ved [illegible] tigtigst Singularis.

155 [illegible] forbundne ved aut, kan føl [illegible] forbundne ved et-et, a [illegible] ris, f. Si Æacus [illegible] Socrates aut [illegible] *Off.* 1, [illegible] Cassius [illegible] *Phil.*

[illegible]

[illegible] ryk, [illegible] etter [illegible] Ge- [illegible] efter [illegible] Dicæ- [illegible] min- [illegible] na [illegible] al;

[illegible] de sig [illegible] Fader; [illegible] t var [illegible] Aarsag til Krigen; og de [illegible] mater; *hæc* est mea mater; [illegible] *ipsa* causa belli fuit; *quæ* causa [illegible]

158. De A [illegible] primus, ultimus, extremus, postremus, intimus, summus, medius, imus, reliquus, naar de kun betegne en Deel, svare helst til Substantivet i Genus, Numerus og Casus (skjøndt Constructionen i Danſken er anderledes), f. Øverſt i Træet ell. i det Øverſte af Træet ell. i Toppen af Træet, in summa arbore, ikke in summo arboris. Persvadent mathematici. terram in *medio mundo* (midt i Verden, i Midten af Verden) esse sitam. Pompejus bellum *extrema hieme* apparavit, *ineunte vere* suscepit. *media æstate* confecit. i Slutningen af Vinteren, i Begyndelsen af Foraaret, midt om Sommeren.] Antistius abdidit se in *intimam*

Macedoniam; *C. Fam.* [illegible] dem cu-
pio Alexandriam *relin*[illegible] ere; *C.*
Att. 2, 5.

159. De son[illegible] age oft
deres Tillægsord [illegible] Adjecti-
ver. Man siger [illegible] facta,
men ogsaa saale[illegible] onis a-
ctionibus pon[illegible] lis; *C.*
Acad. [illegible] quod
eorum [illegible] re-
tur; *C.* [illegible]
gest[illegible]
des [illegible]

[illegible]
tes [illegible]
vi i [illegible]
f. Al[illegible]
Præ[illegible]
cer[illegible]
dic[illegible]

[illegible]
Fo[illegible]
stan[illegible]
og, [illegible]
rex [illegible]
optimus. Exercit[illegible]
cæ, jam tunc *sem*[illegible] est.
Effodiuntur *opes*, [illegible] quidem
propinquum nostrum, *Cra*[illegible]*em*, effe-
rendum et laudandum puto. [illegible]*us*, uni rei
deditus, et ingenium et artem sæpe vincit. Prædicatet
retter sig heller efter Appellativum, end efter Proprium,
naar begge ere livløse Ting, f. Corioli oppidum captum.

162. Alle de Sætningsdele, der staae i lige Forhold,
maae, saavidt muligt, stemme overeens, saasom: Nec *agros*
nec *villas* habeo; ab *hostibus* et *inimicis* sunt direpta.
Altsaa

163. I hvilken Casus der spørges, skal der og svares
f. *Quis* legem tulit? *Rullus* (tulit legem). *Cui* librum
tradidisti? *Fratri* (tradidi librum). — Men naar [illegible]

styrende Grund bliver en anden, maa man afvige herfra, f. *Cui* librum tradidisti? Frater accepit. *Cujus* villam diripuit hostis? *Meam*. *Quanti* emisti hunc librum? Duodecim *solidis* (See Nr. 294).

164. Ved Verba passiva og intransitiva staaer Prædicatet i samme Casus som Subjectet, f. Aristides appellatus est justus. Maluit esse quam videri bonus. Decet unumquemque esse probum. Cato visus est (blev anseet for) vir bonus. Cicero designatus est (blev udnævnt til) Consul. (Man tage sig vel vare for at oversætte dette til, for, eller deslige, i Latinen. Saadanne Partikler føies til nogle danske Verber, men ligge i de latinske. Man kjender dem derpaa, at derunder forstaaes at være, f. Ex. Han blev anseet for (at være) en retskaffen Mand. Han blev udnævnt, beskikket til (at være) Consul). — Staae disse Verber i Infinitivus uden bestemt Subject, sættes Prædicats-Adjectivet i Accusativus, f. Aliud est *iracundum esse*, aliud *iratum*. Atticus maximum existimavit quæstum, *memorem gratumque cognosci*; *Nep. Att.* 9. Contentum suis rebus esse, maximæ sunt divitiæ.

(Om Relativets Overeensstemmelse med foregaaende Ord see under Pronomen).

165. For det ubestemte Pronomen man har Latinen ingen særegen Benævnelse; men det udtrykkes efter Begrebets Natur

a) snart, og sædvanligst, ved Passivum, f. Man siger, dicitur (der siges). Man gaaer, itur (der gaaes). Hvis man vil troe ham, si qua fides illi habetur. Hvis man hilser dig, saa hils igjen! Si salutaris, resaluta! Naar man spørger om, hvad der kan skee, maa man ogsaa betragte, hvor let det kan skee, Quum quæritur, quid fieri possit, videndum etiam est, quam facile possit. Man kan ikke leve behageligt, uden man lever dydigt, Non potest jucunde vivi, nisi cum virtute vivatur;

b) snart ved aliquis, quis (for aliquis), quisque, naar man betyder nogen, een (tydsk: jemand), enhver, f. Si quis mihi credit. Dicat aliquis, man kunde sige. Id quod facere quisque debet, officium esse dicimus;

c) snart ved at tænke sig homines som Subject, især ved verba declarandi (dicunt, ferunt, perhibent, negant, vocant. o. d.) og deponentia, f. Man fortæller, at Carthago er en Datterstad af Tyrus Tyri filiam Carthaginem ferunt (tradunt, memorant). Eclipses solis *mirantur*, quia raro accidunt;

d) snart ved 2 Pers. i Sing., naar man tiltaler Nulevende; eller ved 1 Pers. i Plur., naar man tager sig selv med; eller ved Participium, f. Hvis man vil troe ham, si quam fidem ei *habes*, *habemus*. Man maa spise for at leve, ikke leve, for at spise, edere oportet, ut *vivas*, non vivere, ut *edas*. Man maa vogte sig for at aabne sine Øren for Smigrere, cavendum est, ne assentatoribus *patefaciamus* aures. Naar man seiler, synes det at bevæge sig, som staaer stille, *navigantibus* moveri videntur ea, quæ stant.

Om Ordenes Styrelse.

§. 8.

Substantivum.

166. Naar i Danſken et Substantivum styres af et andet i Genitivus, bruges samme Casus i Latinen, f. Faderens Bog, liber *patris* (Genitivus possessivus, som udtrykker en Besiddelse). Denne Genitivus udtrykkes ofte i Danſken ved en Præposition, f. Græsset paa Marken, gramen campi. Kongen af Danmark, Rex *Daniæ*. Genitivus objectivus, som nævner Gjenstanden, hvorpaa Virksomheden gaaer over, udtrykkes altid i Dansk ved en Præposition, f. Længsel efter Rolighed, desiderium otii. Kjerlighed til Dyden, amor virtutis. Middel mod Smerte, remedium doloris. — Undertiden udelades Præpositionen i Danſken, men derfor staaer det Ord, som følger efter den udeladte Præposition, i Latinen ligefuldt i Genitivus, f. En Skjeppe (af) Korn, modius *frumenti*. En Deel (af) Mennesker, pars *hominum*. — For at undgaae Tvetydighed, maa man undertiden i Latinen bruge en Præposition, f. amor in el. erga Deum, Kjerlighed til Gud; thi amor Dei kan betyde Guds Kjerlighed

167. For at betegne Ens Oprindelse fra et Sted eller Land, bruges almindeligen Adjectivum istedetfor Substantivum: Thrasybulus fra Athenen, T. Atheniensis. Gorgias Leontinus. Protagoras Abdérites. — Saaledes ogsaa ofte i andre Tilfælde: Ciceros Simpelhed, Ciceroniana simplicitas. Herkules hos Xenophon, H. Xenophonteus. Pauli Breve, epistolæ Paulinæ. Slaget ved Cannæ, proelium Cannense.

168. Ved Beskrivelse af en Person eller Ting bruges snart Genitivus, snart Ablativus, f. Aristoteles vir *immensæ subtilitatis.* Ejusdem ætatis sunt. Claudius erat *somni brevissimi.* Flos *aurei coloris.* *Bono animo* es! Ved Ablativ beskrives ialmindelighed en Persons enten medfødte eller tilfældige Egenskaber, saa at præditus, ornatus, o. d. kan underforstaaes; ved Genitiv en medfødt eller væsentlig Characteer, f. Iphicrates fuit et *animo magno et corpore, imperatoriaque forma.* Murena *mediocri ingenio,* sed *magno studio* rerum veterum, *multæ industriæ* et *magni laboris* fuit; *C. Br.* 67. Cæsar fuisse traditur *excelsa statura, colore candido, teretibus membris, ore* paullo *pleniore, nigris vegetisque oculis, valetudine prospera.* Virtus non *tantarum virium* est, ut se ipsa tueatur. *Magni judicii, summæ* etiam *facultatis* esse debet orator. Iumenta Germani quotidiana exercitatione, *summi* ut sint *laboris,* efficiunt; *Cæs. Bell. G.* Equidem sum *magna* animi *perturbatione.* Puer *probæ indolis.* — En Mand af et ypperligt Hoved hedder ogsaa vir præstans ingenio: saaledes bruges helst de Adjectiver potens, nobilis, insignis, gravis, florens, conspicuus, o. d., f. vir potens divitiis, insignis genere, conspicuus forma. (See Nr. 298). — Ved Bestemmelse af Tal og Maal bruges i Beskrivelser kun Genitiv, som puer *decem annorum.* Xerxis classis *mille et ducentarum navium longarum* fuit; terrestres autem exercitus *septingentorum millium* fuerunt; *Nep.* 2. 2. Iulius Cæsar annum ad solis cursum accommodavit, ut *trecentorum sexaginta quinque dierum esset*; *Svet. Cæs.* 40. Iustum Nili incrementum est *cubitorum sexdecim.* — Beskrivelsens Genitiv eller Ablativ maa altid have et Adjectiv hos sig, f. En Ting af Værdt kan ikke hedde res pretii, men res magni (eller sligt) pretii. En Mand af Religion og Anseelse, vir magnæ, summæ, eximiæ, spectatæ o. d. religionis et auctoritatis.

169. De Substantiva indicium, officium. ratio, eller deslige, som indeholde et almindeligt Begreb, udelades ofte i Latinen, og den deraf styrede Genitivus bliver tilbage, f. Est *fortis* et *constantis animi* (indicium, mos, ratio), non perturbari in rebus asperis. Negligere, quid de se quisque sentiat, non solum *arrogantis* est (røber Stolthed), sed omnino *dissoluti*; *C. Off.* 1, 28. Petulantia magis est *adolescentium*, quàm *senum*. *Honoris amplissimi* esse puto (jeg anseer det for den største Ære), miseros calamitososque defendere. Hoc non *tanti laboris* est (koster ikke saa megen Umag), *quanti* videtur. *Est adolescentis*, majores natu vereri. Est hoc *Gallicæ consvetudinis*, ut viatores, etiam invitos, consistere cogant; *Iul. C.* 4, 5. *Duri hominis*, vel potius vix *hominis* videtur, periculum capitis inferre multis; *C. Off.* 2, 14. Tempori cedere, semper *sapientis* est habitum. Philodamus negavit, *moris esse Græcorum*, ut in convivio virorum accumberent mulieres; *C. Verr.* II, 1, 26. Est *boni pastoris* (officium, munus), tondēre pecus, non deglubĕre. Saaledes og Possessiva: meum, tuum, suum, nostrum, vestrum est, hoc facere. Non est mentiri *meum*, det er ikke min Sag. Quis profitetur, *esse suum*, de omnibus quæstionibus dicere; *C.* de *Or.* 2. 15.

I Danſken bruger man ofte Sammensætninger med Substantiver, hvor man i Latinen almindeligst bruger Adjectiver, f. Menneske-Hoved, Heste-Hale, Guld-Ring, caput humanum, cauda equina, annulus aureus.

§. 9.

Adjectivum.

Om Comparativus og Superlativus.

170. Naar Comparativus har i Dansken end efter sig, og dette end udtrykkes i Latinen ved quam, staae begge Sammenligningsordene i lige Casus, f. Melior est certa *pax*, quam sperata *victoria*. Ego callidiorem vidi *neminem*, quam *eum*.

171. Naar det andet Sammenligningsord i Dansken staaer i Subjectets Casus, eller kan opløses dertil ved Verbum er, sættes det sædvanligst i Ablativus uden quam, f.

Sølv er ringere end Guld (er), vilius argentum est *auro*. Jeg troer, at ingen af Romerne har været lærdere end Varro (har været), neminem Romanum Varrone doctiorem fuisse, existimo. — Naar det andet Sammenligningsled er nemo, nullus, eller Relativum qui, maa aldrig bruges quam. *Nemine* vult videri inferior. Ennius, *quo* Virgilius poeta præstantior est. Denne Ablativus kan forstaaes som en Ablativus respectivus (Nr. 298, c).

172. Naar det andet Sammenligningsord ikke staaer i Subjectets Casus, skal quam bruges, f. Vi lære lettere Vers, end (vi lære) Prosa, facilius ediscimus *versus*, quam *prosam orationem*. *Necessitatis* inventa antiquiora sunt, quam *voluptatis*. Talis simulatio *vanitati* est conjunctior, quam *liberalitati*. Ogsaa for at undgaae Tvetydighed bruger man quam, f. Hibernia minor est quam Britannia. Academici clamant, nihilo *magis vera* illa esse, *quam falsa*.

Prodest *plus* imperator, *quam* orator. Iis fidem habemus, quos *plus* intelligere, *quam* nos, arbitramur. Dionysius Philistum, historicum, Syracusas reduxit, hominem amicum non *magis* tyranno, *quam* tyrannidi; *Nep.* 10, 3. Non *minus* nobis jucundi atque illustres sunt ii dies, quibus conservamur, *quam* illi, quibus nascimur. Nec bonitas nec comitas esse potest, non *plus quam* amicitia, si hæc non per se expetantur; *C. Off.* 3, 33. Cæsar dicebat, non *minus* se in milite modestiam et continentiam, *quam* virtutem atque animi magnitudinem desiderare. — Nihil est laudabilius, nihil magno et præclaro viro dignius *placabilitate* atque *clementia*. Sapientia humana omnia *inferiora virtute* ducit. Quid est in homine *virtute divinius?*

173. Naar Comparativet ikke er Nominativus eller Accusativus, maa Verbum sum med Nominativus følge efter, f. Dedi pecunias Titio fideliori, quam Sempronius est (ikke quam Sempronio). (Mere om det danske end see Nr. 370).

174. Ved Tal-Bestemmelser i alle Casus, uden Dat. og Vocat., udelades oftest quam efter minus, plus, amplius; og den samme Casus bliver, som om quam stod, f. Plus septingenti capti sunt. Constat, non minus ducentos equites fuisse. Ligures duas amplius (i mere end) horas certamen sustinuere. Commius cum equitibus venerat, qui numero non *amplius* erant *quin-*

genii; *Cæsar*, 8, 10. *Amplius* sunt *sex menses.* Quid si tandem *amplius triennium* est?

175. Med comparativiske Adverbier forbindes de Ablativer opinione, spe, æquo, justo, solito, dicto, f. spe, opinione citius, hastigere, end man haabede, formodede. Seditionem *solito magis* (mere end sædvanligt) metuendam Manlius faciebat. Non verendum est, ne *plus æquo* quid in amicitiam congeratur; *C. Læl.* 16. — Undertiden tænkes disse Ablativer, eller quam par est, *e. d.*, til; og saaledes tilkjendegiver Comparativus (ligesom ofte i Danſken), at Noget er eller ſkeer temmelig meget, noget mere end sædvanligt, mere end vel burde være, f. Senectus est natura loquacior (quam ceteræ ætates), temmelig snaksom. Obscuriora sunt Datamis gesta pleraque; *Nep.* 14, 1. Tardius procedere, komme noget langsomt frem. Liberius vivere, leve temmelig frit, altfor frit. I vanskeligere Sygdomme maae Lægerne bruge farlige Curer, Medici gravioribus morbis periculosas curationes adhibere coguntur. Frumentum in Gallia propter siccitates *angustius* provenerat.

176. Der er ialmindelighed den Forskjel paa plus og magis, at plus (Mere) er Comparativus af multum (Meget), som substantivt Begreb; magis (mere) er Comparativus af Adverbial-Begrebet (meget), f. Plus apud me vera ratio valebit, quam vulgi opinio. Iis fidem habemus, quos plus intelligere, quam nos, arbitramur. Columnæ et templa et porticus sustinent; tamen habent non plus utilitatis, quam dignitatis. Xeuxis et Polygnotus non sunt usi plus quam quatuor coloribus; *C. Br.* 18. Omnes, quibus sunt res minus secundæ, magis sunt suspiciosi; in contumeliam omnia accipiunt magis. Animus in aliquo morbo non magis est sanus, quam id corpus, quod in morbo est.

177. Ved Comparativer staaer Maalets Udtryk i Ablativ (Ablativus respectivus; see Nr. 298, c), f. Sol *multis partibus* major atque amplior est, quam terra universa. Pompejus *biennio* major fuit, quam Cicero. Siculi nonnunquam *uno die longiorem* mensem faciunt, aut *biduo*; *C. Verr.* 2, 52. Quam molestum est, *uno digito plus* (een Finger formeget) habere. Derfor staae alle Tillægsord til Comparativer i Ablativ, f. eo, quo, tanto, multo &c. *Quo* quisque est *sollertior* et ingeniosior, *hoc* docet *iracundius* et *laboriosius.* Tanto (ikke tantum) minus. Multo (ikke multum) melior. Proelium *aliquanto,* quam cetera, *gravius* atque atrocius fuit. Romano pilum erat, haud *paulo*, quam hasta, *vehementius* ictu missuque telum.

178. Det danske endnu ved Comparativer udtrykkes, hvor det er nødvendigt, ved etiam. Adhuc betyder hidindtil. Indignum

est, a pari vinci; *indignius*, ab inferiore. Ut in corporibus magnæ dissimilitudines sunt, sic in animis existunt *etiam plures* varietates. Cajus bonus est; Lepidus *etiam* melior.

179. Naar der tales om tvende for at udtrykke Modsætning eller Ulighed, bruges Comparativus, skjøndt man i Danske bruger Positivus eller Superlativus; f. Ex. naar vi kalde Faderen den gamle, Sønnen den unge N. N., sige Latinerne senior (pater), junior (filius). Pompeius havde to Sønner: den ældste blev dræbt, den yngste flygtede, *major* natu occisus est, *minor* fugit. Duas a te accepi litteras: respondebo igitur *priori prius*. Urbs utrinque oppugnari coepta est: *gravior* a mari oppugnatio erat; *Liv.* 26, 26. Nimis obscurus est poeta Euphorion. At non Homerus. Uter igitur *melior? C. Div.* 2, 64. *Major* pars hominum eo fere deferri solet, quo a natura ipsa deducitur. *Posteriores* cogitationes, ut aiunt, *sapientiores* solent esse. Murena quæsturam petiit, et sum ego factus *prior*; *C. Mur.* 8. Gordion urbs posita est inter Phrygiam *majorem et minorem*. Den første Deel (af en Bog, som bestaaer af to Dele), pars prior, (af flere Dele) pars prima.

180. Naar to Adjectiver eller Adverbier sammenlignes, sættes begge i Comparativus, eller magis foran det første: Æmilii concio fuit *verior*, quam *gratior* populo. Octavius ad dicendum veniebat *magis audacter*, quam *parate*.

181. Naar to Comparativer sammenlignes, skeer dette ved quo — eo, quanto — tanto, jo — desto, eller og ved ut quisque — ita med Superlativus, f. Homines *quo* plura habent, *eo* ampliora cupiunt. *Tanto* brevius omne tempus, *quanto* felicius est. Jo bedre En er, desto mindre mistænker han Andre for at være slette, ut quisque est vir optimus, ita difficillime esse alios improbos suspicatur. Hoc maxime officii est, *ut quisque maxime* opis indigeat, *ita* ei *potissimum* opitulari; *C. Off.* 1, 15. Gallorum equitum *ut quisque* est genere copiisque *amplissimus*, *ita plurimos* circum se ambactos clientesque habet; *Cæs.* 6, 15.

182. Superlativus forbindes med quisque, naar det bruges om en heel Art ialmindelighed, f. Epicureos *doctissimus quisque* (enhver Lærdest o: alle de største Lærde) contemnit. Pe-

cunia semper ab *amplissimo quoque clarissimoque* contemta est. Ad sellas consulum prope convolavere *minimus quisque* natu Patrum; *L.* 2, 28. Multæ leges latæ sunt, et *proximæ quæque* duriores. Homini potentiam quærenti *egentissimus quisque* opportunissimus est. *Optimum quidque* rarissimum est, Alt hvad der er bedst er ogsaa sjeldnest, el. Det Bedste er altid det sjeldneste. *Notissimum quodque* malum maxime tolerabile est. *Optimus quisque* maxime posteritati servit. Quæ facimus, ea *prudentissimo cuique* maxime probata esse volumus.

183. Quam, quantus, ut, qui, med paafølgende qui og Superlativus, udtrykke den høieste Grad, som nogensinde finder Sted, f. Jeg er saa god en Patriot, som Nogen, tam sum amicus reipublicæ, *quam qui maxime* (est amicus reipublicæ). Cæsar sit pro prætore eo jure, *quo qui optimo* (*quo* fuit aliquis. *qui optimo* jure fuit), med saa fuld Ret, som Nogen har været. — Superlativus udtrykkes ogsaa saaledes, f. Ex.: Fædrelandet, som er det dyrebareste af Alt, patria, *qua* nihil *carius* esse potest. Media, *qua* nulla *opulentior* regio est, det rigeste Land. Fugiendum est illud, ne offeramus nos periculis sine causa; *quo* nihil potest esse *stultius.* Loquimur de liberalitate, *qua* quidem nihil est naturæ hominis *accommodatius.* Phidiæ simulacra, *quibus* nihil in eo genere *perfectius* videmus.

184. Superlativus bruges mere af Latinerne, end af os, f. Den lærde og dydige Cajus, Cajus, vir doctissimus et honestissimus: saaledes næsten altid i Hæders-Prædicater til Personer.

185. Superlativus forhøies ved de Adverbia longe, multo, quam (ved hvilket kan tænkes fieri potest eller deslige, see følg. Nr.), vel, facile, f. Longe doctissimus, allerlærdest. — Facile og longe sættes ogsaa til Positiver, som have Superlativets Kraft, f. facile el. longe princeps, facile præcipuus. Longe sættes ogsaa til Positiver af Adjectiva diversitatis (alius, dissimilis, dispar, remotus, o. d.), f. Longe mihi alia est mens. Longe dissimilis.

186. Superlativus forstærkes ogsaa ved quam og quantus, med possum, f. Iugurtha, *quam maximas potest* (armare) copias armat, J. væbner saa mange Tropper som han kan. Cæsar *quam æquissimo* loco *potest* castra communit. Tanta

est inter eos, *quanta maxima potest* esse, morum studiorumque distantia. Quum viderem Parthorum copias non longe a finibus esse Ciliciæ, *quam potui maximis* itineribus ad Amanum exercitum duxi; *C. Fam.* 15, 4. Aves sibi nidos construunt, eosque *quam mollissime possunt* (substernere) substernunt. Hannibal *quantam maximam* vastitatem *potest* (ostendere) Consuli ostendit.

Adjectiva med Genitivus.

187. Adjectiva transitiva (som behøve en Tilsætning for at fuldstændiggjøre Begrebet), saasom: deeltagende (i), begjerlig (efter), fuld (af), erfaren (i), erindrende el. tænkende (paa), skyldig (i), og det Modsatte deraf, tage Genitivus til sig. Saadanne Adjectiva ere: particeps, affinis, expers, consors, compos, impos, potens, impotens; cupidus, studiosus, avidus; plenus, capax, fertilis, sterilis; perītus, imperītus, conscius, inscius, gnarus, ignarus, rudis, insvetus, prudens, providus; memor, immĕmor, tenax, curiosus, incuriosus; noxius, reus, insons, og andre Adjectiva forensia. — Homo *rationis* est *particeps*. Bestiæ *orationis* sunt *expertes*. *Cupidus gloriæ*. Gallia est *plena civium Romanorum*. Numa *consultissimus* erat omnis divini *juris*. *Memor* esse alicujus *rei*. *Reus furti*. Socrates se *omnium rerum inscium* fingebat et rudem. Gallia *frugum hominumque fertilis* fuit. — Denne Regel udstrækkes meget vidt af dristigere Forfattere og Digtere, især med Adjectiva pathetica (som udtrykke en Sindsstemning), f. anxius futuri. integer vitæ. — Dog have Adjectiva *copiæ* et *inopiæ* ogsaa Ablativus hos sig, hvorved Sprogbrugen maa raadspørges. Plenus bruges helst med Genitiv. Ablativus er sædvanligst ved de Adjectiver, som betegne en lidende Tilstand eller en Berøvelse, saasom: abundans, frequens, gravis, gravidus, locuples; liber, orbus, viduus, cassus, nudus, vacuus, immunis, truncus, inanis. Insula Delos erat *referta divitiis*. *Vacui curis* etiam, quid in coelo fiat, scire avemus. Robustus animus et excelsus *omni* est *liber cura* et *angore*. — Adjectiva intransitiva bruges helst med Præposition.

188. Til Adjectiva transitiva regnes Præsens participii activi, naar det staaer som Adjectivum (ɔ: naar det

ikke udtrykker en enkelt Handling i Forbindelse med et Tidsbegreb, men en blivende Egenskab uden Tidsbegreb), f. Ex. Epaminondas adeo erat *veritatis diligens*, ut ne joco quidem mentiretur. Tiberius, sitiens *sangvinem*, Seianum interfici jussit, T., som tørstede efter Blod, o. s. v.; Tiberius sitiens *sangvinis*, den blodtørstige T.

189. Partitiva (ɔ: de Adjectiva, Numeralia, Pronomina, Comparativer og Superlativer, som tilkjendegive en Deel af et Heelt) tage Genitivus til sig, naar de bruges som saadanne. Saadanne Partitiva ere: ŭter, alter, neuter, uterque, alteruter, alius, solus, nullus, nemo, ille, hic, quis, qui med cpp., multi, plurimi, plerique, pauci, singuli, quot, quotcunque, quotus, quisque, aliquot, tot, ceteri, reliqui. — *Multæ istarum arborum* mea manu sunt satæ. Cum sex imperatoribus, *quorum quattuor* consules fuerunt, acie conflixit. Rationem defectus solis investigavit *primus omnium* Thales. *Doctorum illi* negant, *hi* affirmant. *Nemo Gallorum* sine cive Romano quidquam negotii gerit. Iudiciorum ratio ex accusatione et defensione constat: *quarum* etsi *laudabilior* est defensio, tamen accusatio probata persæpe est. Excellentissimi reges Persarum fuerunt Cyrus et Darius, Hystaspis filius: *prior horum* apud Massagetas in proelio cecidit; *Nep.* 21, 1. *Græcorum oratorum præstantissimi* sunt ii, qui fuerunt Athenis: *eorum* autem *princeps* facile Demosthenes. — For Tydeligheds Skyld bruges ofte Præpositionerne e, ex, de, in, inter, f. Unus ex Romanis, inter Romanos. Fuerunt multi reges *ex amicis* Alexandri magni, qui post obitum ejus imperia ceperunt; *in his* Antigonus.

Naar Partitivet staaer uden Substantivum, retter det sig i Genus efter den styrede Genitivus, f. optimus fratrum, nulla sororum. Men staaer et Substantivum ved Partitivet, retter dette sig derefter, f. *Indus* est omnium fluminum *maximus*. *Hordeum* omnium frugum *mollissimum*.

Relativum foran Partitiva staaer i samme Casus, som disse, naar derved ikke betegnes en Deel, men dem alle, f. De vera amicitia loquor, qualis eorum fuit, *qui pauci* nominantur, hvoraf der kun nævnes faa.

(*quorum pauci*, blandt hvilke). Ii. quorum saluti fuisti, *quos* tu habes *plurimos*, af hvilke du har særdeles mange. Tarquinius exaugurare fana sacellaque statuit, *quæ aliquot* a Tatio rege consecrata fuerant; *Liv.* 1, 55. Quidam e nostris aliter existimant, *quos* quidem video esse *multos*.

190. Nogle Adjectiva og Pronomina neutrius generis sing. numeri. brugte som Substantiva partitiva (dog kun i Nominativus og Accusativus, og uden at lade sig styre af Præpositioner), have Genitivus hos sig. Disse Neutra ere: tantum, quantum, aliquantum, multum, plus, plurimum, minus, minimum. aliud, quid med cpp., id, illud, istud, idem, quod. *Quantum incrementi* Nilus capit, *tantum spei* in annum est. Procellæ quanto *plus* habent *virium*, tanto *minus temporis*. Pythagoras in geometria *quiddam novi* invenit. Potest exercitatio et temperantia etiam in senectute conservare *aliquid pristini roboris*; *C. Sen.* 10. Quis nescit, primam esse historiæ legem, ne *quid falsi* dicere audeat? — *Id ætatis*. — Nihil, plus, og quid med cpp., bruges kun som Substantiver, f. *humani nihil* a me alienum puto. Mere Mad, plus cibi. *Quid causæ* est, cur philosophos non legant? — Disse Neutra styre kun Adjectiva af 2, ikke af 3 Declination, i Genitiv, f. Nihil *boni*; men nihil *triste*; hvilken sidste Maade ogsaa helst bruges, naar Adjectiva af begge Declinationer forbindes, f. Vide, ne ista lectio multorum auctorum habeat *aliquid vagum* et *instabile*. (See Nr. 335).

Der er Forskjel, om man bruger en saadan Genitivus partitivus, eller ikke, f. Ex. maxima beneficia kan betyde meget store Velgjerninger, men beneficiorum maxima er de største Velgjerninger. tantum mali, saamegen Ulykke, men tantum malum, saa stor en Ulykke. quod temporis, saamegen Tid som, men quod tempus, hvilken Tid. — Ogsaa Substantiva og Adverbia bruges som Partitiva. (See Nr. 166).

191. Genitivus eller Dativus styre de Adjectiva, som betyde en Lighed, Eiendom eller det Modsatte, f. similis, dissimilis, æqualis, par, dispar, (ved hvilke især Pronomina personalia staae i Genitiv), proprius, publicus, sacer, affinis, alienus. Veri similis, sjelden vero similis. Min, din &c. Lige hedder altid mei, tui, sui,

nostri, vestri similis. Par est, primum, ipsum esse virum bonum, tum, alterum *similem sui* quærere. Ennius, *cui æqualis* fuit Livius. Creticus et *ejus æqualis* Pæon. *Proprium* est *oratoris*, ornate dicere. Quis *alienum* putet *suæ* esse *dignitatis*. Hoc *illi causæ* maxime *alienum* est; ogsaa: homo alienus a litteris. Dii sunt benefici, neque hoc *alienum* putant *majestate sua*. Proprius bruger Cicero helst med Genitivus.

Adjectiva med Dativus.

192. Dativus eller respectivus casus bruges til at betegne, for hvem eller for hvad, med Hensyn til hvem eller til hvad Noget er eller skeer: derfor er det, at

193. Adjectiva respectiva (ved hvilke man forestiller sig eller ligesom leder efter en Gjenstand, som de have Hensyn til) fordre Dativus. Saadanne ere de, der betyde nyttig, let, beqvem, liig, anstændig, behagelig, gunstig, og det Modsatte deraf, f. Søvnen er gavnlig for mig el. er mig gavnlig, somnus *mihi* utilis est. Det er Dig behageligt, gratum est *tibi*. Atticus non *fortunæ*, sed *hominibus* solebat esse *amicus*. Non eadem *omnibus* sunt honesta atque turpia. Agesilaus *dicto* (Abl.) *audiens fuit jussis* magistratuum. Pax bonis omnibus amabilis: saaledes alle Verbalia paa bilis ikkun med Dativ.

De Adjectiva, som udtrykke et venskabeligt eller fiendtligt Sindelag imod En, kunne ogsaa bruges med Præpositionen in, erga, eller adversus: liberalis, misericors, injuriosus, severus, vehemens in aliquem; benevolus, benignus, pius, comis erga aliquem; pervicax adversus aliquem. Men amicus, inimicus, familiaris, æmulus, infensus, infestus helst med Dativus, f. Min bedste, min fortroligste Ven, homo mihi amicissimus, mihi familiarissimus. Proclivis, propensus, promptus bruges bedst med ad om Ting, med in om Personer: proclivis ad rem aliquam, proclivis in aliquem.

194. De Adjectiva, som betyde nyttig, passende og det Modsatte deraf, bruges paa Spørgsmaal hvortil (om Tingen) med Præpositionen ad, f. Homo ad nullam rem

utilis. Calcei habiles et apti ad pedem. Quod ad civium usus non inutile est.

Adjectiva med Accusativus.

195. Til at betegne Udstrækning i Tid og Rum bruges Accusativus: derfor er det, at

Adjectiva, som betegne en Udstrækning, styre Maalets Udtryk i Accusativ, paa Spørgsmaal hvor lang, bred, dyb, høi, tyk? f. Carthaginienses ratem, *ducentos longam pedes, quinquaginta latam*, a terra in amnem porrexerunt. (See videre **Om Tid og Rum** Nr. 321).

Adjectiva med Ablativus.

196. De Adjectiver dignus, indignus, macte, contentus, fretus, præditus, venalis, tage Ablativus til sig (tildeels efter forskjellige Regler: see Nrr. 298, 299, 300), f. Dignus est laude. Præditus ingenio. Clodii insula venalis est decem millibus. *Indignum* est sapientis *gravitate* atque *constantia*, quod non satis explorate perceptum sit et cognitum, id sine ulla dubitatione defendere. Dictator, *macte virtute*, inquit, T. Manli, esto!

197. Participia, som betyde en Oprindelse: genitus, natus, satus, ortus, editus, generatus, creatus, have Ablativus hos sig, oftest uden Præposition, f. Filii justa uxore nati. Amplissima familia oriundus. Stirpe divina satus.

(Om Numeralia see §. 5.)

§. 10.

Pronomen.

198. Pronomina personalia sættes kun udtrykkeligen som Subjecter til Verbet, naar Eftertrykket hviler paa dem; ellers udtrykkes Personen ved Verbets Endelse, f. *Ego* reges ejeci, *vos* tyrannos introducitis. Et *nos* peregrini regnavimus; *Liv.* 1, 41. Abi rus ergo hinc: ibi ego te, et tu me feres: *T. Hec.* 4, 3, 4. — Ligesaa udelades Possessiva, hvor de for Tydeligheds Skyld ikke

behøves, f. In philosophiæ studio *ætatem* consumpsi. Manlius virtutem *filii* morte multavit. Septem Græciæ sapientes omnes, præter Milesium Thalen, civitatibus *suis* præfuerunt. Tam mihi *mea* vita, quam tibi *tua* cara est.

199. Genitivus Pluralis nostrum og vestrum bruges ved Partitiva og i Forbindelse med omnium, f. pars nostrum (af, iblandt os); nemo nostrum; uterque vestrum; video *omnium vestrum* oculos in me conjectos. Minus habeo virium, quam *vestrum utervis.* Imperium summum Romæ habebit, qui *vestrum* primus osculum matri tulerit; *Liv.* 1, 56. Incertum est, quam longa *nostrum* cujusque vita futura sit. Kun som Genitivus objecti bruges nostri og vestri, f. cura nostri, Omsorg for os. Studiosus sum vestri. Meministine nostri? Memoriam *nostri* quam maxime longam efficere debemus. Ita plerique omnes sumus ingenio: *nostri* nosmet poenitet. Pars nostri (af os, vort Væsen) est sangvis.

200. Hic (denne) bruges ialmindelighed om en nærværende, ille (hin) om en fjernere, bekjendt eller berømt, iste (den der) om en kort forhen omtalt eller bekjendt Gjenstand, ofte med Foragt, især i Tiltale (oprindeligen i Retstaler): Catulus non antiquo *illo* more, sed *hoc* nostro fuit eruditus. Ex suo regno sic Mithridates profugit, ut ex eodem Ponto Medea *illa* quondam profugisse dicitur; *C. leg. Man.* 9. Homines sapientes et *ista* auctoritate præditos, qua vos estis, his rebus mederi convenit; *C. Rosc.* 53. Putaresne, unquam accidere posse, ut mihi verba deessent, neque solum *ista* vestra oratoria, sed *hæc* etiam levia nostratia? *C. Fam.* 2, 11. Tu *istis* tuis faucibus tantum vini exhausisti. Iste bruges fornemmelig om 2den Person. — Hic bruges om 1ste Person, og i Citationer for det danske følgende, f. Han sagde følgende Ord, hæc verba dixit.

201. Naar ipse staaer hos et andet Pronomen, og dette er den samme Person som Subjectet, saa svarer ipse almindeligst til Subjectet, undtagen stundom hvor Eftertrykket er paa det hosstaaende Pronomen, f. Sibi *ipse* mortem conscivit. De se *ipse* prædicat. Meas *ipse* leges egredior. (Ligesom man sagde: Selv tog

han sig af Dage. Han selv roser sig. Jeg selv overtræder mine Love). Duabus iis personis, quas supra dixi, quarta adjungitur, quam *nobismet ipsi* judicio nostro accommodamus. Deforme est, *de se ipsum* prædicare, falsa præsertim. Ab Appii crudelitate *vosmet ipsi* armis vindicastis. Pompeium omnibus, qui unquam fuerunt, Lentulum *mihi ipsi* antepono; *C. Fam.* 3, 7. Non potest exercitum is continere imperator, qui *se ipsum* non continet; *C. Man.* 13. Non me, sed *vosmet ipsos* decepistis. — Der er Forskjel paa eum *ipse* interfecit, eum *ipsum* interfecit, eum *etiam* interfecit: Nominativus lægger Eftertrykket paa Subjectet, Accusativus paa Objectet, Adverbiet paa Verbet.

202. Idem bruges ofte for det danske ogsaa el. **tillige**, naar herved føies en ny Bestemmelse til det samme Nomen, f. Ex. Cicero gjorde dette; han gjorde ogsaa hint, idem illud fecit. Cicero var Taler og tillige Philosoph, Cicero orator erat idemque philosophus. Ex quo efficitur, ut, quidquid honestum sit, idem sit utile, ogsaa, tillige ogsaa er nyttigt. Quidam nimis magnum studium in res obscuras conferunt, *easdemque* non necessarias. Quæ poena a diis immortalibus perjuro, *hæc eadem* mendaci constituta est. Nihil est liberale, *quod* non *idem* justum. Libera, quam eandem Proserpinam vocant.

203. Til idem; talis; tantus svarer qui; qualis; quantus (hvilke Relativer udtrykkes i Dansk i alle Casus ved som), f. Ex. *Eodem* modo me decipit, *quo* te. *Qualem* te jam antea populo Romano præbuisti, *talem* te nobis hoc tempore imperti. Videre mihi videor *tantam* dimicationem, *quanta* nunquam fuit.

204. Enhver Apposition til Pronomina possessiva maa staae i Genitiv, fordi der i disse altid ligger det substantiviske Pronomens Genitiv. *Noster duorum* eventus *vestris paucorum* optatis respondet. *Meus ipsius* liber. *Vestra ipsorum* regio. *Tua unius* opera servata est respublica.

205. Reflexiva sui, sibi, se, og suus bruges ikke alene, hvor i Dansken staaer sig eller sin, men agsaa for Pronomina demonstrativa, naar disse sigte til Subjectet

(enten det grammaticalske eller logiske): Pater scripsit filio, *se* (patrem) venturum esse. Derimod: Pater de filio scripsit, *eum* (filium) venturum esse. *Suum* (deres egen) esse officium duxerunt. Derimod: *Eorum* (deres nl. Andres) esse officium duxerunt. A Cæsare invitor, *sibi* ut sim legatus. Rogatus sum a matre tua, ut venirem ad *se*. — Suus bruges ogsaa, naar det henviser til et Nomen i samme Sætning, f. *Hannibalem sui* cives e civitate ejecerunt. Trahit *sua quemque* voluptas. *Patrem* sequitur *sua* proles. Sui cuique mores fingunt fortunam. Sua quemque fraus et suus terror maxime vexat. Saadanne Sætninger udtrykkes almindeligst i Danſken i Passivum, hvorved man ogsaa ledes til Brugen af Reflexivum: **Hannibal blev udjaget af sine Medborgere. Enhver drages af sin Lyst.**

Reflexivum bruges, naar det foregaaende Subjects **Mening** eller **Hensigt** udtrykkes, f. Ex. Ligarius ita se gessit, ut *ei* pacem esse expediret; men: hoc scriptum reliquit, ut liberi *sui* haberent, quod sequerentur. — Multi nil rectum, nisi quod placuit *sibi*, ducunt. Multi quum in mala scientes irruunt, tamen *se* optime sibi consulere arbitrantur. Numa simulat, *sibi* cum dea Egeria congressus nocturnos esse. A me petiit, ut secum quotidie essem. Ei dormienti idem ille visus est rogare, ut, quoniam *sibi* vivo non subvenisset, mortem *suam* ne inultam esse pateretur. Datames audit, Pisīdas quasdam copias adversus *se* parare; *Nep.* 14, 6. Themistocles domino navis, quis sit, aperit, multa pollicens, si *se* conservasset; *Nep.* 2. 8. Cicero multa pollicendo per Fulviam effecerat, ut Curius consilia Catilinæ *sibi* aperiret; *Sall. C.* 26. Medeam prædicant in fuga fratris sui membra in iis locis, qua *se* parens persequeretur, dissipavisse; *C. Man.* 9. Datames, quum nuntiatum esset, quosdam *sibi* insidiari, qui in amicorum erant numero, experiri voluit, verum falsumne *sibi* esset relatum; *N.* 14, 9. Fonteius in periculis eadem *se* solatia *suis* relinquere arbitrabatur, quæ *suus* pater *sibi* reliquisset; *C. Font.* 17. Bestiis homines uti ad utilitatem *suam* possunt sine injuria. Homerum Colophonii civem esse dicunt *suum*, Smyrnæi vero *suum* esse confirmant; *C. pro Arch.* 8. Iulius Cæsar appellationem mensis e *suo* nomine decerni passus est. — I Tvetydighedds Tilfælde bruges ipse, f. Iugurtha legatos ad Consulem mittit, qui *ipsi* liberisque vitam peterent.

206. De danske Pronomina min, din, hans, vor, **Eders**, deres, ere ofte tvetydige, f. Ex. dit, vort, **Eders Minde** kan baade betyde dit &c. **Minde** om Andre, og Andres **Minde** om Dig, os, **Eder**. Derimod i Latinen

er memoria mei, tui, sui, nostri, vestri, Mindet om mig, dig, ꝛc., men memoria mea, tua &c. mit, dit Minde (om Andre), saasom: Lad os leve i Dit Minde! og Dit Minde skal stedse leve hos os.

207. Pronomen relativum qui, quæ, quod svarer til det foregaaende Nomen i Genus og Numerus, men Casus bestemmes af Forbindelsen i den Sætning, hvori det staaer, f. Testis est Phalaris, *cujus* est præter ceteros nobilitata crudelitas, *qui* non ex insidiis interiit, ut is, *quem* modo dixi, Alexander; *C. off.* 2, 7. Optima hereditas a patribus traditur liberis, gloria virtutis rerumque gestarum: *cui* dedecori esse, nefas et impium judicandum est; *Off.* 1, 33. Loquimur de liberalitate, *qua* nihil est naturæ hominis accommodatius. Tres epistolæ, *quas* accepi. Vos, qui hoc fecistis. — Quinam bruges kun til at spørge med: Hvad var Aarsagen til Krigen? Quænam fuit belli causa? Quæ fuit belli causa, hvilket var Aarsagen til Krigen.

208. Ogsaa qualis og quantus bliver samme Genus og Numerus, som det talis og tantus, hvortil det svarer, saalænge begge bruges om samme Substantiv (f. talis est, qualis videtur. Xerxes cum *tantis* Græciam copiis invasit, *quantas* neque antea neque postea habuit quisquam); men hvis ikke, retter hver sig efter sit Substantivum, f. *Quales* sunt summi civitatis viri, *talis* est civitas. Dixi *tanta* contentione, *quantum* forum est.

209. Quid bruges altid som Substantivum, quod som Adjectivum, f. Ex. Quod facinus commisit? ikke quid facinus? men vel quid facinoris? (see Nr. 190). Saaledes og deres epp., f. aliquid novi audivi. — Det danske hvad maa oversættes ved Relativum, naar det kan forklares ved det som; men ved quid, naar det er spørgende og substantivisk, f. Ex. Hvad er godt og anstændigt? Quid est bonum et honestum? men Hvad der (det, som) er godt og anstændigt, fortjener almindelig Roes, Quod bonum et honestum est, publicam laudem meretur. Han fortalte mig, hvad jeg aldrig havde hørt, mihi enarravit, quæ nunquam audiveram. — Quid, quod (ɔ: quid dicam de eo, quod), ja! el. ja det som mere er, kan naturligviis kun bruges, naar et Verbum

følger efter, da det jo egenlig betyder: hvad vil jeg sige om det, at. *Quid*, *quod* salus sociorum summum in periculum vocatur? *C. Man.* 5. *Quid*, *quod* adventu tuo ista subsellia vacuefacta sunt? *quod* omnes partem istam subselliorum reliquerunt? *C. Catil.* 1, 7.

210. Naar Relativum svarer til en Sætning, bruges Neutrum quod eller almindeligst id quod eller quæ res, f. Pompejus, *quod* mihi summo dolori est, ipse se afflixit. Catilina, *id quod* factu facillimum erat, omnium flagitiorum circum se catervas habebat. Arātus Sicyonius, *id quod* fuit sapientis et præstantis viri, omnibus consulendum putavit. Multæ civitates a Cyro defecerunt: *quæ res* multorum bellorum causa fuit. — id quod staaer sædvanligen foran den Sætning eller den Deel af Sætningen, hvortil det svarer.

211. Naar Relativum svarer til Substantiver af forskjelligt Genus, især livløse Ting, staaer det i Neutrum plurale. Ere Substantiverne levende Væsener, retter Relativum sig efter Masculinum, f. Voluptas, honos, divitiæ, *quæ* quidem contemnere magni animi est. Pater et mater, *qui* mortui sunt. (see Nr. 153).

212. Naar et Proprium og et Appellativum staae hos hinanden, retter Relativum sig efter det bekjendteste eller nærmeste, f. *Flumen* est Arar, *quod* in Rhodanum influit. Helvetii continentur una ex parte flumine *Rheno*, *qui* agrum Helvetium a Germanis dividit.

213. Et Relativum imellem to Substantiver retter sig efter det vigtigste eller bekjendteste, f. In omni re difficillimum est, *formam*, *quæ* χαρακτηρ dicitur, exponere optimi. *Animal* hoc providum, *quem* vocamus *hominem*. *Flumen quod* appellatur *Tamĕsis*. Est *genus* quoddam hominum, *quod* Helotes vocatur. Thebæ ipsæ, *quod* Boeotiæ *caput* est. Jalmindelighed rette Adjectiva og Pronomina sig heller efter Appellativa, end efter Propria, naar begge ere livløse Gjenstande.

214. Relativum forklares ofte ved ut, quum, et, sed, nam med et Demonstrativum, f. Dignus es, *qui* (ut tu) ameris. Cur me perdis, *qui* (quum ego) te servaverim. Magna vis est conscientiæ, *quam qui* negligunt, se ipsi sæpe indicant. Res loquitur ipsa; *quæ* (og den) semper valet plurimum. Ratio docet esse deos: *quo* concesso, confitendum est, eorum consilio mundum administrari. Lucus erat, quem fons perenni riga-

hat aqua. *Quo* quia se persæpe Numa sine arbitris inferebat, Camenis eum lucum sacravit; *L.* 1, 21.

215. Relativum maa i Latinen ofte sættes i Accusativ med Infinitiv, skjøndt vi i Dansken bruge en anden Construction. Cicero, om hvem det er bekjendt, at han var den største Taler, el. C., der, som bekjendt, var den største Taler, Cicero, quem maximum oratorem fuisse constat. Iis fidem habemus, *quos* plus *intelligere*, quam nos, arbitramur, (om hvilke vi troe, at de vide mere, end vi), *quosque* et futura *prospicere* credimus, et, quum in discrimen ventum sit, expedire rem. Suscipis onus officii, *quod* te putas *sustinere* posse. Helvetiorum una pars, *quam* Gallos *obtinere* dictum est, initium capit a flumine Rhodăno. Ea scripsi ad te, *quæ* saluti tuæ *conducere* arbitrarer. Britanniæ pars interior ab iis incolitur, quos natos in insula ipsa memoria proditum dicunt, (om hvilke man fortæller, at de ere fødte paa Øen selv); *Cæs. B. G.* 5, 12. Negare aliquid ei, *cui me carissimum esse* sentirem, durum admodum mihi videbatur. Cato si eruditius videbitur disputare, quam consvevit ipse in suis libris, attribuito Græcis literis, *quarum* constat *eum perstudiosum fuisse* in senectute (hvilke, man veed, han har lagt sig meget efter).

216. Naar qui sigter til det Følgende, sættes det gjerne efter eet eller flere Ord, som have Tonen. Ad rem gerendam *qui* accedit, caveat, ne id modo consideret, quam illa res honesta sit. Ellers maa qui altid begynde Sætningen.

217. Relativum udelades ofte i Dansken (f. Den største Glæde, (som) jeg kan nyde), men maa udtrykkes i Latinen: Summum, quod percipere possum, gaudium.

218. Relativum kan man forbinde, som et Adjectivum, med et Substantivum, istedetfor at sætte Præpositionen pro, f. Efter el. ifølge din Klogskab, quæ tua est prudentia el. qua es prudentia for pro tua prudentia. Moriar, ni, *quæ tua gloria est*, puto te malle a Cæsare consuli, quam inaurari; *C. Fam.* 7, 13. Tullia, *qui illius* in te *amor fuit*, te non vult exspectare. Ajax, *quo animo* traditur, millies appetere mortem, quam contumelias perpeti, maluit.

219. Aliquis, ligesom og de Adverbier aliquo og aliquando, bortkaster ialmindelighed Stavelsen ali efter si, nisi, num, quo, quanto, og andre Relativer, (f. Turpis excusatio est, *si quis* contra rempublicam se amici causa fecisse fateatur. Num *quo* vocatus es ad coenam?); men naar nogen (aliquis) har Accenten og mod-

sættes ingen eller alle, bruges stedse aliquis: Danda opera est, ne *qua* amicorum dissidia fiant. Quo *quis* callidior est, hoc invisior et suspectior. Turpis excusatio est, si *quis* contra rempublicam se amici causa fecisse fateatur. Tentabantur urbes, *sicunde* spes aliqua se ostendisset; *L.* 26, 38. — Quod si *aliqua* (ↄ: ulla) res efficeretur sine causa antecedente, falsum esset, omnia fato fieri. Si *aliquid* de summa gravitate Pompejus, multum de cupiditate Cæsar remisisset, pacem stabilem nobis habere licuisset; *Cic. Phil.* XIII, 1. Timebat Pompejus omnia, ne *aliquid* vos timeretis; *C. p. Mil.* 24.

220. Naar Relativet svarer til noget Foregaaende, kan det ikke forbindes med adversative eller conclusive Partikler (vero, autem, itaque, igitur, ergo), f. Multa mihi promisit, quæ vero non præstitit. I Latin sættes enten Relativum alene, eller Demonstrativum med sed, verum; altsaa: quæ non præstitit, eller: sed ea non præstitit. Lacedæmonii pacem in annos quinquaginta fecere, *quam* (men som) non nisi sex annis servaverunt. Firmi et constantes amici sunt eligendi: *cujus* generis (men af dette Slags) est magna penuria. — Svarer Relativet til noget Følgende, udtrykkes disse Partikler, f. Quod est bonum, omne laudabile est. *Quod autem* laudabile est, omne honestum est. Bonum *igitur quod* est, honestum est.

221. Naar Relativet i Dansken udtrykkes betingelsesviis, bruges gjerne si quis, f. Araneolæ quasi rete contexunt, ut, *si quid* (hvad maaskee) inhæserit, conficiant. Credo, in urbe sepultos fuisse eos, *si qui* hoc virtutis causa consecuti sunt. Tu melius existimare videris de ea, *si quam* nunc habemus, facultate; *C. Br.* 87. Errant, *si qui* in bello omnes secundos rerum proventus exspectant; *Cæs.* 7, 29.

222. Quisquam (Subst.) og ullus (Adject.), hvorved tænkes paa hver enkelt af hele Arten, bruges som oftest i nægtende Sætninger og i tvivlende Spørgsmaal; aliquis og quispiam, hvorved tænkes paa en enkelt af Arten, en eller anden, bruges almindeligst i bekræftende Sætninger, f. Nego, fore *quemquam* el. *ullum hominem.* An *quisquam* potest sine perturbatione mentis irasci? Sed mihi ne diuturnum quidem *quidquam* videtur, in quo est *aliquid* extremum. Concedo: forsitan *aliquis* aliquando ejusmodi *quippiam* fecerit; *C. Verr.* II, 2, 32.

Veni Athenas, neque me *quisquam* ibi agnovit. Nihil turpius physico, quam, fieri sine causa *quidquam*, dicere. Nemo omnino est negligendus, in quo *aliqua* significatio virtutis appareat. Solis candor illustrior est, quam *ullus* ignis. Num censes, *ullum* animal, quod sangvinem habeat, sine corde esse posse? Multum apud homines barbaros valuit, esse repertos *aliquos* principes belli inferendi; *Cæs.* 5, 54. Multa inter auctores discrepant: si *aliquibus* adsentiri necesse est, media simillima veris sunt. Quisquam el. quidquam med Nægtelse el. i Spørgsmaal er altsaa det samme som nemo el. nihil. — Quidam, i bekræftende Sætninger, bruges ofte til at formilde Udtrykket (som i Dansken: saa at sige, paa en Maade, et Slags), og til at udtrykke den ubestemte Artikel, f. Ex tuis literis cognovi præposteram *quandam* festinationem tuam. Græcia parvum *quendam* locum Europæ tenet.

223. Ambo, begge tilsammen, f. ambo equi trahunt currum. — Sing. uterque, hver for sig (af To), begge, sigter til to singulare Ord; Plur. utrique til to plurale Ord: Ego et tu-*uterque*; nos et vos-*utrique*. Begge ere dydige Mænd, eorum uterque vir est honestus (hver for sig af dem er en dydig Mand). Operam do oratoribus Græcis et Latinis; *utrique* lectu digni sunt. Certavere socii civesque, *utri* recuperatæ arcis suum decus facerent. dux *uterque* suos adhortatur; *Liv.* III, 18. Uterque vestrum, I begge. Domus utriusque nostrum ædificatur. Curemus æquam *uterque* partem; tu alterum, ego item alterum: nam curare *ambos*, propemodum reposcere illum est, quem dedisti; *T. Ad.* 1, 2, 50.

224. uter, hvo	(af To),	quis, hvo	(af Flere).
alter, den anden	—— ,	alius, en anden	—— .
alteruter, En	—— ,	aliquis, En	—— .
neuter, ingen	—— ,	nemo, ingen	—— .

A. *Quem* sequar? *unumquemque* sequi non possum.
B. *Quemlibet*, modo *aliquem*. C. Imo *neminem*.
A. *Utrum* sequar? *utrumque* sequi non possum.
B. *Utrumlibet*, modo *alterutrum*. C. Imo *neutrum*.
Quæritur, ex duobus *uter* dignior, ex pluribus *quis* dignissimus.

225. Alius aliud, alius aliter, alio alias &c. trække to Sætninger sammen til een, f. alius alio dicit, En

siger et, en Anden et andet. Aliud aliis videtur optimum, En forekommer dette, en Anden hint det Bedste. Alius alio modo interpretatur, En fortolker paa en, en Anden paa en anden Maade, el. Hver fortolker paa sin Maade. Virtutum *in alia alius* mavult excellere. Placet Stoicis, homines hominum causa esse generatos, ut ipsi inter se *aliis alii* prodesse possent. *Aliter* apud *alios* ordinantur magistratus. Simia *aliud alio* dissipavit.

§. 11.

Verbum.

Om Brugen af Modi.

226. Indicativus bruges, naar man ligefrem bestemt siger noget, eller spørger om noget, f. Omne animal sensum *habet*. Quid *agis?*

227. Conjunctivus bruges, naar en Sag fremstilles, ikke ligefrem som Factum, men som afhængig af Forestillingen. Multi omnia recta et honesta negligunt, dummodo potentiam *consequantur*. Quid interest, utrum ex homine se quis *convertat* in belluam, an in hominis figura immanitatem *gerat* belluæ; *C. Off.* 3, 20. Det var at ønske, optandum *esset*. Han havde ikke undflyet Fienderne, dersom, manus hostium non *effugisset*, nisi nox supervenisset.

228. Oratio recta forestilles at komme lige ud af den Talendes Mund. Oratio obliqua indeholder Meningen af Ens Tale, anført ved en Anden. Naar jeg f. Ex. spørger En: "Hvad svarede Manden?" og der da siges: "Han svarede: Jeg skal komme, om jeg kan," da er dette Svar oratio recta; men siges der: "Han svarede, at han skulde komme, om han kunde," da er dette oratio obliqua. Postquam arma poni, et discedere homines ab stationibus nuntiatum est, P. Valerius, collega senatum retinente, se ex curia proripit, inde in templum ad tribunos venit, *Quid hoc rei est*, inquit, *tribuni? Ap. Herdonii ductu et auspicio rempublicam eversuri estis? Tam felix vobis corrumpendis fuit, qui servitia vestra non commovit auctor? Quum hostes supra caput sint, discedi ab armis, legesque ferri placet?* I oratio obliqua: . . . clamitans: *Quid hoc rei esse? Ap. Herdonii ductu et auspicio rempublicam eversuros esse?*

Tam felicem eis corrumpendis fuisse, qui servitia eorum non commovisset auctor? Quum hostes supra caput essent, discedi ab armis, legesque ferri placere? Liv. 3, 17.

229. I oratio obliqua staae Hovedsætningerne (f. Ex. at han skulde komme) i Acc. med Infin., og Bisætningerne (om han kunde) i Conjunctivus: Fratrem monet Hesiodus, malam esse fiduciam, quam pauper in ope ponat aliena, dum ipse in taberna hærens res ad victum necessarias sibi procurare *negligat:* her hører altsaa den sidste Sætning til oratio obliqua, som en Yttring af Hesiodus; sætter man negligit, er det Forfatterens Yttring om Hesiodus. Cæsar, quod ejus causa a plerisque damnabatur, se non sui commodi causa cepisse arma, dicebat: her er Bisætningen: "quod ejus — damnabatur" Fortællerens Bemærkning, altsaa oratio recta; men staaer der quod sua causa a plerisque *damnaretur,* er det Cæsars Mening, og hører til oratio obliqua.

Hovedregelen for Conjunctivus kan man maaskee gjøre sig tydeligere ved følgende Bemærkninger:

230. Conjunctivus bruges i objective eller indirecte Spørgsmaals-Sætninger: Qualis *sit* animus, ipse animus nescit. Sæpe ne utile quidem est scire, quid futurum *sit.* Tarquinius Superbus Prisci Tarquinii regis filius neposne *fuerit*, parum liquet; *Liv.* 1, 46. Iphicrates quum interrogaretur, utrum pluris patrem matremne *faceret*, matrem, inquit; *Nep.* 11, 3. Qua *sint* illæ sorores dignitate, potes ex his pueris suspicari; *C. Inv.* 2, 1. Quæritur, cur doctissimi homines de maximis rebus dissentiant. — Objectssætninger ere ikke de, som ved Relativum ere føiede til et forud nævnt eller endog blot underforstaaet Object, f. narrabo tibi omnia, quæ audivi. Narrabo tibi, quæ audivi (ɔ: *ea*, quæ audivi). Nescit, quid *possideat;* men: Amisit, quæ *possedit.* Quid quæque nox aut dies *ferat*, incertum est; men: Ego quæ mente *agitavi*, omnes audistis. — De ved Fordobling fremkomne Pronomina og Adverbia, f. quisquis, utut, og de med cunque sammensatte Ord, hvilke allerede i sig selv udtrykke en Ubestemthed, have Indicativus hos sig, med mindre Sammenhængen fordrer Conjunctivus: Lentulus, *quidquid habuit, quantumcunque fuit,* illud totum habuit ex

disciplina; *C. Brut.* 77. In amicitia *quidquid est*, id et verum et voluntarium est. *Utcunque* se res *habet*, tua est culpa. Ita magnæ sunt utrinque copiæ, ut, *utercunque vicerit*, non sit mirum futurum. — Ligesaa bruges ialmindelighed Indicativus i de Udtryk: longum, justum, infinitum, consentaneum, par, æquum est, og i Fut. Part. Pass. med sum, f. Longum est, (det vilde være for vidtløftigt) mulorum persequi utilitates; *C. N. D.* 2, 64. Plato philosophos ad rempublicam ne accessuros quidem putat, nisi coactos. *Æquius* autem erat, id voluntate fieri; *C. Off.* 1, 9. Hoc quidem præceptum ad tollendam amicitiam valet. Illud potius *præcipiendum fuit*, ut diligentiam adhiberemus in amicitiis comparandis.

231. Pronomina og Adverbia relativa, i hvilke ofte indeholdes en Conjunction, fordre Conjunctivus efter sig, naar de tilkjendegive en indbyrdes Forbindelse mellem Sætningerne, hvorved *Aarsagen, Hensigten* eller *Følgen* antydes; men Indicativus, naar den relative Sætning er reen parenthetisk og ikke i nogen nødvendig Forbindelse med den foregaaende. Artaxerxes Iphicratem petivit ducem, quem *præficeret* exercitui; *Nep.* XI. 2. Atticus eos ad coenam vocabat, quorum mores a suis non *abhorrerent*; *Nep. Att.* 14. Inter bellorum magnorum curas intercessit res parva dictu, sed *quæ* (talis ut ea) studiis in magnum certamen *excesserit*; *Liv.* 34 *init.* Nihil tam alte natura constituit, *quo* (ut eo) virtus non *possit* eniti. Ennius non censet lugendam esse mortem, quam immortalitas *consequatur*. Atticum ipsum vere gloriantem audivi, se nunquam cum sorore in fuisse simultate, *quam prope æqualem habebat*; *Nep. Att.* 17. Dette sidste er altsaa Forfatterens egen Bemærkning; Conjunctivus vilde gjøre Ordene til Atticus's. Reperio quatuor causas, cur senectus misera videatur, unam, quod *avocet* a rebus gerendis, et corpus *faciat* infirmius; *C. de sen.* 5. Conjunctivus viser, at de anførte Grunde ikke ere Forfatterens. Torquatus filium suum, quod is contra imperium in hostem *pugnaverat*, necari jussit. Indicativus viser, at det er Forfatterens Bemærkning: *pugnavisset* vilde gjøre Sætningen til den af Torqvatus tænkte eller anførte Grund. Valerius laudabat fortunam Bruti, quod pro

republica dimicans mortem *occubuisset*; *Liv.* 2, 7. Socrates accusatus est, quod *corrumpebat* el. *corrumperet* juventutem (Hvad Forskjel er herpaa?). Volusenus, perspectis Britanniæ regionibus, quantum ei facultatis dari *potuit*, *qui* navi egredi ac se barbaris committere non *auderet*, quinto die ad Cæsarem revertitur; *Cæs.* 4, 21. Aristoteles nos reprehendit, *qui* has pecuniarum effusiones non *admiremur*, quæ fiunt ad multitudinem deleniendam; *C. Off.* 2, 16. Si sic erimus affecti, ut propter suum quisque emolumentum spoliet aut violet alterum, disrumpi necesse est eam, *quæ maxime est secundum naturam* (parenthetisk Mellemsætning), humani generis societatem; *C. Off.* 3, 5.

232. En Sætning, som er nødvendig afhængig af — ikke blot parenthetisk forbunden med — en conjunctivisk eller infinitivisk Sætning, bliver selv conjunctivisk: Eo simus animo, ut nihil in malis *ducamus*, quod *sit* a Deo immortali constitutum. Pietas erga Deum postulat, ut nihil ab eo *expetatur*, quod *sit* injustum. Quid potest esse tam perspicuum, quam *esse* aliquod numen præstantissimæ mentis, quo omnia *regantur*. Cæsari nuntiatur, Sulmonenses, quod oppidum a Corfinio septem millium intervallo *abest*, cupere ea facere, quæ *vellet*, sed a Lucretio et Attio prohiberi, qui id oppidum septem cohortium præsidio *tenebant*; *Cæs. B. C.* 1, 18. Inopia eum coegit, *ut doceret*, antequam ipse *didicisset*. Non est consentaneum, qui metu non *frangatur*, eum *frangi* cupiditate; nec qui invictum se a labore *præstiterit*, *vinci* a voluptate; *C. Off.* 1, 20.

233. Conjunctivus bruges ofte som en Optativus, og som en Formildning af Imperativet. Utinam veniat, venisset! gid han komme, var kommen! Fiat! det skee! *Ne tentes*, quod effici non potest!

234. Conjunctivus staaer i relative Sætninger efter sum, reperior, invenior, existo, naar disse staae som verba substantiva, og der ikke er angivet noget bestemt Subject (s. quis est, quid est, quotusquisque est, nemo est, non est, nihil est): Sunt, qui *dicant*. Nemo ignorat; men nemo est, qui *ignoret*. Nihil est, quod tam *deceat*, quam in omni re gerenda consilio-

que capiendo servare constantiam; *C. Off.* 1, 34. Quis est, qui non *oderit* libidinosam adolescentiam? Inventi sunt multi, qui vitam profundere pro patria parati *essent.* Non est, quod *invideas* istis. Quid est, quod tantopere te *commoveat* tuus dolor? Nihil habeo, quod *accusem* senectutem: *C. sen.* 5. Philosophus est, qui *censeat*, der gives en Philosoph, som mener. Hic philosophus est, qui *censet*, det er denne Philosoph, som mener. Est ulciscendi et puniendi modus, atque haud scio an satis sit, eum, qui *lacessierit*, injuriæ suæ poenitere; *C. Off.* 1, 11. Sæpe fit, ut is, qui *commendatus sit* alicui, pluris eum faciat, cui commendatus *sit*, quam illum, a quo. Ut enim *sunt*, qui urbanis rebus bellicas *anteponunt* (om et bestemt Subject), *reperies* multos, quibus periculosa et callida consilia quietis et cogitatis splendidiora et majora *videantur; Off.* 1, 24. Vix invenitur, qui non *desideret* gloriam. Non facile est invenire, qui, quod sciat ipse, non tradat alteri. Nihil est difficilius, quam reperire, quod sit omni ex parte in suo genere perfectum; *C. Læl.* 21. Saaledes udelades ofte det ubestemte Pronomen foran qui.

235. Relativum fordrer Conjunctivus efter de Adjectiva dignus, indignus, aptus, idoneus, og is, naar det er det samme som talis, f. dignus es, quem omnes *diligant.* Digni sunt, qui *amentur.* Idonea mihi Lælii persona visa est, quæ de amicitia *dissereret*; *C. Am.* 1. Non is sum, qui his *delecter* literis.

236. Conjunctionerne ut, at; ne, at ikke; quin, at jo; quasi, ut si, ac si, tanquam, ligesom om; licet, endskjøndt (fordi der underforstaaes ut), fordre formedelst deres Betydning Conjunctivus. Saaledes og non quod, non quo (ikke som om), non quia, f. Pugiles ingemiscunt, *non quod doleant*, sed quia omne corpus intenditur; *Cic. Tusc.* II, 23. — Potestis efficere, *ut* male *moriar*; *ne moriar*, non potestis. Non abest suspicio, *quin* ipse sibi mortem *consciverit. Quasi* vero forti viro vis *possit* adhiberi. *Tanquam* id *sit* plus posse in civitate, plus levitatis ac licentiæ habere; *Liv.* 3, 21. *Licet* omnes in me terrores *impendeant*, succurram atque subibo; *C. Rosc. A.* 11.

De øvrige conditionale Conjunctioner have snart Indicativus, snart Conjunctivus efter sig, ifølge deres Stilling.

237. Quum, naar, har ialmindelighed, som Tidspartikel, Indicativ efter sig: *Quum audio*, ad te ire aliquem, literas ad te dare soleo. — Naar quum, da, som Tidsord, har Imperfectum eller Plusqvamperfectum efter sig, eller som Particula causalis betegner en Grund, Aarsag, forbindes det med Conjunctivus: Zenonem, quum Athenis *essem*, audiebam frequenter. Darius, quum aquam turbidam *bibisset*, negavit, nunquam se bibisse jucundius. Quum *sit* multitudo plantarum, alimenta non desunt. Aliæ in historia leges observandæ, aliæ in poemate. quippe quum in illa ad veritatem *referantur*, in hoc ad delectationem pleraque. — Gaaer et Tidsudtryk iforveien, eller quum blot bestemmer Tiden, da noget skeer, staaer det med Indicativ: Multi anni sunt, quum ille in ære meo *est*. Biennium est, quum virtuti nuntium *misisti*. Quum frater tuus *advenit*, Romæ non fui. Quanto hosti facilius abire fuit, quum procul abessemus, quam nunc, quum in cervicibus sumus? *Liv.* 44, 39.

238. Antequam og priusquam have sædvanligen i fortællende Stiil Imperf. eller Plusq. Conjunctivi hos sig, og med de andre Tempora enten Indicativ eller Conjunctiv. Ducentis annis *ante*, *quam* Romam *caperent*, in Italiam Galli transcenderunt. Epaminondas nunquam *prius* e circulo discessit, *quam* ad finem sermo *esset adductus*. Membris utimur prius, quam *didicimus*, cujus ea utilitatis causa habeamus. In omnibus negotiis prius, quam *aggrediare*, adhibenda est præparatio diligens.

239. Dum, donec, og quoad, i Betydning af saalænge som, have ialmindelighed Indicativ efter sig: Lacedæmoniorum gens fortis fuit, *dum* Lycurgi leges *vigebant*; i Betydning af indtil a) Indicativus, naar Sagen fremstilles som Factum, b) Conjunctivus, naar man tænker sig den som Hensigt eller som muligen vordende: Exspectavit, *donec exiit*. Delibera hoc, *dum* ego *redeo*. Cæsar ex eo tempore, *dum* ad flumen Varum *veniatur*, se frumentum militibus daturum pollicetur; *Cæs. B. C.* 1, 87. Cato, *quoad vixit*, virtutum

laude crevit. Exspectate, *dum* consul *fiat* Kæso. Putabant, exspectandum esse, *dum* se ipsa res *aperiret; Nep.* 4, 3. Epaminondas ferrum usque eo retinuit, *donec renuntiatum est,* vicisse Boeotios; *N.* 15, 9. Cæsar, *quoad* legiones collocatas munitaque hiberna *cognovisset*, in Gallia morari constituit.

240. Præsens og Perfectum Conjunctivi bruges ofte til at formilde en Yttring, med nogen Forskjel fra Futurum: Nemo istud tibi *concedat.* Forsitan *quæratis.* Forsitan quispiam *dixerit.* O stultum hominem, *dixerit* quispiam, et repugnantem utilitati suæ! *C. off.* 3, 27. Hoc sine ulla dubitatione *confirmaverim*, eloquentiam rem esse omnium difficillimam. Især bruges velim, nolim, malim saaledes, f. Hoc mihi explices *velim.* Nil ego *contulerim* jucundo sanus amico. Quid *enumerem* artium multitudinem, sine quibus vita omnino nulla esse potuisset? Cornelium Consulem bellum gessisse, certum affirmare non *ausim.* Duo tempora inciderunt, quibus aliquid contra Cæsarem Pompeio *suaserim; C. Phil.* 2, 10.

241. De danske Hjelpeverber skulle, ville, maatte, kunne have ofte forskjellige Bemærkelser, og maa derefter oversættes:

a) Naar skal udtrykker, at Noget forestaaer, er det Hjelpeverbum til Futurum, f. Ex. Ut sementem feceris, ita *metes. Circumagetur* hic orbis: *erit* mox, qui arguat, nequidquam Antiochum ultra juga Tauri remotum; *Liv.* 42. 42. — Udtrykker det en **Tvang, Pligt, Forbindtlighed,** bør det oversættes ved debeo, teneor, cogor, oportet, necesse est, o. d., eller ved Futur. Partic. Pass., eller ved en Genitivus: **Naar Tiden kommer, skal jeg betale min Gjæld,** cum dies venerit, solvam (Fut.) debitum, el. *necesse est* solvam debitum, el. solvere debeo, alt efter Meningen. **Om to Dage skal jeg reise til Rom,** post duos dies Romam proficiscendum est mihi, el. proficiscar. **Børn skulle ære deres Forældre,** liberorum est, colere parentes. — Undertiden udtrykker skal et Sagn: **Der skal være kommen** (der siges at være kommen) **en Grækér til Byen.** — Undertiden er skal Hjelpeverbum til Conjunctivus, f. Ex. **Min Læge raader mig, at jeg skal**

reise til Badet. Dette skal er ikke Futurum, thi han siger ei, at denne Reise forestaaer mig (han raader dertil). Det er ei heller en Fortælling om noget Skeet. Det udtrykker heller ikke nogen Tvang: Det er altsaa Hjelpeverbum til Conjunctivus: ut proficiscar.

b) vil bruges om noget Tilkommende (Futurum); — om en Lyst, Villies-Bestemmelse (velle); — og som et Hjelpeverbum til Conjunctivus. — Naar vil betyder vil til, staaer i Begreb med, udtrykkes det ved Conjugatio periphr. i Activum. Multa alia ad te *scribam*, quum primum *ero* aliquid otii *nactus*. Profecto beati *erimus*, quum, corporibus relictis, cupiditatum *erimus* expertes. Plerique amicos eos potissimum diligunt, ex quibus sperant se maximum fructum *esse capturos*. — Ælius Stoicus esse *voluit*, orator autem nec studuit esse unquam, nec fuit; *C. Br.* 56. Scire equidem *volo*, quot mihi sint domini. — Jeg beder, at du vil forklare mig, rogo, ut *explices*. Te, Iuno Regina, precor, ut nos victores in nostram urbem *sequaris*; *Liv.* 5, 21. — Nonnulli non intelligunt necesse fuisse, quum Demosthenes *dicturus esset*, ut concursus audiendi causa ex tota Græcia fierent; *C. Br.* 84. Quum examen apum *exiturum est*, solent præire signa. Quum jam *evolaturæ sunt*, aut etiam inceperunt, consonant vehementer.

c) maa bruges om en Tilladelse, f. Ex. Maa jeg gaae ud? licetne exire? — om en Pligt, Forbindtlighed eller Tvang, og kan da oversættes ligesom skal i samme Betydning: Man maa bede og arbeide, orandum est et laborandum; — og som et Hjelpeverbum til Conjunctivus: Han maa gjøre hvad han vil, han bliver dog aldrig rig, *faciat* quidquid velit, &c.

Jalmindelighed udtrykker Fut. Part. Pass. Nødvendighed formedelst Forholdene; debere moralsk el. intellectuel Tvang; cogere Tvang ved et Væsen; necesse ved Tingene; opus, oportet formedelst Nytte, Hensigtsmæssighed.

d) kan om en Evne, eller en passivisk Mulighed (possum), f. *fieri potest*, ut recte quis sentiat, et id, quod sentiat, polite eloqui non *possit*; — om en

Tilladelse, f. Nu kan Du gaae ud, jam licet &c.; — som et Hjelpeverbum til Conjunctivus: Man maa give saaledes, at man kan beholde Noget tilbage, det ita quisque, ut aliquid *retineat*. Thucydidis orationes ego laudare soleo; imitari neque *possim*, si *velim*, nec *velim* fortasse, si *possim*; *C. Brut.* 83. Hunc mihi timorem eripe: si est verus, ne opprimar; sin falsus, ut tandem aliquando timere *desinam*; *C. Catil.* 1, 7. Hoc faciam, ut *intelligas*, quid hi de te sentiant.

Om Brugen af Tempora.

242. Dum, imedens, har ialmindelighed Præsens efter sig, endog i Forbindelse med tempora præterita: Dum pauca mancipia retinere *vult*, fortunas omnes *perdidit*. Nimirum *didici* etiam, dum in istum *inquiro*, artificum nomina. Dum ea Romani *parant*, jam Saguntum *oppugnabatur*. Dum har Perfectum efter sig, naar der bestemt skal tilkjendegives, at noget Forbigangent er forbi, f. Dum præsidia ulla *fuerunt*, in Sullæ præsidiis fuit; *C. p. Rosc. A.* 43.

243. Det danske Imperfectum maa ofte oversættes ved Latinernes Perfectum, thi dette udtrykker i fortællende Stiil det Skete, ikke som noget Vedvarende, men blot som Factum: Itaque Cæsar armis rem gerere *constituit*, exercitum finibus Italiæ *admovit*, Rubiconem *transiit*, Romam et ærarium *occupavit*, Pompeium cedentem *persecutus est*, eumque in campis Pharsalicis *devicit*. (Alle disse Verber udtrykkes i Dansken ved Imperfectum).

Imperfectum i Latinen tilkjendegiver noget Vedvarende, eller Gjentaget, og bruges i Bisætninger: Anseres Romæ publice *alebantur* in Capitolio. Lælius *veniebat* ad coenam, ut animo quieto satiaret desideria naturæ. Phoebidas Lacedæmonius, quum exercitum Olynthum *duceret*, iterque per Thebas *faceret*, arcem oppidi, quæ Cadmea nominatur, occupavit; *Nep.* 16, 1. Agesilaus etsi aliquot vulnera acceperat, et iratus *videbatur* omnibus, qui adversus arma tulerant, tamen *antetulit* iræ religionem, et eos *vetuit* violari; Nep. 17. 4. Is ita *vivebat*, ut nulla *posset* inveniri voluptas, qua non *abundaret*; *erat* cupidus voluptatum, *habebat* tamen rationem valetu-

dinis. Epaminondas quum gravi vulnere exanimari se *videret*, quæsivit, salvusne esset clypeus.

Imperfectum conjunctivi, styret af Conjunctionen ut, bruges i Forbindelse med det historiske Perfectum indicativi, f. Mulier tam vehementer lapidem de tecto *dejecit*, ut Pyrrhi caput *perfringeret*. Tantum *abfuit*, ut Rhodiorum præsidio nostram firmaremus classem, ut etiam a Rhodiis urbe, portu, commeatu, aqua denique *prohiberentur* nostri milites; *C. Fam.* 12, 15. Tanta celeritas *fuit*, ut, quum ostendissent se ab latere, mox in terga jam *pugnarent*; *Liv.* 27, 48. *Tenuere* Patres, ut Fabius Consul *crearetur*. — Amatus fui for amatus sum betegner endnu skarpere den fuldendte Tilstand.

244. Postquam, ubi, ut primum, quum primum, simulac, alle i Betydningen da, saasnart, ligesom og pæne, forbindes ialmindelighed i oratio recta med Perfectum Indicativi: *Ubi* illud *audivit*, nuntium ad regem misit. Saasnart dette var bleven bekjendt og indberettet til Senatet, stemte Alle for &c. Quod ubi *innotuit relatumque* ad Senatum *est*, omnes censuerunt &c. Me ad regiam pæne confecit, havde nær dræbt.

245. Imperfectum bruges ofte i Dansken, med Begreb af Præsens, kun til at udtrykke vor manglende Conjunctiv, og maa derfor oversættes i Latin ved Præsens: Jeg ønskede, jeg gad havt, jeg vilde ønske, Du vilde forklare mig dette, hoc mihi explices, *velim* (ikke vellem). Quis non *timeat* (Hvo skulde ikke frygte) omnia providentem et animadvertentem Deum? Quis non *admiretur* splendorem pulchritudinemque virtutis? *Malim* equidem indisertam optare prudentiam, quam stultitiam loquacem. Men "jeg vilde ønske, at alle Mennesker vare dydige," hedder *vellem*, omnes homines essent honesti. Præsens bruges nemlig om noget, som forestilles Muligt; Imperfectum om noget, som forestilles Umuligt. Efter samme Regel bruges Verbet efter utinam: utinam illum *videam*! Utinam virorum fortium et innocentium copiam *haberemus!*

246. Præsens i Dansken maa, naar det indbefatter Fremtidsbegrebet, oversættes ved Futurum, f. Jeg kommer strax, mox veniam. Naar Tiden kommer, skal jeg være tilstede, quum *aderit* tempus, præsto ero. Dette skeer altid i Bisætninger, naar Hovedsætningen har Futurum, f. Naturam si *sequemur* ducem, nunquam

aberrabimus. Dicam, si *potero*, latine. Disces, quamdiu *voles.* — Futurum exactum bruges til at betegne en tilkommende Handling, som skal være forbi, førend en anden tilkommende begynder, f. Romam quum *venero*, quæ *perspexero*, scribam ad te, naar jeg kommer (quum veniam vilde betyde: medens jeg kommer). Multa alia ad te scribam, quum primum *ero* aliquid otii *nactus*. De Carthagine vereri non ante desinam, quam illam excisam esse *cognovero.* — Man maa nemlig overalt see paa, ikke hvad der i Danſken siges, men hvad der tænkes.

247. I Stedet for det danske Imperfectum maa i Latinen ofte bruges Plusqvamp., naar en anden ogsaa fuldbragt Handling følger derpaa, eller naar en Handling var ganske fuldbragt, førend en anden begyndte, f. Themistocles quum *judicasset*, sine summa industria non posse contumeliam exstingvi, totum se dedit reipublicæ. Cimoni quotidie sic coena coquebatur, ut, quos invocatos *vidisset* in foro, omnes devocaret; *Nep.* 5, 4. Da han kom paa Torvet, mærkede han, quum in forum *venisset*, animadvertit. Camillus quocunque se *intulisset*, victoriam secum haud dubiam trahebat.

248. Det manglende Futurum Conjunctivi udtrykkes ved Præsens Conjunctivi eller ved Futurum Periphrasticum, f. Jeg skal sørge for, at Alt skal gaae rigtigt til, ut quam rectissime omnia *agantur*, providebo. Non dubito, quin *rediturus sit.* Ogsaa bruges Omskrivning med futurum sit el. esset og ved fore: Non dubito, quin *futurum sit*, *ut laudetur*, vil blive rost, thi laudandus sit betyder bør el. maa roses. Non dubito, fore, ut laudetur. — Her nogle Exempler af Conjugatio periphrastica: Orator eorum, apud quos aliquid aget aut *erit acturus*, mentes sensusque degustet oportet; *C. de or.* 1, 52. Alexander *excursurus* cum valida manu *fuerat* ad Athenas delendas. Deiotarus rex quum ex itinere quodam proposito revertisset, conclave illud, ubi *erat mansurus*, si ire perrexisset, proxima nocte corruit; *C. Div.* 1, 15. Necesse fuit, quum Demosthenes *dicturus esset*, ut concursus, audiendi causa, ex tota Græcia fierent; *C. Brut.* 84. An censes, me tantos labores *suscepturum fuisse*, si iisdem finibus gloriam meam, quibus vitam, essem terminaturus? *C. Sen.* 23. Mihi scribendum est, der maa skrives af mig (ikke a me), el. jeg maa til at skrive. Tibi (ikke a te) scribendum erat, der maatte skri-

ves af Dig, el. du maatte til at skrive. Quæ si hoc tempore non diem suum obiisset, paucis post annis tamen ei *moriendum fuit*, saa havde hun dog maattet døe; *C. Ep. fam.* 4, 5

249. I Breve skreve Romerne gjerne saaledes, som de vilde have talet til Modtageren ved Brevets Ankomst: Nihil *habebam*, quod *scriberem*; neque enim novi quidquam *audieram*, jeg har intet at skrive, thi jeg har ikke hørt noget Nyt.

250. Jalmindelighed udtrykker Præsens Imperativi et Bud om Noget, som strax skal skee, eller vedblive at skee; Futurum Imperativi et Bud om Noget, som skal skee i Tiden, eller oftere gjentages. Denne sidste Tempus bruges derfor af Lovgivere. *Ferte* misero atque innocenti auxilium, *subvenite* inopi. Valetudinem tuam *cura* diligenter. *Remove* perturbationes animi. — Quum valetudini tuæ consulueris, tum *consulito* navigationi; *C. Fam.* 16, 4. Si, quæ dixi, vobis non probabuntur, vestram iniquitatem *accusatote*. Titius heres *esto*; *Gaii Inst.* 2, 174. Hominem mortuum, inquit lex in XII tabulis, in urbe ne *sepelito* neve *urito*; *C. Legg.* 2, 23. — Imperativus omskrives ved fac el. fac ut, f. fac animo forti sis. (See Nr. 388).

251. Præsens Infinitivi (Infinitivus historicus) staaer undertiden absolut som en fremskyndende Tempus, hvorved Fortællingen kommer i en raskere Gang: Quod ubi iste audivit, usque eo est commotus, ut sine ulla dubitatione insanire omnibus ac furere videretur. Quia non potuerat argentum eripere, ipse a Diodoro erepta sibi vasa optime facta dicebat: *minitari* absenti Diodoro, *vociferari* palam, lacrimas interdum vix *tenere*; *C. Verr.* 4, 18.

252. Futurum Inf. Pass. paa -tum iri (f. laudatum iri, at ville blive rost) udtrykker, at Noget foreſtaaer; paa -dus esse (f. laudandus esse, at skulle, maatte, burde roses), at Noget maa el. bør skee, f. Ex. Augurerne forudsaae, at Carthago vilde blive ødelagt, deletum iri; men Senatet besluttede, at Carthago skulde ødelægges, delendam esse. Hvor man altsaa kan bruge den danske Form at ville blive, bruges den latinske -tum iri. (See 270).

253. Den danske Infinitivus Activi maa ofte oversættes ved Fut. Particip. Pass., naar Begrebet af denne Tempus ligger i Infinitivet, f. Ex. Det er at befrygte, timendum est. Det var at ønske, optandum esset.

Rex ei urbem tradidit *tuendam.* Han havde ikke mere at sige, non plura habuit *dicenda.* (See Nr. 258).

254. Den danske Acc. c. Inf. efter de Verba see og høre i deres første physiske Betydning, (f. Ex. Jeg saae ham komme; jeg hørte ham raabe) udtrykkes helst i Latinen ved Participium, f. Socratem, Xanthippe aiebat, eodem semper vultu se *vidisse euntem et revertentem.*

Om Gerundium, Supinum, og Participium.

255. **Gerundium**

er en declineerlig Infinitivus Activi.

(Nominativus Gerundii er kun Fut. Participii Passivi, impersonaliter brugt, sjeldent med Object, f. Hic vobis vincendum aut moriendum, milites. Non corpori solum *subveniendum est,* sed menti atque animo multo magis. Aguntur bona multorum civium, quibus est a vobis consulendum; *C. Man.* 2. — De Udtryk faciendum est, ut; faciendum putavi, existimavi bruges med en vis Urbanitet, f. Sic *est faciendum, ut* contra universam naturam nihil contendamus. *Faciendum mihi putavi*, ut tuis literis brevi responderem. Utendum est occasione. (See Nr. 270).

Genitivus Gerundii bruges, naar derved staaer et Ord, som styrer Genitivus: Beate *vivendi cupiditate* incensi omnes sumus. Epaminondas *studiosus* erat *audiendi.* Infinitivus efter Substantiver er en Græcisme, eller findes kun, naar det foregaaende Substantivum med Verbum er det samme, som et blot Verbum, f. Consilium capit (d. f. f. statuit, constituit e. d.) omnem a se equitatum dimittere. — Undertiden betragtes Gerundiet som et Substantivum, f. Doleo, Stoicos vestros Epicureis *irridendi sui* facultatem dedisse, som om man kunde sige Udleelsen af sig. Ex magna copia nobis fuit *exemplorum eligendi* potestas.

Dativus Gerundii bruges, men sjeldent, efter Ord, som tage Dativus til sig: Crassus, quum *disserendo par* esse non posset, ad auctores confugit; *C. de Or.* I, 56.

Accusativus Gerundii har almindeligst ad eller inter for sig: promptus ad audiendum. Inter epulandum.

Ablativus Gerundii bruges enten som en Ablativus instrumentalis eller ved en Præposition: Fatigamur laborando. Tardus in scribendo.

256. Gerundia, som have Objectet i Accusativus, forvandles til Participia paa *dus*, hvilke rette sig efter deres Substantiver i Genus, Numerus og Casus:

Genit. Inita sunt *consilia urbis delendæ, civium trucidandorum, nominis Romani exstingvendi.*
Dat. Idoneus est *moderando imperio.* Comitia *Pontifici* maximo *creando* sunt habita.
Acc. Animum tuum promptum et alacrem perspexi *ad defendendam rempublicam.* Natura animum hominis sensibus ornavit *ad res percipiendas* idoneis.
Abl. *Superstitione tollenda* non tollitur religio. In *officio colendo* sita vitæ est honestas, et *in negligendo* turpitudo.

Saaledes, og ikke: delendi urbem; moderando imperium; defendendum rempublicam, &c. Ogsaa de Verber utor, fruor, fungor og potior bruges i Fut. Part. Pass., som om de styrede Accusativus, f. *justitiæ fruendæ* causa videntur olim bene morati reges constituti; *C. Off.* 2, 12.

257. Er Accusativet kun et som Substantiv brugt Adjectiv, sætter man heller Gerundium, da man ellers ikke kan see, at Adjectivet er neutrum, f. Inane studium *supervacua discendi* (ikke supervacuorum discendorum). Diogenes dicebat artem se tradere bene disserendi, et *vera* ac *falsa dijudicandi.*

258. Supinum Activum

tilkjendegiver Hensigten af en Bevægelse: Abiit *spectatum* (for at see) ludos. — Istedetfor dette supinum bruges ogsaa andre Vendinger, f.

Abiit ad ludos spectandos. Utrimque legati *ad res repetendas* missi sunt.
—— ludorum spectandorum gratia, causa. Cæsar *pabulandi causa* tres legiones misit.
—— ut (el. qui) ludos spectaret. Pylades quum sis, dices, te esse Orestem, *ut moriare* pro amico?
—— ludos spectaturus. Maroboduus misit legatos ad Tiberium *oraturos* auxilia.

259. Supinum Passivum

staaer efter de Substantiver fas, nefas, opus, og efter Adjectiver paa Spørgsmaal: i hvilken Henseende? (altsaa som en Ablativus respectivus) f. Ex. Facile, turpe,

mirabile, honestum, fas est dictu. det er let, skammeligt &c. at sige (egentligen: at siges). — Istedetfor dette Supinum kunne bruges andre Vendinger, f.

Dei natura difficilis est ad explicandum.
—— difficiles explicatus habet.
—— difficilis est explicatus.
—— non facile explicatur.
Non facilis est explicatio, quænam Dei natura sit. — Naar Verbet har Object, maa Infinitivus naturligviis bruges: facile est vincere non repugnantes.

260. Participier
blive til Adjectiva, og tabe Begrebet af Tid, naar de compareres, eller sammensættes med *in* privativum, eller ei længere styre Verbets Casus: sapiens, sapientior &c., doctus, doctior &c.; insipiens, indoctior; mare *patiens navium.*

261. Af mange Deponentia (formodentligen forhenværende Activa) bruges Præteritum Participii ogsaa passivisk: *adeptus*, comitatus, commentatus, complexus, *confessus*, contestatus, populatus, *dimensus*, effatus, ementitus, emeritus, *expertus* (og især *inexpertus*), exsecratus, *interpretatus, meditatus*, metatus, *moderatus*, opinatus, pactus, *partitus*, perfunctus, periclitatus, stipulatus, testatus. Dog bruges disse Participia i passivisk Betydning ikke som Ablativi absoluti.

262. Participia forene to eller flere Sætninger, som i Danſken ere forbundne ved Relativum eller ved en Conjunction: Aristides, som gik bort, mærkede, eller: Da Aristides gik bort, mærkede han, Aristides *cedens* animadvertit. Aristides, gaaende bort, mærkede. Saaledes bruges Participium især, naar Sætningerne indeholde en Tidsbestemmelse: *L. Brutus, arcens* eum reditu tyrannum, quem ipse expulerat, in proelio concidit; *C. Tusc.* I, 37. Magna pars hominum est, quæ *navigatura* (naar den vil seile) de tempestate non cogitat. In rerum natura omnia tantam habent vim, ut paulum *immutata* cohærere non possint.

263. Vil man udtrykke Perfectum, Plusq., eller Futurum exactum Activi ved et Participium, maa man først omsætte det til Passivum, (da hine Tempora ikke haves i Activets Participium): Da han havde sagt dette, gik han, cum hoc dixisset, abiit: i Passivum: cum hoc dictum esset, abiit; i Participium: hoc dicto, abiit: Naar jeg faaer sagt dette, gaaer jeg bort, hoc dicto,

abibo. Alexander gav Ringen, som han havde draget af sin Finger, til Perdiccas, Alexander annulum, *detractum* digito, Perdiccæ tradidit. — Denne Omsætning kan naturligviis ikke skee med Deponentia og Neutro-Passiva*) (audeo, fido, gaudeo, soleo), f. Ex. istedetfor victoriâ partâ abiit kan man sige victoriam *adeptus* el. *consecutus* abiit. Discrimen vitæ adire *solitus*, pericula minora contemnit.

264. Hvis Bisætningens Subject indeholdes i en Casus i Hovedsætningen, sættes Participiet med sit Substantiv i denne Casus: Døden er mig ikke haard, da jeg ved Døden vil blive fri for Smerter, non *mihi* mors gravis *posituro* morte dolores. Da Fienderne vare overvundne, straffede Romerne dem, hostes victos Romani puniverunt. Da Fienderne vare overvundne, bleve de straffede af Romerne, hostes victi a Romanis punīti sunt. Mendaci *homini* ne verum quidem *dicenti* credere solemus. In Africam trajĭcere ex Sicilia *apparantem Augustum* continuæ tempestates inhibuerunt. Skriver jeg *apparante Augusto*, tempestates eum inhibuerunt, saa betegner eum en anden end Augustus.

265. Hvis derimod Bisætningens Subject ikke antydes i Hovedsætningen, sættes dette med Participiet i Ablativus (Ablativi absoluti): Da Fienderne vare overvundne, opreiste Romerne Tropæer, Romani, *hostibus victis*, tropæa erexerunt. Pythagoras, *Superbo regnante*, in Italiam venit. Almindeligst bruges denne Construction for at udtrykke en Tidsbestemmelse: Crastino die *oriente sole* redīte in pugnam. Darius besluttede at sætte en Hær over fra Asien til Europa, og at bekrige Scytherne; med passivisk Construction: Darius besluttede, naar en Hær var sat over fra A. til E., at bekrige Scytherne, Darius, ex Asia in Europam *exercitū trajecto*, Scythis bellum inferre decrevit. Med et Deponens vilde det hedde saaledes: Darius, ex Asia in Europam *cum exercitu transgressus*, Scythis &c. Antonius forskød Octavians Søster, og ægtede Cleopatra, Antonius, *repudiata sorore* Octaviani, Cleopatram duxit uxorem. Antyde de ved og forbundne Verber

*) o: verba activa, som i Perfectum have en passivisk Form.

samtidige Handlinger, bruges Præsens Participii (ellers ikke): Han kom til mig og skreg, venit ad me clamitans.

266. Som Ablativi absoluti staae ogsaa Adjectiva, og visse Substantiva, som udtrykke Verbets Handling og Tiden (saasom dux, comes, adjutor, auctor, testis, judex; consul, prætor, rex, puer o. d.): Ascanius Creüsa matre, *Ilio incolumi*, natus est. Si quis ex hoc loco proficiscatur Puteolos stadia triginta, *probo navigio*, *bono gubernatore*, *hac tranquillitate*; probabile videatur, se illuc venturum esse salvum; *C. Acad.* 2, 31. *Natura duce* errari nullo modo potest. Natus est Augustus *M. Tullio Cicerone et Antonio consulibus.* Nihil decet *invita*, ut ajunt, *Minerva.* Hoc factum est *me puero*, i min Ungdom. Quod *deo teste* promiseris, id tenendum est. Plebs Romana, *Sicinio quodam auctore*, in sacrum montem secessit. — Sjelden bruges Ablativus absolutus upersonligt, og da helst kun disse Participier: comperto, nuntiato, audito, cognito, f. *Audito*, regem in Ciliciam tendere; *Sall. Hist.* 5.

267. Perfectum Part. Pass. bruges, især af Digtere, som Grækernes Perf. Part. Medii med reflexiv eller dog transitiv Betydning: redimītus tempora lauro, som har omvundet sine Tindinger med Laurbær.

268. Substantiva verbalia (som udtrykke Verbets Handling, og hvilke Latinen ofte mangler, saasom: Opbyggelse, Indretning, Oplæsning o. d.) udtrykkes gjerne ved Præteritum eller Futurum Part. Pass., f. Ex. Scipio blev formedelst Africas Undertvingelse kaldet Africanus, Scipio propter *Africam deletam* Africanus appellatus est. Regnatum Romæ *ab condita urbe ad liberatam* (fra Byens Anlæggelse til dens Befrielse) annos ducentos quadraginta quatuor. Thebæ *ante Epaminondam natum* (før E's Fødsel) alieno imperio paruerunt. Phocion cum Demade *de urbe tradenda* (angaaende Byens Overgivelse) Antipatro consenserat; *Nep.* 19, 2.

269. Det danske uden ved Substantiva verbalia eller ved Infinitiver udtrykkes almindeligst ved en nægtende Particip-Construction, eller ved ut non el. quin efter en nægtende Sætning: Epicurus *non erubescens* (uden at rødme) voluptates persequitur omnes nominatim. Sapientis est, *nihil* contra mores et instituta *facientem* (uden at handle) habere rationem rei familiaris. Misericordia occurrere ipsa solet calamitosis, *nullius* oratione *evocata* (uden at fremkaldes). Natura dedit usuram vitæ, tanquam pecuniæ, *nulla præstituta die* (uden Fastsættelse af el. uden at fastsætte nogen Termin). Virgilii Æneidem noli legere, *nisi lectis Homeri carminibus* (uden at have læst Homers Digte). Non possunt una in civitate multi rem atque fortunas amittere, *ut non* plures secum in eandem calamitatem *trahant.*

270. Futurum Part. Pass. udtrykker en Nødvendig-

hed, f. Virtus laudanda est, Dyden maa el. bør roses. Personen, som maa gjøre Noget, staaer almindeligst i Dativus, sjeldnere, især i Tvetydigheds Tilfælde, med Præpositionen a: Diligentia præcipue *colenda est nobis*. Suo *cuique* judicio *utendum est*. Aliquando isti principes et *sibi* et *ceteris* Populi Romani universi *auctoritati parendum* esse fateantur; *Cic. Man.* 22. Hæc *a me* in dicendo *prætereunda* non *sunt*. Civibus *a vobis consulendum* est. (See Nr. 248).

271. Istedetfor Particip-Constructioner bruges qui, quum, ubi, postquam, naar det Participium, som skulde bruges, mangler; naar Sprogbrugen; og naar Tydelighed og Eftertryk fordrer det: Cæsar milites in expeditionem misit, ut *eos*, *qui fugerant* (de Bortflygtede), persequerentur. Carthaginienses, *quum* prope jam ad desperationem *pervenissent*, Hamilcarem Imperatorem fecerunt; *N.* 22, 2. — Doceo, legem istam, *quam vocas* (din saakaldte Lov), non esse legem. Paullus ad Spelæum, *quod vocant* (ved det saakaldte Spelæum), biduum moratus est. Primum de illis tribus, *quæ* ante *dixi* benevolentiæ præcepta videamus. (Saaledes bruges stedse qui, ikke Participium, ved de Udtryk saakaldte, omtalte, forhen anførte e. d.). Ad opiniones *eorum*, *qui audiunt* (ikke audientium eller auditorum), accommodanda est oratio. — *Qui* se locuplētes, honoratos, beatos *putant* (ikke putantes), hi ne obligari quidem beneficio volunt. Multa, quæ impedita naturâ sunt, consilio expediuntur.

272. Genitivus Pluralis af Fut. Part. Activi forekommer ikke, undt. futurorum, futurarum.

273. Om Temporum Følge.

Naar Talen er i **Nutiden** (Præsens), blive de Verba, der i samme Mening skulle udtrykke noget forud Skeet, perfectum. Naar Talen er i **Fortid** (Perfectum eller Imperfectum), bliver det forud for samme Gaaede plusquamperfectum; og naar den er tilkommende, bliver det, der i Fremtiden skal være skeet først eller forbi før det andet, futurum exactum: f. Ex. *nescio,* quid *feceris* (perf.). *nesciebam*, quid *fecisses*. *dicam*, ubi *resciero*. Men skeer det, der siges, paa eengang eller samtidig, da bliver den afhængige Sætnings Verbum det samme Tempus, som Hovedsætningens, f. *Quæro*, ubi herus *sit*. Ita *vivunt*, ut nulla *sit* voluptas, qua non *abundent*.

Ligeledes: Naar Talen er om noget Forbigangent, og Hovedsætningens Verbum altsaa er Præteritum (imperfectum, perfectum, eller plusquamperfectum), bliver de afhængige Sætningers Verbum imperfectum, undtagen hvor derved bestemt skal udtrykkes, at Handlingen var præsens, perf., eller plusq., (f. Ex. Ita *vivebat*, ut nulla *esset* voluptas, qua non *abundaret*. *Optavit* Phaëton, ut in currum patris *tolleretur*. Herodi *mandaveram*, ut statim tibi *scriberet*. — *Nesciebamus*, quid Romæ *actum esset*. Ea ne me *celet*, *consvefeci* filium. Theophrastus moriens naturam *accusavit*, quod tam brevem hominibus vitam *dedisset*. *Quæsiverant* ex servis, ubi herus pridie *fuisset*). Men er Talen om noget Nærværende eller Tilkommende, og Hovedsætningens Verbum altsaa præsens eller futurum, bliver den afhængige Sætnings Verbum præsens, undtagen naar Meningen bestemt kræver perfectum eller futurum, f. Ex. *Rogo* te, ut *venias*. Vix quisquam *reperietur*, qui hæc *credat*. Nemo *reperitur*, qui *sit* studio nihil *consecutus*. Paucis *dicam*, cur huic orationi credere non *debueris*. *Nescio*, quo hæc *evasura sint*. Persvasum tibi habeto, mihi non minori curæ *fore*, qualis respublica post mortem meam *futura sit*, quam qualis hodie sit. — Quotusquisque tam patiens *est* (eller *erit*), ut *velit* discere, quod, quum *didicerit*, in usu non *sit habiturus*? Quotusquisque tam patiens *erat* (eller *fuisset*), ut *vellet* discere, quod, quum, *didicisset*, in usu non *esset habiturus*? — Si *accidit* (eller *acciderit*), ut aliquis, cujus mors tibi emolumento *futura sit*, imprudens *assederit* uspiam, ubi aspis occulte *lateat*: improbe fecisti (eller *feceris*), nisi *monueris* eum, ne *permaneat*, ubi *periturus sit*. Si *accidisset*, ut aliquis, cujus mors tibi emolumento *futura esset*, imprudens *assedisset* uspiam, ubi aspis occulte lateret: improbe *fecisses*, nisi monuisses eum, ne *permaneret*, ubi *periturus esset*. — Quis *est* (eller *erit*) *exploraturus*, quid *agant*, quid *egerint*, quid *acturi sint* hostes? Quis *erat* (eller *esset*) *exploraturus*, quid *agerent*, quid *egissent*, quid *acturi essent* hostes? Altsaa:

A. Til præsens er Fortiden perfectum (f. jeg læser den Bog, jeg har faaet).

Til imperfect. er Fortiden plusqpf. (f. jeg læste den Bog, jeg havde faaet).
— futurum —— fut. exact. (f. jeg skal læse den Bog, jeg vil have faaet).

B. Hovedsætning i præteritum har efter sig imperf. f. Ex.
timui
timebam } ne id accideret.
timueram

—— i præs. el. fut. har efter sig præsens, f. Ex. vereor el. verebor, ne accidat.

Verbum med Genitivus.

274. Memini, reminiscor, obliviscor styre Genitiv; dog ogsaa Accusativ, naar Objectet er en Ting, f. *Vivorum* memini, nec *mortuorum* oblivisci possum. *Beneficia* meminisse debemus. Recordor styrer heller Accusativus, end Genitivus, og har aldrig en Person som umiddelbart Object: Non omnes senes possunt esse Sciplones aut Maximi, ut *pugnas triumphosque* recordentur; *C. sen.* 5.

275. Misereor, miseresco, og satago (formedelst sat el. satis) styre Genitivus; miseror og commiseror Accusativus: *Eorum misereri* oportet, qui propter fortunam, non propter malitiam in miseriis sunt. *Miserescite nostri!* Clinia *rerum suarum* satăgit. Agesilaus *commiseratus est fortunam* Græciæ.

276. Nogle Verba, som betegne Ængstelse eller Uvished, forbindes med animus i Genitivus eller Ablativus, især pendeo: Ego quidem vehementer *animi pendeo. angor animo.* I Plur. pendemus *animis* (i Plur. bruges ikke Genitiv). (See videre om Genitiv Nr. 292 fgg. og om verba impersonalia).

Verbum med Dativus.

277. Paa Spørgsmaal for hvem ɔ: hvem til Nytte eller til Skade bruges Dativus respectivus: *Pompeio* et *Senatui* pacis auctor fui. Omnia secundissima *nobis*, adversissima *illis* acciderunt. *Tibi* occas, *tibi* seris, *tibi eidem* metis. Est *mihi* liber. Gratia *tibi* contingat abunde! Dii *tibi* divitias dederunt.

278. Paa Spørgsmaal hvortil ɔ: til hvilken Hensigt? bruges Dativus rei ved sum, venio, tribuo, habeo,

mitto, duco, verto, relinquo: Hæc res tibi erit decori, dedecori, detrimento, emolumento, gloriæ, oneri, risui, saluti &c. Pergite, ut facitis, adolescentes, atque in id studium, in quo estis, incumbite, ut et vobis *honori*, et amicis *utilitati*, et reipublicæ *emolumento* esse possitis; *C. de Or.* 1, 8. Videndum est, *cui* (Dat. respectivus) *bono* (Dat. rei) fuerit, **man maa see, hvem det har været til Nytte.** Virtus sola neque datur *dono* neque accipitur. Pausanias venit Atticis *auxilio.* — I andre Forbindelser, og for at undgaae Utydelighed, bruges andre Constructioner, f. **Jeg har til min Fordeel forbundet Latinen med Græsken,** *ad meam utilitatem* cum Græcis Latina conjunxi. Sex dies *ad eam rem conficiendam* (**til Fuldbyrdelse heraf**) spatii postulant; *Cæs. B. C.* 1, 3. Ludi acti sunt *in honorem* Bacchi.

279. Epp. med sum (undt. possum) og med de Adverbia satis, bene, male tage Dativet til sig: Nec *sibi* nec *alteri prosunt.* Ceteris satisfacio omnibus, mihi ipse nunquam satisfacio.

280. Ved de Verba **at nytte, skade, ynde, befale, lyde, tjene, true, vredes** bruges Dativus, f. prodesse, prospicere, subvenire, opitulari; nocere, insidiari, derogare, invidere; gratulari, blandiri, favere; præcipere, mandare; parēre, obsequi. famulari &c. — Iuvo, adjuvo, offendo, lædo styre Accusativ; jubeo styrer Acc. c. Inf. (See Nr. 385).

281. Kun de Verba, der styre Accusativus, bruges personligt i Passivum. Altsaa bruges de Verber, der styre Dativus, upersonligt i Passivum: **Jeg, du, han, vi** &c. **skaanes,** mihi, tibi, illi, nobis, vobis, illis parcitur, parcebatur, parsum est &c. parcendum est inimicis. Divitibus invideri solet.

282. Mange med de Præpositioner ad, ante, con, in, inter, ob, post, præ, sub sammensatte Verba forbindes med Dativus: Adspirat fortuna *labori.* Invideo (**jeg seer skjævt til**) ejus *laudi*, **jeg misunder ham hans Roes.** Innocentia antestat *eloquentiæ.* *Principiis* consentiant exitus. Impendent *hominibus* multa genera mortis. Interesse *rei.* Omni *virtuti* vitium opponitur. A Manlio posthabita est filii caritas publi-

cæ *utilitati*. Homo ceteris *animantibus* præstat. Succumbere *doloribus*, miserum est. — Dog maa bemærkes, at ved mange verba cpp. gjentages den samme eller en dermed beslægtet Præposition: *Comparare* rem *cum* re. *In* ipsa dubitatione facinus *inest*. Archias *adscribi* se *in* eam civitatem voluit. (I Uvisheds Tilfælde bør man raadspørge Lexicon.)

283. Nogle med ad sammensatte Verba intransitiva forbindes baade med Dat. og Acc.; med Dativus ifølge foreſtaaende Regel, med Acc. formedelst den med Verbet sammensatte Præposition: adequitare, adnare, adjacēre, adsultare portam el. portæ; advolare, adsidēre &c.

284. Ved de Verba dare, addere, dicere, ponere, tribuere alicui nomen el. cognomen, retter Benævnelsen sig helst efter Personens Dativus (Tarquinio cognomen Superbo dederunt. Fabio nomen Allobrogico inditum est), sjeldnere efter Objectets Accusativus (Ei Ascanium parentes dixere nomen); sjeldnest bruges Genitivus (Metello Macedonici nomen inditum est). — Saaledes staaer ogsaa ved den Talemaade: mihi nomen est, Benævnelsen sædvanligst i Dativ; men ogsaa i Nominativ; sjeldent i Genitiv: Mihi Menechmo nomen est. Mihi est Menechmus nomen. Nomen Menechmi est mihi. Duo sunt Roscii, quorum alteri *Capitoni* cognomen est. Decemviri leges, quibus *tabulis duodecim* est nomen, in publico proposuerunt. Mansit Silviis omnibus postea cognomen. Syracusis est fons, cui nomen *Arethusa* est.

285. Nogle Verba styre i samme Betydning snart Dativus, snart Accusativus: adūlor, ausculto, palpo, præstŏlor, antecello, præcello (helst Dat.), præcedo (helst Acc.), o. a.

Verbum med Accusativus.

286. Verba transitiva (activa eller deponentia) styre ialmindelighed Accusativus: Studia adolescentiam alunt, senectutem oblectant, secundas res ornant. Admiramur virtutem. — Alle de med circum, per, præter, trans og super sammensatte Verba styre Accusativus.

287. Verba intransitiva styre ikke Accusativus; men

288. Mange intransitiva, sammensatte med Præpositioner, blive transitiva (ligesom i Dansken), f. ingredi,

decurrere, obire, transire, og næsten alle med præter sammensatte Verba, f. Urbem invadere, societatem inire, adire aliquem, præterire aliquem: altsaa personligt i Passivum, f. Hostes invaduntur; societas initur; aditi sunt Consules.

280. Nogle Intransitiva, især pathetica, have (efter Grækernes Maade) Nomina, især Pronomina neutra, hos sig i Accusativus (accusativus respectivus): horreo tenebras; doleo vicem tuam. *Hoc* lætor, *hoc* non dubito, *hoc* laboro, *id* stomachor (hvor Substantiva ikke kunde staae); samt de Verba at lugte eller smage af Noget: redolere vinum, lugte af Viin. Druen smager af Beg, uva picem sapit. Som Accusativi respectivi staae ogsaa magnam el. maximam partem, reliqua, cetera, f. *Magnam partem* ex jambis nostra constat oratio. Non solum poeta svavis, verum etiam *cetera* doctus.

290. Adskillige verba cpp. have Acc. hos sig formedelst den Præposition, hvormed de ere sammensatte: Navis appellitur *Syracusas*. *Scopulos* circumvehimur. Tanais *Europam* et *Asiam* interfluit.

291. Efter de Verba at have, holde, ansee, erkjende for, gjøre, vælge, bestemme, udnævne til, o. d., staaer, foruden Objectet, endnu en Prædicats-Accusativus, som Apposition til Objectet: Epaminondas havde Lysias til Lærer, Epaminondas *præceptorem* habuit *Lysiam*. Romerne udvalgte Cicero til Consul, Romani fecerunt, crearunt, renuntiarunt, designarunt *Ciceronem Consulem*; i Passivum: Cicero blev udvalgt til Consul, *Cicero* factus, creatus &c. est *Consul*. Den Gjerrige anseer Fattigdom for en stor Feil, avarus *pauperiem ingens vitium* credit. — Man tage sig vel vare for at oversætte dette til, for, som, o. d., i Latinen. (See Nr. 164). Jeg viser mig taknemmelig imod mine Velgjørere, bene de me meritis *gratum me* præbeo. Viis Dig som Mand, præsta *te virum*. Facio *te certiorem* mei consilii, jeg underretter Dig om min Plan. Ved andre Adjectiver, end dette sidste (certus), bruges oftere reddo istedetfor facio: aliquem placidum, iratum, meliorem reddere.

Verbum med Accusativus og Genitivus.

292. Ved verba forensia (at indstævne, beskylde, overbevise, domfælde, frikjende) staaer Brødens Udtryk i Genitiv: Miltiades *proditionis* est accusatus. Cicero

Verrem *avaritiæ nimiæ* coarguit. Themistocles *proditionis* est damnatus. — Ved de Verba at frikjende bruges ogsaa Ablativus: Ego me, etsi *peccato* absolvo, *supplicio* non libero. — Straffens Udtryk staaer sædvanligen i Ablativus (som Ablativus instrumentalis): Multare aliquem exilio, morte; dog er damnare capitis og capite, voti og voto lige brugeligt. Man siger capitis accusare, absolvere: Miltiades, *capitis* absolutus, *pecunia* multatus est.

293. Verba, som tilkjendegive en Dadel, Irettesættelse, construeres med Personens Genitiv og Tingens Accusativ: Increpare. accusare, notare *alicujus inertiam*, dadle, irettesætte *En* for Dovenskab. (efter Ordene: at dadle *Ens* Dovenskab).

294. Verba æstimandi bruges med de Genitiver tanti, quanti, magni, parvi, pluris, med cpp., i alle Grader (dog ikke multi eller majoris): Si prata et hortulos *tanti* æstimamus, *quanti* est æstimanda virtus. Mercatores non *tantīdem* vendunt, *quanti* emerunt. Catonis opera *magni* existimata est. Est hominis magni atque sapientis, *maximi* æstimare sapientiam. Divitiæ a me *minimi* putantur. Mea mihi conscientia *pluris* est, quam omnium sermo. — Saaledes bruges og de Genitiver assis, flocci, hili, nihili, nauci, pensi, pili, teruncii, hujus: Non *assis* illum, imo ne *teruncii* quidem facio. — Men naar Værdien nævnes bestemt, bruges Ablativus: Ea lis *quinquaginta talentis* æstimata est. — Hertil regnes de Talemaader æqui boni el. æqui bonique facio, consulo, tager til Takke med. — (Om de Verba at sælge see Verbum med Ablativ).

Verbum med Accusativ og Dativ.

295. Personens Dativus og Tingens Accusativus bruges ved de Verba at give, fratage, fortælle o. d., f. dare, reddere, parare, mittere; auferre, eripere; narrare, dicere, imperare &c. *alicui aliquid.* Han tog Bogen fra mig eller: Han fratog mig Bogen, eripuit *mihi librum.* Rex *gentem ditioni suæ* subjecit.

296. Ved de Verba adspergo, inspergo, circumdo, circumfundo, induo, exuo, dono, impertio, intercludo staaer snart

Personen i Dativ og Tingen i Accusativ, snart Personen i Accusativ og Tingen i Ablativ, f. Ex.

Donare alicui librum,	Donare aliquem libro,
Give En en Bog,	begave En med en Bog.
Adspergere alicui aquam,	Adspergere aliquem aqua,
paasprøite En Vand,	besprøite En med Vand.
Aqua adspergitur alicui,	Aliquis adspergitur aqua,
Vand paasprøites En,	En besprøites med Vand.

I Passivum bliver nemlig Objectsaccusativet Subjectsnominativ.

Verbum med to Accusativer.

297. Celo, oro, og doceo med cpp. (condoceo, edoceo, dedoceo) tage en dobbelt Accusativus til sig: Non *te* (Accusativus respectivus) celavi *sermonem* (Objects-Accusativet) Ampii. Docere *aliquem* (Objects-Accusativ) *artes* (Accusativus respectivus). *Te hoc beneficium* oro. — Dog bruges denne Accusativus respectivus baade i activiske og passiviske Sætninger, sædvanligst kun, naar den er Neutrum af et Pronomen eller Adjectivum: *Hoc* te oro. *Nihil aliud* vos orat et obsecrat. *Illud* te interrogo. *Pauca* docendus eris, *plura* monendus. (Accus. resp. vedbliver naturligviis, ogsaa naar Sætningen bliver passivisk). — Nogle Verber af dette Slags bruges helst med Præposition: poscere, reposcere, flagitare *rem ab aliquo*; saaledes stedse peto, postulo, contendo. Quæro bruges med ab, de og ex. Rogo, interrogo, consulo, percontor, doceo (underretter) *aliquem de aliqua re.*

Verbum med Ablativus.

298. a) Ablativus udtrykker den virkende Sag, eller Aarsag, Redskabet eller Middelet, hvorved Noget skeer (Ablativus instrumentalis): *Dente* lupus, *cornu* taurus petit. *Concordia* res parvæ crescunt, *discordia* maximæ dilabuntur. — Er den virkende Aarsag en Person, bruges en Præposition eller et passende Substantivum (opera, arte, consilio o. d.): Aut ipse *sua manu* patrem interfecit Roscius, aut *per aliquos servos*. Galli comprehensos eos, *quorum opera* (ved hvilke) plebem concitatam existimabant, ad Cæsarem perduxerunt.

b) Ablativus udtrykker Maaden, hvorpaa en Ting

steer (Ablativus modi): Injuria fit *duobus modis*, aut *vi* aut *fraude*.

c) Ablativus betegner en nærmere Bestemmelse eller Indskrænkning, hvor man i Dansken kan sige i Henseende til (Ablativus respectivus): Syg i Fødderne, æger pedibus. Glædeligt af første Anseende, bedrøveligt i Udfaldet, lætum *prima specie*, triste *eventu*. Grandis *natu*. Est mihi *ætate* filius, *beneficio* pater, *amore* frater.

299. Ved de Verba at kjøbe, sælge, leie, og mange andre, sættes Prisen ialmindelighed i Ablativus (som en Ablativus instrum.), og kun tanti, quanti, pluris, minoris, maximi findes ved disse Verber i Genitivus; følgende i Ablativus: magno, plurimo, parvo, minimo, nihilo: Darius *mille talentis* percussorem Alexandri emere voluit. Conduxit in palatio non *magno* domum. *Parvo* fames constat, *magno* fastidium. *Quanti* emtæ? *parvo*. *Quanti* ergo? *octussibus*.

300. Verba *copiæ* et *inopiæ* (at have Overflod eller Mangel paa, at fylde, berøve) forbindes med Ablativus (der for det meeste kan forklares som en Ablat. respectivus): Germania *rivis fluminibusque* abundat. Vacare *febri*. Implere aliquem *spe*. *Consilio* et *auctoritate* non modo *orbari*, sed etiam *augeri* senectus solet. — Afficere aliquem (at virke paa En ved) honore, beneficio, lætitia, præmio, ignominia, morte &c. *Admiratione afficiuntur* ii, qui anteire ceteros virtute putantur; *C. Off.* 2, 10.

301. Ved de Verba at bortfjerne, afværge, befrie, og andre, som betegne en Fraskillelse (verba arcendi) staaer Ablativus uden eller med Præpositionerne a, de, ex, f. Ex. Arcere aliquem (a) tecto. Liberare aliquem (a) periculo. (E) vita decedere. Amicitia *nullo loco* excluditur. Sulla *dictatura* se abdicavit. Interdicere alicui *aliqua re*; interdictum est illi *aquâ* et *igni*. Nostro more male rem gerentibus patribus *bonis* interdici solet; *C. sen.* 7. Exsolvere, exonerare, levare uden Præposition; de Verba at være forskjellig fra, (verba distandi) differre, discrepare, distare, abhorrere og alienare helst med Præposition. Atticus eos vocabat, quorum mores *a suis* non abhorrerent; *Nep. Att.* 14. Totum se *a te* abalienavit Dolabella; *Cic. Att.* 14, 18. Naar Talen er om, at skilles fra Personer, bruges Præpositionen a: divelli ab amico.

302. De Verba utor, fruor, fungor med deres cpp., potior, vescor, nitor have Ablativus hos sig: Hanni-

bal, quum *victoria* posset *uti*, *frui* maluit. Quum jam defunctos sese *periculis* arbitrarentur. Ii mihi videntur beate vixisse, quibus sapientiæ *laude* perfrui licuit; *C. Brut.* 2. Omne, *quo* vescuntur homines, penus est. — Potiri styrer ogsaa Genitiv, især naar det betyder, at opnaae den høieste Magt: regni, imperii, rerum potiri. — Nitor construeres og i figurlig Forstand med in: *In vita* Pompeii nitebatur salus civitatis. — Efter dignor, ligesom efter dignus, sættes Tingen i Ablativus, f. Haud equidem *tali* me dignor *honore*.

303. Nogle Verba construeres forskjelligt i forskjellig Betydning, f. Ex. vacare rei (Dativ), at være fri, have Stunder til en Ting ɔ: opoffre sig til, lægge sig efter en Ting. vacare re el. a re, være fri for en Ting. — Consulere *aliquem*, raadspørge En (i Pass. consulor); consulere *alicui*, sørge for En (i Pass. mihi consulitur). Consulere in aliquem, opføre sig mod En. — Literas dare *alicui*, at levere En (et Bud) et Brev; literas dare *ad aliquem*, at skrive En til. — Animadvertere *aliquid*, at bemærke Noget; animadvertere *in aliquem*, straffe En. — Metuere, timere *alicui*, eller *de aliquo*, være bekymret for, *aliquem*, være bange for, frygte En. — Interfuerunt sex anni inter primum et sextum consulatum, der var 6 Aar imellem; interesse spectaculo, at bivaane Skuespillet; interest mea, ejus, det er mig, ham magtpaaliggende. — Æquare og adæquare *rei* eller *cum re rem*, at gjøre lig, *aliquem*, at være lig, opveie. — Convenire *alicui*, passe sig for, *aliquem*, komme sammen med. — Cupere *alicui*, at ville vel, *aliquid*, ønske Noget. — Incumbere *rei*, lægge sig paa (i ufigurlig Betydning), *in* el. *ad rem*, lægge sig efter. — Moderari, temperare *alicui rei*, holde Maade med, *rem*, styre, indrette; temperare *alicui*, skaane. — Providere, prospicere *aliquid*, forudsee, *alicui aliquid*, forsyne En med Noget, *alicui*, sørge for En.

Philosophiæ semper *vaco*. Nullum tempus Pisoni unquam *vacabat* aut *a forensi dictione*, aut *a scribendo*, aut *a cogitando*; C. Br. 78. — Athenienses *consuluerunt Apollinem*, quas potissimum religiones tenerent. Dii *consulunt rebus humanis*. Non *universo* hominum *generi* solum, sed etiam *singulis* a diis immortalibus *consuli* solet. In secundis rebus nihil *in quemquam* superbe ac violenter *consulere* decet. — *De republica*

quotidie magis *timeo*. Duo res in civitate plurimum possunt, summa gratia et eloquentia. quarum alteram vereor, alteram metuo. — Ne æquaveritis *Hannibali Philippum*, ne *Karthaginiensibus Macedonas*. Apparuit, *æquasse* Servilium Consulem Appii *odium; Liv*. 2, 27. — Poetæ, etiam *vitiosis* quid *conveniat*, videbunt. *Atilium* sua manu spargentem semen, qui missi erant, *convenerunt*. Tissaphernes simulavit se dare operam, ut *Lacedæmoniis cum rege conveniret*, at Lacedæmonierne skulde blive enige med Kongen. — Cæsar reperiebat, favere Dumnorigem et *cupere Helvetiis* propter affinitatem; *Cæs*. 1, 18. — Ajax *gladio incubuit*. *Incumbamus ad* illa præclara *studia*. — Vix *lacrimas temperans* dicitur legatorum verba audisse. *Res rusticas* venti tempestatesque *moderantur*. — Prospexi tempestatem futuram. Cæsar, *frumento exercitui proviso*, in Italiam profectus est. A diis *vitæ* hominum consuli et *provideri*, manifestum est.

304. Af verba impersonalia tage libet, licet, liquet Dativus til sig: Non *libet mihi* deplorare vitam. *Libitum est mihi* paulo plura dicere. Saaledes og cp. collĭbet, collibuit el. collibitum est. Simulac *mihi collibitum sit*, de te cogitare; *C. Fam*. 15, 16. — Licet tibi dubitare, eller: licet, ut dubites; ogsaa med to Dativer: *licuit* esse *otioso Themistocli*, licuit *Epaminondæ*; hvilken Construction er almindeligere end f. Ex. Civi Romano licet esse Gaditanum, hvor Infinitivus Gaditanum esse er Subject til licet. Roscius rogat oratque, ut *sibi* liceat *innocenti* amicorum opibus vitam in egestate degere; *C. Rosc*. 49. Ved licet er Infinitivus Activi brugeligere, end Inf. Pass., f. det kan omtvivles, dubitare licet (det er tilladt at tvivle). — De causa *mihi* nondum *liquet*. — Med id, hoc, illud, quod, o. d., kunne disse Verba bruges personligt i 3 Pers. i Sing., f. Non *idem* mihi licet, *quod* aliis.

305. Ved følgende 5 Impersonalia staaer den følende Person i Accusativ, og Gjenstanden for Følelsen i Genitiv (ogsaa i Infinitiv):

aliquem alicujus rei {
poenitet, f. suæ *quemque fortunæ* poenitet.
piget, f. si *peccatorum vos* piget.
pudet, f. Malo, *me fortunæ* poeniteat, quam *victoriæ* pudeat. Non *me* pudet *fateri*.
tædet, f. Piget tædetque *me* civitatis *morum*.
miseret, f. *Mei* miseret *neminem*. *Me* miseret *nullius hominis*.

306. *Decet,* sømmer sig, anstaaer, bruges med Acc. c. Infinitivo, f. decet, verecundum esse adolescentem; men ogsaa personligt, f. parvum parva decent. — Saaledes bruges og dedecet og indecet, anstaaer ikke. Oratorem irasci, minime decet; simulare, non dedecet.

307. *Oportet,* det bør sig, det er nødvendigt, construeres almindeligen med Acc. c. Infinitivo: men ofte, især for at undgaae Tvetydighed, bruges ogsaa Conjunctivus: **En Lov bør være kort,** legem brevem esse oportet (det er nødvendigt, at en Lov er kort). Me ipsum ames, oportet, non mea (det bør sig, at du elsker &c.). Me amare te oportet vilde være tvetydigt.

308. *Necesse est,* det er nødvendigt, bruges med Acc. c. Inf., eller med Conjunctivus med Udeladelse af ut, f. Necesse est, me, te, illum. illos, nos &c. hoc facere, eller: Hoc faciam, facias, faciamus &c. necesse est. Si sic erimus affecti, ut propter suum quisque emolumentum spoliet aut violet alterum, *disrumpi necesse est* humani generis *societatem.* Qui se metui volent, a quibus metuentur, eosdem *metuant ipsi necesse est; C. Off.* 2, 24.

309. *Opus est,* er fornødent (ikke i saa høi Grad som necesse est, uundgaaeligen nødvendigt). Opus er egentligen et Substantivum, Behov, Trang, f.

Mihi opus est libris (ablat. respectivus; see Nr. 306, c.), der er Behov for mig i Henseende til Bøger ɔ: jeg behøver Bøger.

Mihi opus sunt libri, Bøger ere Behov for mig ɔ: jeg behøver Bøger. — Denne sidste Maade bruges helst ved Adjectiva og Pronomina i Neutrum, f. Themistocles celeriter, *quæ opus erant,* reperiebat. Den første Maade bruges altid naar ved opus est staaer den græske Accusativus, f. Quid opus est divitiis? Nihil opus est divitiis. Opus est bruges ogsaa med Infinitivus; med Acc. c. Inf.; med Ablat. af Perf. Partic. Pass., f. Quid opus est de Dionysio tam valde *affirmare?* Nunc opus est, *te* animo *valere.* Prius, quam incipias, *consulto,* et, ubi consulueris, mature *facto* opus est.

310. Venit mihi in mentem bruges ofte som et Impersonale med Genitiv, f. Solet mihi in mentem venire *illius temporis*

el. *illorum temporum*. Venit mihi in mentem bruges ogsaa personligt, f. Veniebant illi in mentem *multa* in utramque partem.

311. Adskillige verba personalia forandre deres Bemærkelse, naar de bruges impersonaliter, f. Ex.

consto, stiti, are, bestaaer;	constat, det er vitterligt.
contingo, tigi, tactum, ĕre, vedrører;	contingit, det lykkes.
convenio &c. kommer sammen;	convĕnit, det skikker sig.

312. Med Accusativus bruges: juvat, f. me juvat, det fornøier mig; me præterit, fallit, fugit, latet, det undgaaer mig, min Opmærksomhed. In lege nulla esse ejusmodi caput, non *te fallit*. Illud quam sit difficile, non *me fugit*.

313. Ved interest, det gjør en Forskjel, det er magtpaaliggende, og rēfert (ɔ: reifert), det gjør til Sagen, det er magtpaaliggende, forstaaes det Ord causâ eller re (ablat. respectivus), f. interest meâ, tuâ, suâ, nostrâ, vestrâ (causâ el. re), det gjør en Forskjel i mit, dit ɔc. Anliggende, det er mig, dig ɔc. magtpaaliggende. Interest reipublicæ (causâ). Interest utriusque nostrum (ikke nostrâ utriusque). Rēfert nostrâ (re el. causa), det gjør til Sagen i vort Anliggende, det er os magtpaaliggende. — Rēfert bruges helst kun ved Possessiver, eller oftest absolut.

Det, som er magtpaaliggende, udtrykkes aldrig ved et Substantivum, men ved en Sætning med at, eller med et Spørgeord, f. interest omnium recte *facere* el. *ut* recte *faciant*. For Børn er Forældres Liv og Vel meget magtpaaliggende, Liberorum magnopere interest, *parentes vivere* et *salvos esse*. *Vestra* omnium interest, ne respublica turbetur. Milo tænkte stedse paa, hvor vigtig hans Død var for Clodius, Semper Milo, quantum interesset Clodii, *se perire*, cogitabat. Non adscripsi id, quod *tua* nihil *referebat*. Non rēfert, quam multos libros, sed quam bonos habeas.

Hvormeget Noget er magtpaaliggende, udtrykkes ved Adverbia: tantum (el. tanti), quantum (el. quanti), multum, plurimum, magnopere (el. magni), magis, maxime, nihil, parum (el. parvi), minus, minime; (ikke ved majoris, maximi; multi, plurimi; minoris, minimi). *Magni refert*, hic quid velit. *Maxime interest*, quemadmodum quæque res audiatur. *Magni interest mea*, cum amico una esse. Intelligo, *quanti* reipublicæ *intersit*, omnes copias convenire. — Det

bemærkes, at esse kun kan have Nominat., Dat. og Acc. efter sig. Man kan altsaa ikke sige: interest Ciceronis esse eloquentis, men eloquentem.

314. Et verbum activum, som styrer Accusativus, bruges personligt (sjelden upersonligt) i Passivum. Verba activa, som ikke styre Accus., bruges upersonligt i Passivum, f. consulere aliquem, **at raadspørge En**, i Passivum: consulor, -eris, -itur &c. Consulere alicui, **at sørge for En**, i Passivum: consulitur mihi, tibi, illi, nobis &c.; consulebatur mihi, tibi &c. Parcendum est inimicis. Divitibus invideri solet. Nihil facile persvadetur invitis. Non modo non *invidetur* illi *ætati*, verum etiam *favetur*. Omnibus meis persvasum est. *Patribus* male rem gerentibus *bonis interdici* solebat. Senatus putavit, *in eam civitatem animadvertendum esse*. Non *corpori* solum *subveniendum est*, sed menti atque animo multo magis. **Disse kunde ikke overtales til at opholde sig længere**, *his* non *persvaderi* poterat, ut diutius morarentur. — Verba activa, som bruges personligt i Passivum, styre altsaa Accusativus.

§. 12.

Om Sted, Tid, og Rum.

315. Byers Navne

staae paa Spørgsmaal hvor? i Genitivus, f. *Romæ* natus. *Corinthi* nutritus, i Rom, i Corinth. — Appositum til en saadan Genitivus staaer i Ablativus: Natus est Antiochīæ, *urbe clarissima*. Staaer Appellativum foran Byens Navn, maa in sættes til, og Byens Navn staaer i Ablativus, eller i Genitivus: In oppido Adrumeto. In oppido Antiochiæ. — Byers Navne paa e efter 1 Decl. kunne i dette Tilfælde ikke have es i Genitiv, men æ: Negotiatur Mitylenæ, ikke Mitylenes. — Men

316. Naar Byers Navne ere pluralia, eller af 3 Decl., staae de i Ablativ uden Præposition: *Athenis* Archontes, *Carthagine* Sufētes quotannis creabantur.

Denne Genitiv og Ablativ bruges kun ved Verba; derimod ved Substantiva maa Stedet hvor angives ved

Adjectiver, f. Ex. Senatet i Rom, Senatus Romanus (ikke Romæ). Olim inclytum erat Dianæ *Ephesiæ* fanum, Dianas Tempel i Ephesus.

317. Byers Navne staae paa Spørgsmaal hvorhen? i Accusativus, paa Spørgsmaal hvorfra? i Ablativus uden Præpositioner: Roma Capuam proficisci. Foran Byers Navne staaer i Dansken ofte i, men betyder dog til Stedet: (Quum) F. Maximus, *Romam ad Senatum* missus, (nuntiasset), til Senatet i Rom. — Da Præpositionerne kun udelades, naar Talen er om at komme inde fra eller ind i en By, saa maa ad sættes foran Byers Navne, naar det betyder henad til, til Omegnen af, ikke ind i, og ligeledes a, naar det betyder fra Omegnen af, f. Quum iter *ad Mutĭnam* dirigerem, in itinere de proelio facto audivi; *Cic. Fam.* 10, 11. Iugurtha et Bocchus *ad Cirtham oppidum* iter constituunt; *Sall. Iug.* 81. Augustus ab Actio Samum in hiberna se recepit; *Svet. Oct.* 17. — Staaer Appellativum foran Byens Navn, sættes Præpositionen til, f. ad urbem Ancyram, ex oppido Thermis. — Præpositionen sættes til, naar den betegner en Frastand fra et Sted, f. Æsculapii templum quinque millibus passuum *ab Epidauro* abest.

Naar fra betyder oprunden fra, hjemmehørende i, bruges Adjectivet af Propriet, f. Gorgias fra Leontium, Thrasymachus fra Chalcedon, Protagoras fra Abdera, Prodicus fra Ceos, Hippias fra Elis vare i Pericles's Tid i stor Ære, Periclis ætate *Leontinus* Gorgias, T. *Chalcedonius*, P. *Abderītes*, P. *Cëus*, H. *Eleus* in honore magno fuit; *C. Br.* 8.

318. Som Byers Navne bruges domus, rus, humus, saaledes:

Hvor? domi, ruri, humi (ligesaa belli og militiæ i Forbindelse med domi: domi militiæque; vel belli vel domi).

Hvorhen? domum, domos, rus, humi (ikke humum).
Hvorfra? domo, rure. (Om ruri, rure see Nr. 43, b).

domi, domum og domos, uden Præposition, forenes med Pronomina possessiva eller Eierens Genitiv, f. domi meæ. domi Cæsaris. domos omnium. I saadanne Forbindelser bruges dog ogsaa, skjøndt sjelden, in, f. in domo mea, in suam domum; i andre Forbindelser al-

tid in: in domo paterna. in hanc domum. Hadrianus Uticæ *domi suæ* vivus exustus est. Forte evenit, ut *ruri* essemus. Quousque *humi* defixa tua mens erit? — Hannibal ex Etruria *domum* rediit. Celeriter *domum* nuntiatur, Heraclium *rus* profugisse. Procumbit *humi* bos. — Tabellarius unam ex his epistolis *domo* attulerat. Quum Tullius *rure* redierit, mittam eum ad te. Naar domus blot betyder Huus, Bygning, uden Begrebet af Hjem, construeres det som et andet Appellativum: *In domo* furtum factum est ab eo, qui *domi* fuit.

319. Nogle mindre Øers Navne bruges som Byers Navne: Lacedæmonii Pausaniam *Cyprum* miserunt. Conon plurimum *Cypri* vixit, Iphicrates in Thracia, Timotheus *Lesbi*; *Nep.* 12, 3. — Lande og store Øer paa Spørgsmaal hvorhen have in ved sig: in Italiam, in Græciam, in Siciliam proficisci.

320. Ved terra marique udelades in; ligesaa ved loco og locis, via og itinere, naar de forbindes med Adjectiver eller Pronomina: Bellum *terra marique* geritur. hoc loco. multis locis. *Appia via* venit Lampsacum. Ipse *eodem itinere*, *quo* hostes ierant, contendit. Ligesaa bruges appellative Sted-Navne med totus i Abl. uden in, f. Manat *tota urbe* rumor. Vagari *toto foro*. — Ogsaa andre Ord, som udtrykke Veien, ad hvilken man drager, staae i Ablativus uden Præposition, f. Lupus *Esquilina porta* ingressus, *Tusco vico* atque inde *Melio* per portam Capenam prope intactus evaserat; *Liv.* 33, 26.

321. Til at betegne Udstrækning i Tid og Rum, paa Spørgsmaal hvorlænge? hvor lang, bred, dyb, høi, tyk? o. d. bruges Accusativus, sjeldent Ablativus: Cogitationem sobrii hominis *punctum temporis* suscipe, antag et Øieblik et fornuftigt Menneskes Tanker. *Decem annos* Troia a Græcis oppugnata est, eller: *per* decem annos om en mere langvarig og sammenhængende Tid, som i Dansk: i hele ti Aar. Vixit *annis triginta novem*, imperavit *triennio*. Ordet tempus staaer altid i Ablativ paa Spørgsmaal hvorlænge. f. Ex. non ita longo tempore aliquid continuare. — Nunquam *pedem* a me discessit, han gik aldrig et Skridt fra mig. Fossa *duos pedes* longa, alta, crassa. Lon-

gum *sesquipede*, latum *pede*. Maals-Udtryk staae ogsaa i Genitivus (som en Beskrivelses-Genitivus): Cæsar *pedum quindecim* fossam fieri jussit.

Paa Spørgsmaal hvor langt borte bruges sædvanligen Ablativus, f. Ariovisti copiæ a nostris *millibus passuum* aberant; *Cæs. B. G.* 1, 41.

322. I Maal og Tal bruges ofte Singularis i Dansken, i Latinen paa en rigtigere Maade Pluralis: tre Fod, tres pedes. 4000 Mand, quater mille viri.

323. Tids-Udtryk staae i Ablativ uden Præposition paa Spørgsmaal naar? *Qua nocte* natus est Alexander, *eadem* Dianæ Ephesiæ templum deflagravit; *Cic. N. D.* II, 27. Isocrates hunc librum *quarto* et *nonagesimo anno* scripsit. — Ligesaa ved Feste og navnligen nævnte Krige udelades in, f. ludis ipsis Latinis. Primo Punico bello. — Ved Adverbia numeralia bruges inter in anno.

324. Paa Spørgsmaal hvorlænge før eller efter? bruges Ablativus: Themistocles fecit idem, quod *viginti annis ante* fecerat Coriolanus; *C. amic.* 12. Homerus *annis multis* fuit ante Romulum. Post solstitium canicula exoritur, et quidem *aliquot diebus*. Numa Pompilius *annis permultis* ante fuit, quam Pythagoras. — Naar quam følger efter, kunne ante og post, som Præpositioner, styre Tids-Udtrykket i Accusativus: Testamentum Augusti *ante annum et quatuor menses, quam* decesserat, factum est. Cimon *post annum quintum, quam* expulsus erat, in patriam revocatus est.

325. Istedetfor die post quam, anno post quam, die ante quam, anno ante quam siger man postridie quam, postero anno quam, pridie quam, priore anno quam; saaledes og: sexto anno quam f. sexto anno post quam, o. d. — Scipio domum reductus est *pridie quam* excessit e vita; *C. Læl.* 2. Quid causæ fuerit, *postridie* intellexi, *quam* a vobis discessi; *C. Fam.* 14, 7. *Postero die quam* illa erant acta, repente Catulus senex venit; *C. Or.* 2, 3. Xerxes in Græciam descendit *sexto* fere *anno, quam* erat expulsus; *N.* 3, 1. Anno *trecentesimo altero, quam* condita Roma erat; *L.* 3, 33.

326. Paa Spørgsmaal for hvorlænge siden? staaer abhinc (kun om den forgangne Tid) med Accusativ eller Ablativ: For tre Aar siden, abhinc tres annos el. tribus annis, eller ante hos tres annos.

327. Paa Spørgsmaal hvor gammel? sættes natus med Tids-Udtrykket i Accusativus, f. Ennius *annos septuaginta* natus. — Ved minor, yngre, major, ældre, staaer Alderen i Genitivus eller Ablativus (see Nr. 168), f. Cautum est Pompeia lege, ne quis capiat magistratum *minor* (natu, quam homo) *annorum triginta.* Iulius Cæsar sanxit, ne quis civis *major annis viginti* Italia abesset. Christianus *major* est *octo annis.*

328. Ved at angive den Alder, hvori En har gjort eller oplevet Noget, ligesom og ved Embedsnavne til Tidsbestemmelse bruges helst Concreta istedetfor Abstracta: Dette skete i min Barndom, hoc factum me puero. Efter Ciceros Consulat, post Ciceronem Consulem.

§. 13.

Adverbium.

329. Adverbier, som dannes af Adjectiver efter 2 Decl., endes almindeligen paa *e* (docte af doctus); af Adjectiver efter 3 Decl., paa *ter* (fortis, *fortiter*; celer, *celeriter*; felix, *feliciter*; audax, *audacter*; properans, *properanter*; men facilis, *facile*); af Substantiver, paa *tus* eller *tim* (coelitus, fra Himlen; *gregatim*, flokkeviis, viritim, Mand for Mand). Endelsen tus betyder en Udgaaen fra, tim en vis Fremgangsmaade.

330. Adverbia, som komme af Adjectiva, compareres som disse, og faae da almindeligen i Comparativus Neutrum-Endelsen *ius*, i Superlativus *ime:* docte, doctius, doctissime; fortiter, fortius, fortissime; acriter, acrius, acerrime; bene, melius, optime; male, peius, pessime; multum, plus, plurimum. — Samme Gradation have adskillige Adverbia, som ikke komme af Adjectiver: sæpe, sæpius, sæpissime; diu, diutius, diutissime; potis el. pote, potius, potissime (mum).

331. Nogle Adverbia have ikke alle Gradus: Magis, maxime; ocius, ocissime; nuper, nuperrime; satis, satius; secus, secius.

332. Adverbia af de Adjectiver, der compareres ved magis og maxime, have samme Comparationsmaade, som disse, f. magis pie, maxime pie. Dog er Omskrivning bedre, f. majore pietate, maxima pietate.

333. Istedetfor Adverbium bruges Adjectivum, naar herved nærmest udtrykkes en Beskaffenhed ved Subjectet, f. Socrates venenum *lætus* et *libens* hausit.

334. Adskillige især Tids- og Steds-Præpositioner bruges som Adverbia, f. ante, post, prope &c.

335. Naar Adverbia staae som Substantiva, styre de Genitivus, isærdeleshed Adverbia copiæ et inopiæ: Cimon habebat *satis eloquentiæ*. *Armorum affatim* erat captorum Carthagine. In Caii oratione erat *parum lepōris*. (See Nr. 190). Ligesaa og Adverbia loci især med de Genitiver gentium, terrarum, loci, locorum: ubinam gentium sumus? Migrandum Rhodum, aut *aliquo terrarum* arbitror.

336. Ved Adverbierne palam og clam (ligesom ved Præpositionen coram) bruges Ablativus: palam populo, for **Folket, i Folkets Nærværelse.** clam vobis, **Eder** uafvidende.

337. Nempe svarer ikke til det danske nemlig, men betyder dog vel, ofte med Ironie: Penes quos igitur sunt auspicia more majorum? nempe penes patres, dog vel hos Senatorerne. Det danske nemlig udtrykkes enten ikke i Latinen, eller det skeer ved nimirum, nam, etenim.

338. Adverbia derivata styre samme Casus, som deres Stammeord, f. Hoc ad te *minime omnium* pertinebat. *Obviam alicui* procedere. *Convenienter naturæ* vivere. (Stammeordene ere minimus, obvius, conveniens). — Propius, proxime construeres med Dativus, dog helst med Accusativus, eller Præpositionen a: Propius, proxime *Tiberi*, *Tiberim*, *a Tiberi*.

339. Pridie og postridie styre dies i Genitiv, men ellers helst Acc. med underforstaaet ante eller post, f. Pridie (priore die) *ejus diei*. Pridie *Calendas* ɔ: die ante Calendas. Postridie *Calendas* ɔ: die post Calendas.

340. To Nægtelser i een Sætning bekræfte, f. non nemo, **Nogen**; nemo non, **Ingen som jo** ɔ: **Enhver.**

non nulli, nogle; nullus non, enhver.
non nihil, Noget; nihil non, Intet som jo ɔ: Alt.
nonnunquam, undertiden; nunquam non, aldrig at jo ɔ: altid.

Tuum consilium *nemo* potest *non* maxime laudare, der er Ingen, som jo kan høiligen rose dit Forsæt ɔ: Enhver maa høiligen 2c. Men specielle Benægtelser, i forskjellige Sætninger, svække ikke den almindelige Benægtelse: Neminem, neque suo nomine, neque subscribens, accusavit.

341. I Dansken sætter man ofte ikke ved et Udraab, skjøndt Udraabet ikke er nægtende; ikke saa i Latinen, f. Quam magnum est (hvor stort er det ikke), personam in republica tueri principis! Animantium quanta varietas! hvor stor er ikke Dyrenes Forskjellighed!

342. Ne quidem, ikke engang, skal altid have det Ord, hvorpaa Eftertrykket hviler, imellem sig: Non sunt in senectute vires? *Ne* postulantur *quidem* a senectute.

343. Usque, lige, lige til, bruges med de Præpositioner ad, in, ab, ex, f. *usque ad* hiemem differre. *usque in* Pamphyliam legatos mittere. *usque ab* heroicis temporibus. *usque ex* Æthiopia. Dog udelades ad sædvanligst foran Byers Navne, f. usque Romam.

344. Forte bruges i Betydning af maaskee kun efter de Conjunctioner si, nisi, ne, num, f. si quis vestrum forte miratur.

345. Istedetfor non enim, non vero, non tamen i Begyndelsen af en Sætning, siges ialmindelighed hellere neque enim, nec vero, neque tamen, f. Menti nihil est tam inimicum, quam voluptas. *Nec enim* libidine dominante temperantiæ locus est.

346. Non pleier at udelades efter non modo, non solum, naar det følgende Led indeholder en Nægtelse og det for begge Led fælleds Prædicat, f. Vir bonus *non modo* facere, sed *ne* cogitare *quidem* quidquam *audebit*, quod non audeat prædicare. Men: Ego *non modo* tibi *non* irascor, sed *ne* reprehendo *quidem* factum tuum.

347. Adverbier staae ofte, hvor man i Dansk bruger Substantiver med Præposition: med Sandhed, vere; med Klogskab, prudenter; med Overlæg, considerate; med Sikkerhed, tuto.

348. Romerne inddeelte ikke Sætningerne ved Talord, for det Første, Andet, Tredie o. s. v., men saaledes: Primum, deinde, tum, præterea, porro, postremo, denique.

(Om Forskjellen imellem non og ne see Nr. 388).

§. 14.

Præposition.

349. Præpositionerne styre enten Accusativus, eller Ablativus, eller begge Casus:

1) Accusativus:

ad, til.
adversus eller adversum, imod.
ante, foran, før.
apud, hos (i Bolig eller Skrift).
circa, circum, omkring.
circiter, henved (helst Adverb.)
cis, citra, paa denne Side, inden.
contra, ligeoverfor; imod (fiendtligen).
erga, imod (venskabeligen).
extra, udenfor.
inter, imellem, iblandt.
intra, indenfor, inden.
juxta, ved Siden af.
ob, ligefor; formedelst.
penes, hos (i Ens Magt eller Besiddelse).
per, igjennem; ved.
pone, bagved.
post, efter, bagefter.
præter, foruden; forbi.
prope, nærved.
propter, næstved; formedelst.
secundum, ifølge, efter; langsmed.
supra, over, ovenfor.
trans, henover.
ultra, paa hin Side.
versus, henimod (bagefter sin Casus).

2) Ablativus.

a, ab, abs, af, fra.
absque, uden (sjeldent).
coram, foran, i Nærværelse af.
cum, med.
de, om, af.
e, ex, af, udaf.
præ, for, fremfor.
pro, for, foran; istedetfor.
sine, uden.
tenus, indtil (efter sin Casus).

3) Følgende styre snart Accusativus, paa Spørgsmaal hvorhen; snart Ablativus, paa Spørgsmaal hvor:

in, i, paa: ingredi *in urbem*. esse *in urbe*. Ogsaa med Ablativus efter Verba collocare, ponere og figere, f. collocare milites *in hibernis*.

sub, under: Miltiades insulas, quæ Cyclades nominantur, *sub* Atheniensium *potestatem* redegit. An-

tigenis *sub imperio* phalanx erat Macedonum; *C. Nep.* 18, 7. — sub, henimod, styrer Acc., f. sub finem anni.

super, over, med Acc., undtagen med Betydning om: *super aliqua re* ad aliquem scribere.

subter, under, helst med Acc., bruges sjeldent.

350. Cis og trans staae sædvanligen paa Spørgsmaal hvorhen? citra og ultra, ligesom extra og intra, paa Spørgsmaal hvor? f. Augustus Germanos *trans* Albim fluvium *summovit*, qui longe *ultra* Rhenum *est*.

351. Ob betyder i Sammensætning imod, imøde, f. oppono, obeo.

352. Per, sammensat med Verber, igjennem, f. perlego; undertiden forstærker det, f. percarus.

353. A og ad betegner ialmindelighed kun en Retning fra eller til; e og in en Udgang eller Indgang: Sidera *ab* ortu *ad* occasum commeant. Animi, quum *e* corporibus excesserunt, *in* coelum, quasi in domicilium suum, perveniunt. A (bort fra) coelo fugiunt nubes; *de* (ned fra) coelo Iuppiter fulmina mittit; *e* (ud fra) coelo Socrates primus philosophiam devocavit. — a betegner Ophavsmanden, e Kilden: Traditum est *ab* Homero, det er fortalt af Homer. Traditum est ex Homero, Sagnet er øst af Homer. — a el. ab, om en Forretning eller et Embed, bruges saaledes: Alicujus esse (sc. servum) a pedibus (Løber), ab epistolis (Skriver), a rationibus (Regnskabsfører), a studiis, a voluptatibus. — a og e staae kun foran Consonanter; ab og ex foran Vocaler, og ab foran alle Consonanter, undt. b; ex foran nogle Consonanter: a patre. e regione. ab initio. ab rege. ex urbe. ex parte. Dog gives der nogle Talemaader, hvor e eller ex maa hævdes deres Plads, f. e longinquo. e vestigio. e re mea est. ex sententia. ex tempore. magna ex parte &c. — abs staaer ikkun foran Ordet te. — e el. ex betegner i flere Compp. en Fuldendelse: enarro, exoro.

354. De, i Sammensætning, ned, bort: despicio, seer ned paa, foragter. detero, bortvisker.

355. Præ i Cpp. forøger stundom Bemærkelsen, f. præclarus.

356. In, i Sammensætning, ind, ind i (f. incurro), har i verba cpp. ogsaa vim intendendi (*in* intensivum), f. tendere, spænde, intendere, spænde stærkt; men ved Adjectiver vim privandi (*in* privativum), f. gratus, ingratus.

357. Hos udtrykkes ved in, naar Talen er om indvortes Egenskaber hos Personer, f. Hos denne Mand fandtes den største Klogskab, *in* hoc homine summa erat prudentia.

358. Sub, i Cpp., under, f. suppono; under Haanden, hemmeligen, f. surripio; nedenfra opad, f. suspicio, seer op til, høiagter (maaskee i denne Betydning en sammendragen Form af sursum); undertiden formindsker det, f. subrideo, subtimide.

359. Ved tenus staae ofte Pluralia i Genitiv: labrorum tenus.

360. De Tostavelses-Præpositioner ante, contra, inter, propter sættes undertiden efter Relativum. Saaledes og de Eenstavelses-Præpositioner in, ob, post, de, ex, men kun med et paafølgende Substantivum, f. quos inter, quas contra, quod propter studium; qua in re, quam ob causam. — cum hæftes altid til de Pronomina me, te, se, nobis, vobis, og sædvanligen til de Relativa quo, qua, quibus, f. mecum, vobiscum, quacum.

361. Præpositionen maa ikke skilles fra sin Casus uden ved et nødvendigt Tillæg: Eloquentiam *ad* bonorum *pestem* convertere. *Inter* bis quinos *viros*. *De* bene beateque *vivendo*.

362. Causal-Præpositionerne formedelst, ved, af &c. udtrykkes ofte i Latinen ved Perfect. Partic., f. af Kjerlighed, amore abreptus, captus, incensus, o. d.

363. Mange Præpositioner, som betegne Tid eller Sted, bruges som Adverbier: ante, forhen; post, derefter; circa, extra, juxta &c.; ad ved Talord: occisis *ad* (henved) hominum millibus quatuor, reliqui rejecti sunt; *Cæs. B. G.* 2, 33.

364. Præpositiones inseparabiles ere

ambi (græsk *ἀμφι*), amb, am, an, omkring, fra begge Sider. Ambivium. ambāges. amicio (ɔ: amjicio), kaster om, ifører. anceps, anquiro (undique quæro).
con, med, sammen: conquiro, comparo, coeo, colligo.

dis, di, sønder, til forskjellige Sider: disjicio, digero, diffindo. — Forskjelligt fra dette dī er det græske dĭ (δις, Latinernes bis): dibaphus, διβαφος.
re, tilbage: rejicio, redeo.
se, affides, til Siden: sepono, securus (sine cura).
ve betegner et feilagtigt Formeget eller Forlidet (oftest det sidste), omtrent som male (f. Ex. male laxus ɔ: nimis laxus; male plenæ legiunculæ ɔ: parum plenæ l.): vegrandis ɔ: nimis grandis el. parum grandis. vecors. vesanus.

§. 15.

Conjunction.

365. Conjunctionerne kunne inddeles efter deres Bemærkelse i copulativæ, conditionales, causales, conclusivæ, adversativæ, o. d., f. Ex. et, ac. atque; si, sin, nisi; quum, quia, quoniam; ergo, ideo, igitur: sed, autem, vero. — Conjunctionerne que (og) og ve (eller) hænges bagved det Ord, som de forbinde med et foregaaende: pater materque. frater sororve.

366. Naar det danske medens betegner en Modsætning (da derimod), oversættes det ved quum med Conjunctiv, f. Menneskene have især deri Fortrinet for de Umælende, at de kunne tale, medens de i mange andre Henseender ere svagere, homines, *quum* multis rebus infirmiores sint, hac re maxime bestiis præstant, quod loqui possunt.

367. Tre eller flere Ord staae ialmindelighed uden et ved hinanden, eller et gjentages, f. amicitiam summa fide, constantia, justitia servavit, eller summa fide et constantia et justitia. Dog bruges que ved det sidste Ord: summa fide, constantia justitiaque.

368. Quoque, quidem, enim, autem, vero *(particulæ postpositivæ)* kunne ikke staae først i en Sætning: men de tre sidste efter det første Ord, eller efter det andet, naar et af Ordene er Verbum esse; de to første efter det Ord, hvortil de nærmest høre: Si amicitia per se colenda est, societas *quoque* hominum per se expetenda. *Mea quidem* sententia omnis ratio vitæ adjumenta hominum desiderat. Eadem constituendarum legum fuit causa, quæ regum. Ius *enim* semper est quæsitum æquabile: neque *enim* aliter esset jus; *Cic.*

Off. 2, 12. — Tamen, især naar det hører til et enkelt Ord, og igitur bruges ogsaa oftest som *postpositivæ:* Nostri olim, urbe reliqua capta, *arcem tamen* retinuerunt; *Cic. Att.* 7, 11. Totiesne *igitur* sententiam mutas? — Itaque sættes først i Sætningen.

369. Ac staaer helst foran Consonanter. Quoque føier kun til; etiam forhøier ogsaa, og sættes foran det Ord, hvortil det hører. Per se jus est expetendum: quod si jus, *etiam* justitia. sic reliquæ *quoque* virtutes per se colendæ sunt.

370. Ac og atque forbindes med de Adjectiver og Adverbier, som betyde Lighed eller Ulighed: similis, similiter, par, pariter, æquus, æque, juxta, idem, totidem, perinde, talis; alius, aliter, dissimilis, secus, dispar, diversus, contrarius, contra, f. Agrippa erat *pariter* patribus *ac* plebi carus. Cum *totidem* navibus rediit *atque* erat profectus. Virtus *eadem* in homine *ac* deo est. *Aliud* mihi *ac* tibi videtur. Vides, omnia fere *contra*, *ac* dicta sint, evenisse.

371. I disjunctive Spørgsmaal (der staae i Modsætning med hverandre saaledes, at den Spørgende formoder Svaret i et af dem) betegnes det første Spørgsmaal ved utrum (af uter, hvilken af to?) eller ne *(encliticon)*, eller slet ikke, de følgende ved an, f. *Utrum* ea vestra *an* nostra culpa est? Quæritur, a multis*ne* opus sit, *an* satis, a paucis diligi. Bene præcipiunt, qui vetant quidquam agere, quod dubites æquum sit *an* iniquum. (Saaledes siges helst, naar Spørgsmaals-Ledene kun ere enkelte Ord). Non refert, *utrum* sit aureum poculum, *an* vitreum, *an* manus concāva. Eller ikke hedder annon eller necne (dog bruges necne eller an minus næsten kun i indirecte Spørgsmaal uden Verbum): Isne est, quem quæro, *annon?* Primum illud requiram, dixeritne Clodiæ, *annon* dixerit; *Cic. Coel.* 21. Antigonus nondum statuerat, conservaret Eumenem, *necne*; *Nep.* 18, 11. — I andre Tilfælde udtrykkes Spørgsmaalet ved num, eller ved ne *(encl.)*, eller ved an, dog saaledes, at num i directe Spørgsmaal forudsætter et nægtende Svar (dog vel ikke), f. Ex. Num me putas tam dementem fuisse? I indirecte Spørgsmaal er num blot spørgende uden anden Bibetydning, f. Quæsivi ex eo, num in Senatum esset venturus. ne *(encl.)* er blot spørgende. an bruges kun i Forbindelse med noget Foregaaende: *Num* cogitat, quid dicat? — Dubito, *num* idem tibi suadere, quod mihi, debeam. — Putas*ne*, me istud facere potuisse? — Quod si

scisset, quam sententiam dicturus essem, remisisset aliquid profecto de severitate cogendi (in Senatum). *An* me censetis decreturum fuisse? **eller** troe I maaskee, at jeg vilde have stemt ꝛc.? *Cic. Phil.* I, 6. — Naar nonne gjentages, udelades ne: Quid bestiæ? *nonne* frigus, *non* famem, *non* montivagos cursus patiuntur?

372. Haud scio an el. nescio an, jeg veed ikke, om jo; jeg skulde troe; maaskee (en beskeden Menings-Yttring): Haud scio, an satis sit, eum, qui lacessierit, injuriæ suæ poenitere. Nescio, an parem habeas neminem.

373. Aut bruges, naar det ene Tilfælde udelukker det andet; vel, naar der ikke er megen Forskjel paa Tilfældene (aut adskiller altsaa stærkere end vel); sive (vel si), naar det er uvist, hvilket af Tilfældene der finder Sted: Audendum est aliquid universis, *aut* omnia singulis patienda; *Liv.* 6, 18. Quidquid enuntiatur, *aut* verum est, *aut* falsum. Quædam terræ partes incultæ sunt, quod *aut* frigore rigent, *aut* uruntur calore. — Venit Epicurus, homo minime malus, *vel* potius vir optimus. Mihi placebat Pomponius maxime, *vel* dicam, minime displicebat. Serius a Romanis poetæ *vel* cogniti sunt *vel* recepti. Tuberonis ego industriæ gloriæque faveo, *vel* propter propinquam cognationem, *vel* quod ejus ingenio studiisque delector, *vel* quod laudem adolescentis propinqui existimo etiam ad meum aliquem fructum redundare. — Ascanius Lavinium urbem matri *sive* novercæ reliquit. Mavors *sive* (dicere mavis) Mars; Paris *sive* Alexander. *Sive* ista uxor *sive* amica est. Illo loco libentissime soleo uti, *sive* quid mecum cogito, *sive* aliquid scribo aut lego. *Sive* — *sive* kan for det meeste i Dansken hedde hvad enten — eller, og fordrer, ifølge sin Sammensætning, altid et Verbum hos sig. *Aut* Cajus *aut* Titus veniet, enten vil C. eller T. komme. *Sive* Cajus *sive* Titus veniet, hvad enten C. eller T. kommer.

374. Saa ofte naar kan forklares ved dersom, oversættes det ved si: Naar et lykkeligt Liv kan rabes, kan det ikke være lykkeligt, si amitti vita beata potest, beata esse non potest.

375. Postquam, antequam, priusquam stilles gjerne ad saaledes, at den første Deel af Ordet anbringes tidligere i den foregaaende Sætning, og quam beholder den

Plads, som Ordet har i Dansken, f. Nihil *prius* mihi faciendum putavi, *quam* ut tibi gratularer. *Ante* videmus fulgurationem, *quam* sonum audiamus.

376. Der er Forskjel paa nisi og si non. Saa ofte det danske naar ikke, hvis ikke er det samme som undtagen naar, med mindre at, eller der i den foregaaende Sætning staaer en Nægtelse, hedder det nisi. Men naar det ikke kan ombyttes med hine Udtryk; ligeledes saa ofte der folger en Modsætning efter, med at, tamen, certe, bør det hedde si non; eller, naar Verbet udelades, si minus: Memoria minuitur, *nisi* eam exerceas. Actio recta non erit, *nisi* recta fuerit voluntas. — Bene si amico feceris, ne pigeat fecisse; at potius pudeat, *si non* feceris. Desiderium amicorum, *si non* æquo animo, at forti feras. Tu *si minus* ad nos, nos accurremus ad te.

377. Og ikke hedder nec eller neque, naar Nægtelsen gaaer paa hele Sætningen; men et non el. ac non, naar Nægtelsen kun angaaer et enkelt Ord eller Begreb, og har Accenten, f. Impedit consilium voluptas, *nec* habet ullum cum virtute commercium. Difficile est, omnia persequi, *et non* necessarium (ikke nødvendigt o: unødvendigt). Omnis æquitas perturbaretur, si verbis legum, *ac non* sententiis parcatur. Videris mihi aliud quiddam, *et non* id, quod susccpisti, disputasse. Si quam Rubrius injuriam suo nomine *ac non* impulsu tuo fecisset; *C. in Verr.* 1, 31. Utinam pro decore hoc vobis, *et non* pro salute esset certamen. Og ikke er i disse Tilfælde ialmindelighed det samme som og ikke hellere, og ikke snarere.

378. Nec non el. neque non bruges rigtigst kun i Forbindelse med et andet nec el. neque, eller i Begyndelsen af en Periode, saaledes at Sætninger, ikke enkelte Ord, derved forbindes: Macedones Eumenem sibi aliquando anteponi indigne ferebant, *neque* tamen *non* patiebantur; *Nep.* 18, 1. Neque tristius dicere quidquam debeo hac de re, *neque non* me tamen mordet aliquid; *C. Fam.* 3, 12. Sidera ipsa sua sponte moventur. *Nec* vero Aristoteles *non* laudandus in eo, quod omnia, quæ moventur, aut natura moveri censuit, aut vi, aut voluntate; *C. N. D.* 2, 16. *Neque* vero *non* fuit apertum, si Conon non fuisset, Agesilaum Asiam regi fuisse erepturum.

379. Negationen for en heel Sætning anbringes sædvanligen i Spidsen af Sætningen, f. og ingen, nec ul-

lus for et nullus; nec quisquam f. et nemo; nec unquam f. et nunquam; nec usquam f. et nusquam: Quidam omnia se simulant scire, *nec quidquam* sciunt. Iugurtha timebat populum Romanum, *neque* adversus iram ejus *usquam* spem habebat; *Sall.* 1, 13. Impedit consilium voluptas, *nec* habet *ullum* cum virtute commercium, og har ingen Samqvem. Maaneder og Aar forsvinde, og den henrundne Tid vender aldrig tilbage, menses et anni cedunt; *nec* præteritum tempus *unquam* revertitur. — Derfor bruges ogsaa nego og veto saaledes: Han sagde, at han aldrig vilde gjøre det, negavit, se unquam facturum. Stoici negant, quidquam esse bonum, nisi quod honestum sit. Han befalede, at ingen Svig maatte finde Sted, vetuit, quidquam per fraudem fieri.

380. Quod (græsk ὅ for δὶ ὅ) foran si eller nisi udtrykker en Forbindelse ved eller Overgang fra det Foregaaende: ja, nu, men, altsaa, og, e. d. Tyranni coluntur simulatione duntaxat ad tempus: *quod si* (men naar) forte ceciderint, tum intelligitur, quam fuerint inopes amicorum. Saaledes findes ogsaa quod forbunden med etsi, quia, quum, ubi, utinam, og med qui, naar dette svarer til noget Følgende: *Quod qui* benigniores volunt esse, quam res patitur, in eo peccant.

Hvorledes at udtrykkes i Latinen.

381. Naar at i Dansken blot betegner Infinitivet (hvilket især er Tilfældet ved Verba, som give en ufuldstændig Mening, der ved Infinitivet fuldstændiggjøres, f. volo, possum, debeo, soleo, conor, audeo, o. d.), udelades det i Latinen, f. Vi ønske at leve med Dig, tecum vivere cupimus; naar at tilkjendegiver en Sætning, udtrykkes det i Latinen saaledes:

1) At oversættes ved ut: naar Sætningen udtrykker Følge, Virkning, eller Hensigt, efter de Verba virke, bede, formane, befale, ville, tildrage sig, det staaer tilbage, det følger, og allevegne, hvor at kan forklares saa at, paa det at, for at, f. Edimus, *ut* vivamus; non vivimus, *ut* edamus. Sol efficit, *ut* omnia floreant. Illud te oro et hortor, *ut* diligentissimus sis. Themistocles persvasit populo, *ut* classis ædificaretur. Adeo Pylades Orestem dilexit, *ut* pro eo mori paratus esset. Persæpe evenit, *ut* utilitas

cum honestate certet. Reliquum est, *ut* egomet mihi consulam. Phaëton, *ut* curru patris tolleretur, optavit. Tribuni plebis postulant, *ut* sacrosancti habeantur; *L.* 3, 19. Mos est hominum, *ut* nolint, eundem pluribus rebus excellere. Magno opere te hortor, *ut* orationes meas legas. Tantum abest, *ut* nostra miremur, *ut* usque eo difficiles et morosi simus, *ut* nobis non satisfaciat ipse Demosthenes.

Om dignus, indignus, aptus, idoneus see Nr. 235. Om necesse est see Nr. 308.

2) At oversættes ved quod, naar Bisætningen, hvori det staaer, indeholder Grunden til Hovedsætningen; og quod kan da altid paa en forklarende Maade henføres til et Pronomen demonstrativum (da det jo egentlig er Acc. Sing. Neutrius Generis af qui: det at, i Henseende til det at): Gaudeo, *quod* convaluisti. Habet *hoc* optimum in se generosus animus, *quod* concitatur ad honesta. Eumeni multum detraxit inter Macedŏnes viventi, *quod* alienæ erat civitatis; *C. Nep.* 18, 1. Phocion in *eo* offenderat, *quod* patriæ male consuluerat. Mitto, *quod* invidiam, *quod* omnes meas tempestates subieris; *C. Fam.* 15, 4, 27. Num reprehendis, *quod* libertus patronum juvabat? *C. Verr.* 1, 47. Huc accedit, *quod* paullo occultior vestra ista cupiditas esset; *C. S. Rosc.* 36. Vitium est, *quod* quidam nimis magnum studium in res obscuras conferunt easdemque non necessarias; *C. Off.* 1, 6. Dux præterquam *quod* tot insignis triumphis, etiam ætate venerabilis, inter prima signa se offerebat; *L.* 6, 24.

Naar de med at forbundne Sætninger staae i Causal-Forbindelse, bruges altsaa ut eller quod.

3) Naar de ved at forbundne Sætninger ikke staae i nogen Causal-Forbindelse med hinanden, bruges Accusativus med Infinitivus (d. e. Subjectet sættes i Accusativus og Verbet i Infinitivus), især efter verba sentiendi og declarandi: Jeg erindrer, at Faderen har sagt, (Faderen at have sagt), memini, *patrem dixisse.* Promisit, se venturum esse, han lovede, sig at skulle komme ɔ: at han skulde komme el. at komme. Memoriæ proditum est, *Latonam confugisse* Delum. *Victorem parcere* victis, æquum est.

Disse Bemærkninger om Verba gjælde ogsaa de med dem beslægtede Substantiva, naar at følger efter. Spes fuerat, regiam stirpem apud se educari; *Liv.* 1, 5.

382. Naar at med Infinitivus udtrykker en Sætning, skal bruges Accus. med Inf. istedetfor den simple danske Infinitivus, f. *Jeg haabede at opnaae det*, sperabam, *me* id assecuturum (ikke sperabam id assequi). Pollicebaris *te* venturum (ikke pollicebaris venire). *Aldrig mindes jeg at have været mere opbragt*, nunquam commotiorem fuisse *me* memini. — Volo, nolo, malo, med forskjelligt Subject i begge Sætninger, have ialmindelighed Accus. med Inf. efter sig, eller, naar et Ønske skal udtrykkes, ut, f. Nolo, mihi hunc errorem extorqueri. Hoc velim tibi curæ sit. Equidem vellem, uti literæ pedes haberent. Volo, nolo, malo, cupio bruges, naar begge Sætninger have samme Subject, baade med og uden Accusativ-Subject efter sig: volo &c. laudari, og volo &c. *me* laudari. Cupio me esse clementem. Cari esse et diligi malumus. Multi se Græcos magis, quam Romanos haberi volunt.

383. Verba dicendi (dicor, trador, feror, prodor &c.) bruges i Passivum helst personligt: dicor, diceris, dicitur vir bonus esse; dicimur, dicimini, dicuntur viri boni fuisse o. s. v. Aristæus inventor olei esse dicitur, *man siger, at A.* Mihi magis timendum est, ne multa crimina Verris prætermittere, quam ne qua in istum fingere *existimer*, *at man skal troe om mig, at jeg digter.* Alcibiades aspergebatur infamia, quod in domo sua facere mysteria *dicebatur*, *fordi man sagde om ham, at han. Der fortælles, at Herkules og Bacchus have været Orientens Konger*, Hercules et Liber reges Orientis fuisse dicuntur, (traduntur, feruntur). Videmur hoc fecisse (ikke videtur, nos hoc fecisse). Dives existimatur esse felix.

384. Efter de Ord spes og spero, ligesom og efter andre Ord, udtrykkes ofte den følgende Futurum Infinitivi ved fore (el. futurum esse), ut, f. Nunquam putavi, fore, ut ad te supplex venirem. Existimabant plerique, futurum fuisse, ut oppidum amitteretur. Denne Omskrivning er nødvendig ved Verber, som mangle Supinum og altsaa ogsaa Fut. Partic. Act., f. spero, fore, ut te hujus rei poeniteat.

385. Iubeo og veto bruges rigtigst med Acc. c. Inf.,

og ofte med Passivum istedetfor det danske Activum, f. Cæsar *duas acies hostem propulsare* jussit. Sulla befoel at adsplitte Levningerne, Sulla *reliquias dissipari* jussit. Herodes lod Børnene dræbe, Herodes jussit *infantes occīdi*. Iubeo tibi facere kan aldrig siges. (Herodes infantes occidendos curavit. Iubeo bruges med Præsens, curo med Futurum efter sig.) Vetat deus injussu hinc *nos* suo *demigrare*; *C. Tusc.* 1, 30. Marius vetuit *se alligari*; *C. Tusc.* 2, 22. Iubet *nos* Pythius Apollo *noscere* nosmet ipsos. Epaminondas *spiculum evelli* jussit.

386. Intet Verbum styrer i og for sig selv Accusativus med Infinitivus, men, som Meningen forandres, forandres ogsaa Constructionen; thi naar man ikke vil betegne et blot Factum, men en Følge eller Virkning, bruges naturligviis ut, f. Dicam tuis, *ut* librum meum *describant*, ad teque *mittant*. Scripsit, se venturum esse, han skrev, at han vilde komme; men scripsit, ut venirem, at jeg skulde komme. Sol efficit, *ut* omnia floreant; men: Dicæarchus vult *efficere* (bevise), animos esse immortales. Videndum est igitur, *ut* ea liberalitate utamur, quæ prosit amicis, noceat nemini.

387. Efter de Verba, som betyde Glæde, Smerte, Forundring, kan bruges baade quod og Acc. med Inf., f. Gaudeo, tibi jucundas meas esse literas. Græci exsultant, *quod* peregrinis judicibus utuntur. Indignor, *eum*, quem dilexi, *periisse*. Non miror, *hominem* mercede conductum omnia *habere* venalia.

388. At ikke hedder ne, naar det har prohibitiv Betydning, f. Videndum est, *ne* major sit benignitas, quam facultates. Hoc te rogo, *ne* demittas animum. Ut non siger kun, hvad der ikke er eller skeer, ne hvad der ikke maa eller bør skee: (Lepidus tam occulte egit, *ne* consilium suum ab aliquo intelligeretur, for at hans Hensigt ikke skulde mærkes. — Lepidus tam occulte egit, *ut* consilium ipsius a nemine intelligeretur, at hans Hensigt ikke mærkedes). Derfor bør der ved Imperativet, eller, i dets Sted, ved Conjunctivet, aldrig sættes non, men ne: Quæso animum *ne desponde*. *Ne tentes*, quod effici non potest. Dog rigtigst siger man noli tentare, nolite tentare &c., dog ogsaa cave

tentes, cavete tentetis &c., eller fac ne tentes &c. *Noli* a me laudationem *exspectare.* Nolite mirari. Efter ne følger neve ell. neu, ikke neque, fordi neque er et non, men neve er et ne, f. Hominem mortuum in urbe *ne* sepelito *neve* urito. — Ut ne, at ikke, bruges deels til Forstærkning, deels for Tydeligheds Skyld: Iustitiæ primum est munus, *ut ne* cui quis noceat; *Off.* 1, 7. Adjuvari se volunt, non, *ut ne* affligantur, sed ut ad altiorem gradum ascendant; *Off.* 2, 18.

389. Efter verba impediendi bruges sædvanligen quo minus med Conjunct., f. Senectus non *impedit*, *quo minus* literarum studia teneamus usque ad ultimum tempus senectutis; *C. Sen.* 60. Non *recusavit* Epaminondas, *quo minus* legis poenam subiret; *Nep. Ep.* 8. Quid *obstat, quo minus* deus sit beatus? Non *deterret* sapientem mors, *quo minus* in omne tempus reipublicæ consulat.

390. Efter de Ord, som betegne **Frygt, Bekymring, Fare for**, at eller at ikke, bruges

ne om det, man ikke vilde at skulle skee;
ut om det, man ønskede at skulle skee.

Vereor, *ne* mihi irascaris, at Du skal vredes paa mig. Metuo, *ut* id succedat, at det ikke vil lykkes. Illa restabat *cura*, *ne* Hasdrubal et Mago bellum extraherent. Summum *periculum* est, *ne* reus elabatur. Altsaa i disse Tilfælde maa at oversættes ved ne, at ikke ved ut.

§. 16.

Interjection.

391. Som Interjectioner bruges ogsaa Verba og Nomina: infandum! malum! age! mehercule ɔ: me Hercules juvet! medius fidius ɔ: me deus fidei (Hercules) juvet! edepol ɔ: me deus Pollux juvet! Ved Interjectioner staae Vocativus, naar de bruges i en Tiltale; Dativus eller Accusativus, naar de udtrykke en Affect: *Heus, Syre,* arrige aures! væ victis! hei me miserum! Proh deûm fidem! O præclarum custodem ovium, ut ajunt, lupum!

Foruden hvad alt forhen efterhaanden er anført *) om Ordenes Plads i Sætninger, mærke man endnu Følgende:

392. I mange Udtryk er Ord-Stillingen ved Sprogbrugen bestemt, og maa ei forandres: Iuppiter optimus maximus. Terra marique. Senatus populusque Romanus. mihi crede, som parenthetisk Mellemsætning for profecto o. a.

393. Ord, som stilles imod eller i gjensidigt Forhold til hinanden, staae gjerne sammen: *alius alium* vituperat. *manus manum* lavat. *cuneus cuneum* trudit. Sublato *tyranno*, *tyrannida* manere video. Ratio nostra *consentit*, *pugnat* oratio. Derfor er det ogsaa, at

394. Quisque staaer umiddelbar efter de reflexive Pronomina, efter Superlativer og Ordenstal, f. Ex. *Suos quisque* parentes diligit, ikke diligit quisque suos. Apollo monet, ut *se quisque* noscat. *Prudentissimus quisque* negotiosus maxime est. *Quinto quoque* anno lustrum habebatur. Kun i relative Sætninger staae de reflexive Pronomina efter quisque, f. Quanti *quisque se* ipse facit, tanti fit ab amicis; *C. Læl.* 16.

395. De indskrænkende Adverbia certe, fere, pæne, prope staae almindeligst efter det indskrænkede Begreb, f. victi sumus, aut si vinci dignitas non potest, fracti *certe* et abjecti; *C. Fam.* 4, 7. Omnes *fere* familiarissimi Cæsaris me colunt; *C. Fam.* 6, 10.

396. Inquit sættes efter eet eller flere Ord i oratio rectá; aio ligesaa i oratio obliqua. Dico faaer Plads, som andre latinske Verba. Virtus, virtus, *inquam*, conciliat amicitias. Neoptolemus apud Ennium, philosophari sibi, *ait*, necesse esse; *C. Tusc.* 2, 1. Zeno in una virtute positam beatam vitam *dicebat*. Zeno *dixit*: in una virtute posita est beata vita. Ligesom inquam, indskydes de Ord opinor, reor, credo, quæso, obsecro i oratio recta, f. Endymion ut in Latino obdormivit, nondum, *opinor*, est experrectus; *C. Tusc.* 1, 38. Furiæ deæ sunt speculatrices, *credo*, et vindices facinorum et scelerum; *C. N. D.* 3, 18. Attica mea, *obsecro te*, quid aget? *C. Att.* 13, 13.

*) Nr. 342, 360, 361, 368, 375.

397. Causa og gratia sættes rigtigst efter deres Genitivus: Tantum abest, ut hæc *bestiarum causa* parata sint, ut ipsas bestias *hominum gratia* generatas esse videamus; *C. de n. d.* 2, 63.

398. Den vigtigste Idee, eller det Ord, hvorpaa Eftertrykket hviler, og hvad der skeer eller tænkes først, staaer først. Derfor er det ogsaa, at periodisk-forbundne Sætninger foretrækkes for andre. *Mathematicorum* iste mos est, non philosophorum. *Stoicorum* autem ignoras quam sit subtile disserendi genus. *Græco* verbo utamur, si quando minus occurrat *latinum*. Ut *patrem* tuum amavi, ita *te* amo. (Flere Exempler i Nr. 399).

399. En Sætning, som er udvidet ved een eller flere Mellemsætninger, kaldes Periode (hvilken næsten stedse bruges i Latinen, naar to Sætninger med eet Subject forbindes ved en Conjunction): Scipio satte en Armee over til Africa, for at lede Hannibal bort fra Italien, Scipio, ut Hannibalem ex Italia deduceret, exercitum in Africam trajecit. Antigonus, quum adversus Seleucum Lysimachumque dimicaret, in proelio occisus est; *C. Nep. de reg.* 3. Verres, simulac tetigit provinciam, statim Messanam literas dedit; *C. Verr.* 1, 10. Stultitia, etsi adepta est, quod concupivit, nunquam se tamen satis consecutam putat. Cæsar, quum patriæ libertatem oppressisset, jure interfectus videbatur. Homerum, quia est magno ingenio instructus, omnes admirantur. Stoici sapientem, licet in summa paupertate constitutum, felicissimum dicebant. Socrates hanc viam ad gloriam proximam dicebat esse, si quis id ageret, ut, *qualis* haberi vellet, *talis* esset. Itaque ad omnes res Sicilia semper usi sumus, ut *quidquid* ex se posset efferre, *id* apud nos non nasci, sed domi nostræ conditum putaremus; *C. Verr.* 2, 2.

400. Naar Sætninger med et-et; vel-vel; aut-aut; quum-tum; tum-tum; non modo- sed etiam o. a. have et fælleds Nomen, sættes dette enten foran den første Partikel, eller paa et passende Sted i næste Sætningsled: Quanquam *utriusque* quum multa non probo, tum illud imprimis. Qui ad *alterius* non modo sensum ac voluntatem, sed etiam vultum atque nutum convertitur. Quanta *hominum* erat vel admiratio vel que-

rela. Ab *omni* non modo fortuna verum etiam spe derelicti. Non se aut mortis aut servitutis *periculo* commisit.

401. Non nisi skilles rigtigst ad ved mellemkommende Ord: Caritas inter natos et parentes dirimi *nisi* detestabili scelere *non* potest. Quod fere *non* contingit *nisi* iis, qui.

402. Appositum staaer sædvanligen efter Proprium (med mindre hint skal fremhæves): *Mucius*, *augur*, multa narrare de *Lælio*, *socero suo*, solebat. Cicero, consul. — *Scythes Anacharsis* hoc potuit, nostrates philosophi facere non potuerunt.

403. Adjectivum skilles gjerne fra sit Substantivum, og Genitivus fra sit Nomen ved de Ord, som fuldstændiggjøre Begrebet: Hoc tibi jucundissimum esse scio, me ipsum ex *tua* erga Lucceium *benignitate* maxima voluptate affici; *C. Fam.* 13, 41. Ii sapientes sunt existimandi, qui *nullum* pro salute patriæ *periculum* vitant. *Reguli* in Romanos singularia *studia*. *Ciceronis* ad conservandam rempublicam *diligentia*.

404. Non staaer foran det Ord, hvortil det hører: Non brevitati servitum est, sed magis venustati. Non poetica sunt hæc, sed historica. Angaaer Negationen en heel Sætning, staaer non foran Verbet: non audeo loqui, jeg tør ikke tale; *audeo non loqui*, jeg tør lade være at tale, el. jeg tør tie. Res diutius tegi *non* potuit.

---

405. Prosodik

er Læren om Stavelsernes Qvantitet.

406. I Henseende til Qvantiteten er en Stavelse enten lang (longa —), eller kort (brevis ◡), eller snart lang snart kort (anceps ⏓).

407. I. En Vocal er kort, naar den staaer foran en anden til den følgende Stavelse hørende Vocal (vocalis ante vocalem brevis), f. ardĕa, dirŭo, cŏhors.

Undtagelser: 1) græske Ord, som beholde deres egen Qvantitet, f. Machāon, Amphīon; hvorved især mærkes, at de græske Ord, der have *ει* foran Vocalen, faae i Latinen et langt *ē* eller *ī*, som Ænēas, Epicurēus, Darīus, Arīus, Iphigenīa, Antiochīa, Thalīa. I Latinen ere meget faa Undtagelser: 2) āī og ēī i Vocativ af saadanne Navne som Cajus, Pompejus; 3) Genitiv

og Dativ Sing. i 5 Decl. have langt e imellem to i, f. diēi; 4) fio har allevegne langt i, fīebam, undt. naar r kommer til, f. fĭerem.

II. Diphthonger og contraherede Stavelser ere lange, f. Cæsar, foenus; cōgo af coago, tibīcen af tibiicen, sīs for si vis, mālo for magis volo, inclūdo af claudo.

III. Positio (d. e. den Beskaffenhed ved en Stavelse, at to eller flere Consonanter følge efter Vocalen) gjør den foregaaende Stavelse lang. x og z gjelde hver for to Consonanter, f. ārx, nix, cōllum, pāctum, īn mare.

408. Literæ liquidæ ere l, m, n, r; de øvrige Consonanter, undt. s, ere mutæ.

409. Positionen muta cum liquida lader for det meeste den foregaaende Stavelse blive kort, naar den ellers ikke indeholder en lang Vocal, f. lugūbris, assĕcla. cȳcnus. Mediæ (b, d, g) med l, m, n danne altid stærk Position; undtagen i Begyndelsen af et Ord, f. ilicĕ glandis, accurrerĕ scribas. s foran en anden Consonant danner stundom ikke Position. h regnes ikke til de sande Consonanter, og danner altsaa ikke Positio. qu danner heller ikke Positio. Consonanten j mellem tvende Vocaler i eet Ord gjør Positio, f. ējus, undt. i cpp. af jugum, f. bĭjugŭs.

410. Derivata beholde ialmindelighed samme Qvantitet som deres primitiva, f. lĕgo, lĕgebam.

411. Tostavelses-Perfecta og -Supina, samt de deraf afledede Tempora, have første Stavelse lang, f. vĭdeo, vīdi, vīsum, vīdisse, vīsurus, undtagen naar vocalis ante vocalem gjør Forandring, f. rŭo, rŭi. Dog have 7 Tostavelses-Perfecta og 10 Tostavelses-Supina næstsidste Stavelse kort; Perfecta: bĭbi, dĕdi, fĭdi, stĕti, stĭti, tŭli, scĭdi, og Supina: dătum, rătum, sătum, stătum (af sisto), ĭtum, lĭtum, cĭtum, quĭtum, sĭtum, rŭtum, med sammes Composita.

412. Præterita polysyllaba paa *vi* og *si*, og Supina polysyllaba paa *tum* og *sum* have foregaaende Stavelse lang, f. amo, amāvi, amātum; peto, petīvi, petītum; divido, divīsi, divīsum. De Supina paa *itum*, som ei komme af *ivi* contr. *ii*, have *i* kort, f. fugio, fugi, fugĭtum; noceo, nocui, nocĭtum; agnosco, agnovi, agnĭtum; undt. recensītum af recenseo.

413. De Perfecta, som fremstaae ved Stavelse-Fordobling, f. tundo, tŭtŭdi, have de to første Stavelser

korte, undtagen cædo, cecīdi, og ved Position, f. mordeo, momōrdi.

414. Composita have ialmindelighed samme Qvantitet som deres Simplicia, f. vŏco, avŏco; lĕgo (læser), perlĕgo; lēgo (sender), ablēgo: lædo, illīdo: fauces, suffōco. Man kan altsaa i Henseende til Qvantiteten slutte fra compositum til simplex, f. Ex. fra admīror til mīror.

415. Eenstavelses-Præpositioner, som endes paa en Vocal, ere lange; paa en Consonant, korte, f. dēduco, ăboleo; dog er pro kort i mange Ex., f. prŏfugus &c. — Re er kort, undt. i Impersonale rēfert (ɔ: reifert).

416. Patronymica paa *ais*, *eis*, *itis*, *ois*, *otis*, *ine*, *one* have for det meeste næstsidste Stavelse lang, f. Achāis, Æneïs, Memphītis, Minōis, Milōtis, Nerīne, Acrisiōne.

417. Adjectiva paa *acus*, *icus*, *imus* have næstsidste Stavelser kort, undt. merācus, opācus; amīcus, aprīcus, pudīcus, mendīcus, postīcus; quadrīmus, patrīmus, opīmus.

418. Adjectiva paa *alis*, og næsten alle paa *anus*, *arus*, *ivus*, *orus*, *osus* have næstsidste Stavelse lang, f. dotālis, urbānus, avārus (undt. barbărus og opipărus), æstīvus, decōrus, arenōsus.

419. Adjectiva verbalia paa *ilis* (og alle Adjectiva paa *atilis*) have næstsidste Stavelse kort, f. mobĭlis, fictĭlis, umbratĭlis; de andre paa *ilis* lang, f. anīlis, undt. gracĭlis, humĭlis, parĭlis, simĭlis, sterĭlis.

420. Adjectiva paa *inus*, som betegne en Materie (Træ, Plante, Steen o. d.), eller en Tid, have kort *i* (f. cedrĭnus, crocĭnus, adamantĭnus; perendĭnus), de øvrige et langt *i* (f. agnīnus, latīnus). Undt. matutīnus og vespertīnus.

421. Deminutiva paa *olus* og *ulus*, *a*, *um* have næstsidste Stavelse kort, f. urceŏlus, lectŭlus, filiŏla, corcŭlum.

422. Eenstavelsesord, som endes paa en Vocal, ere lange, undt. enclitica que, ve, ce, ne, te, pte; ligesaa og Eenstavelsesord, som endes paa en Consonant, undt. fel, mel, vir, cor, os (ossis), an, in, quis, bis, is, fer, per, ter, samt Eenstavelses-Partikler paa b, d, l, t.

423. Eenstavelsesord med kort Vocal endes alle paa Consonanter. Pronomina hic og hoc (Nomin. og Acc.) bruges meest lange.

424. Om Endestavelsen i Tostavelses- og Fleerstavelses-Ord mærkes:

a er kort i Nomina, undt. Abl. Sing. 1 Decl. og Vocativ af græske Propria paa as, f. mensă, Æneā.

a er lang i Verba og Indeclinabilia, f. amā, anteā, undt. ită, quiă, ejă.

e er kort, f. patrĕ, currĕ, nempĕ; men lang i Abl. af 5te og i Vocat. af 1ste Decl., og i Imperat. af 2den Conj.; samt i Adverbia af 2den Decl. (undt. benĕ, malĕ, infernĕ, supernĕ), f. doctē, placidē, doctissimē, saa og i fermē, ohē, og ferē.

i er lang; men kort i græske Vocativer (f. Alexĭ), og i nisĭ, quasĭ, cui (dissyllabum), sicutĭ, necubĭ, sicubĭ; anceps i voxende græske Dativer (f. Palladī), og i mihi, tibi, sibi.

o er anceps, hyppigst kort; dog lang i Alt, hvad der kommer af 2den Decl., Nomina og Adverbia (f. dominō, bonō, paulō), saa og i quō, eō med cpp., illō, ideircō, citrō, retrō, ultrō, ergō; kort i modŏ med cpp., og i immŏ, illicŏ, citŏ, egŏ, ambŏ, duŏ, cedŏ (ɔ: dic el. da).

u er stedse lang.

y i græske Ord stedse kort.

425. Alle Endestavelser af Fleerstavelsesord, der ende paa en Consonant, ere korte; herfra undtages de, der ende paa Consonanten s, hvilke behøve nærmere Bestemmelse:

426. Om Eenstavelsesord er talt. Græske Ord beholde deres Quantitet; kun de paa or, f. Hector, ere i Latinen korte, skjøndt de i Græsken have ωρ.

427. Endelsen as, es, os er lang, f. bonitās, audiēs, honōs; undt. anăs, anătis, og de græske Nominativer paa as, som have i Genitiv adis, f. Iliăs, samt græske Accusativa Pluralia af 3die Decl., f. herōăs. Et kort es have 1) Imparisyllaba tertiæ decl. paa es, naar den næstsidste Stavelse i Genitiv er kort, f. milĕs, milĭtis (undt. abiēs, ariēs, pariēs, Cerēs, og pēs med cpp.); 2) Nominativa Pluralia af græske Imparisyllaba, f. Amazonĕs. Af *Sum* med cpp. hedder anden Person ĕs, abĕs &c.; af *Edo* ēs; Præpositionen penĕs. Et kort os have ŏs (ossis), compŏs, impŏs, og de græske Ord og Casus paa os, f. Delŏs, Erinnyŏs.

428. Endelsen is er meest kort; men lang 1) i alle Casus i Plur., f. armīs, omnīs for omnes (Acc.); 2) i Verbernes 2den Person i Sing., naar 2den i Plur. har ītis (ɔ: i 4 Conj.), og i vīs, du vil, og sīs (ɔ: si vis); 3) i Samnīs, Salamīs, Simoīs, som i Græsken.

429. Endelsen us i Verba og Nomina er kort; men lang i Genit. Sing., og i Nom., Acc. og Voc. Plur. 4de Decl., samt i nomina tertiæ decl., som beholde et langt u i Genitiv, f. virtūs. I græske Ord er den, som i dette Sprog, lang, f. Panthūs, Melampūs.

430. ys er i græske Ord kort; kun i dem lang, hvilke i Acc. Sing. have yn, f. Trachȳs.

431. Herved kan mærkes: Alle Endelser af romerske Navne paa ĭus, ĭo, ĭcus, ĭdius, erĭus, ŭlus, ŏlus, ŏla, ere korte, undt. Andronīcus, Dīdius; men lange paa ēius, ālis, ānus, ēnus, īnus, ēnas, īnas, ēna, īna, ānius, ōnius, undt. genĭnus, Lĭnus, asĭna.

Latinsk Metrik.

432. Hiatus kaldes det, naar to, til to forskjellige Stavelser hørende, Vocaler støde sammen, især i to forskjellige Ord, f. vitreus, ille ego, ille habet.

433. Hiatus ophæves ved elisio og contractio. Ved Elision viger den første korte Vocal for den følgende korte eller lange, f. fructuibus fructĭbus, idoneior idonĭor, undt. stundom naar est følger efter, f. temulenta est, temulentast. Ved Contraction sammendrages de to Vocaler, som danne Hiatus, til een lang Vocal, ofte ved at udstøde en Consonant, f. deleverunt (deleerunt) delērunt, Tullii Tullī, ingenii ingenī, gratiis gratīs, nĕvŏlo nōlo, bijuga bīga, prōvĭdens prūdens. I Vers: deest jam | terræ su | gæ. dein som din &c.

434. Hiatus imellem to Ord ophæves i Vers ved Elision af den første Vocal, f. Namque erit ille mihi, læs: Namqu͡erit &c. Hiatus i Vers beholdes efter alle Eenstavelsesord, de fleste Interjectioner, og sjelden ellers, f. O et præsidium. Et bis i | o Are|thusa i|o Are|thusa vo|cavit. Credimus|an qui a|mant &c.

435. *m* finale elideres tilligemed den foregaaende Vocal formedelst en følgende Vocal, f. Audendum est læs: Audend͡est.

436. Ved Diæresis opløses een Stavelse i to, f. Orpheūs for Orphe͡us, siluæ for silvæ.

437. En pes (Versefod, Verseled) indeholder visse Stavelser af en bestemt Quantitet.

438. Scansion er Versets Afmaaling efter dets pedes.

439. De brugeligste pedes ere:

◡ ◡	Pyrrichius: *bĕnĕ*.
— —	Spondeus: *aūdāx*.
◡ —	Iambus: *pŏtēns*.
— ◡	Trochæus el. Choreus: *āstră*.

⏑ ⏑ ⏑ Tribrăchys: dŏmĭnĕ.
— — — Molossus: lībērtās.
⏑ ⏑ — Anapæstus: ănĭmō.
— ⏑ ⏑ Dactylus: tēmpŏră.
⏑ — ⏑ Amphibrachys: ămārĕ.
— ⏑ — Creticus el. Amphimacer: fēcĕrūnt.
⏑ — — Bacchīus: ĕgēstās,
— — ⏑ Antibacchīus: lēgīssĕ.

⏑ ⏑ ⏑ ⏑ Proceleusmaticus (to Pyrrhichii): cĕlĕrĭtĕr.
— — — — Dispondeus (to Spondei): īnvēstīgāns.
⏑ ⏑ — — Ionicus a minore (Pyrrhich. og Spond.): ădŏlēscēns.
— — ⏑ ⏑ Ionicus a maiore (Spond. og Pyrrh.) sēntēntĭă.
— ⏑ — ⏑ Ditrochæus (to Trochæi): ērŭdītŭs.
⏑ — ⏑ — Dijambus (to Iambi): ămœnĭtās.
— ⏑ ⏑ — Choriambus (Choreus og Iambus): lēctŭs ĕrīt.
⏑ — — ⏑ Antispastus: ăbūndābĭt.
— ⏑ ⏑ ⏑ Pæon primus: crēdĭbĭlĭs.
⏑ — ⏑ ⏑ —— secundus: ămābĭlĭs.
⏑ ⏑ — ⏑ —— tertius: pŭĕrīlĭs.
⏑ ⏑ ⏑ — —— quartus: rĕfŭgĭēns.
⏑ — — — Epitrītus primus: rĕfōrmīdānt.
— ⏑ — — ——— secundus: īmpĕrātrīx.
— — ⏑ — ——— tertius: dīssēntĭēns.
— — — ⏑ ——— quartus: āssēntātŏr.

440. Fod-Cæsuren bestaaer i, at Ordene overskjæres eller deles ved Versfødderne (pedes), f.

Una sa | lus vi | ctis: nul | lam spe | rare sa | lutem.

441. Vers-Cæsuren (el. blot Cæsuren) afskjærer eller deler et heelt Vers ved et Hvilepunct, hvor et Ord ender, og hvormed Interpunction og Ophold i Meningen bør træffe sammen, f.

Una salus victis: | nullam sperare salutem.

442. Versus *Hexamĕter* har sex Pedes, hvoraf den femte er en Dactylus, den sjette en Spondeus eller Trochæus, og de fire første enten Dactyler eller Spondeer, f.

— —   — —   — —   — —   — ⏑
— ⏑ ⏑   — ⏑ ⏑   — ⏑ ⏑   — ⏑ ⏑   — ⏑ ⏑   — —

Aut prodesse volunt aut delectare poetæ.

Naar den femte Pes er Spondeus, kaldes Verset et Hexameter spondaicus, og maa da have en Dactylus i tredieſidste Pes, f.

Cara deum suboles, magnum Jovis incrementum.

443. Versus *Pentamĕter* har fem Pedes, hvoraf de to første ere Dactyler eller Spondeer, den tredie en laug Stavelse, dernæst følge to Dactyli og en syllaba anceps, f.

— ⏑⏑ — ⏑⏑ — | — ⏑⏑ — ⏑⏑ ⏓

Carminibus vives tempus in omne meis.

444. Afvexlende Hexametre og Pentametre kaldes elegiske Vers.

445. Jambiske, trochæiske og anapæstiske Vers deles i Dipodier (διποδίαι) eller Metrer, 2 Pedes til hver, f.

— ⏑ — ⏑ | — ⏑ — ⏑ | — ⏑ — ⏑

⏑ — ⏑ — | ⏑ — ⏑ — | ⏑ — ⏑ —

⏑ ⏑ — ⏑ ⏑ — | ⏑ ⏑ — ⏑ ⏑ — | ⏑ ⏑ — ⏑ ⏑ —

Derfor kaldes et Vers af to Dipodier dimeter (⏑ — ⏑ — | ⏑ — ⏑ —), af tre Dipodier trimeter. Jambiske Vers kunne have Spondeus i de ulige Led (første, tredie, femte), f.

1	2	3	4	5	6
— — / ⏑ —	⏑ —	— — / ⏑ —	⏑ —	— — / ⏑ —	⏑ —

Trochæiske Vers i de lige Led (andet, fjerde, sjette), f.

1	2	3	4	5	6
— ⏑	— — / — ⏑	— ⏑	— — / — ⏑	— ⏑	— — / — ⏑

446. Versus *Asclepiadeus* el. *Choriambicus* bestaaer af 4 Pedes: Spondeus, to Choriambi, en Jambus eller en Pyrrhichius:

— — — ⏑ ⏑ — | — ⏑ ⏑ — ⏑ ⏓

Quodsi me Lyricis vatibus inseris
Sublimi feriam sidera vertice.

447. Versus *Glyconicus* er ligesaadan, med en Choriambus mindre:

— — — ⏑ ⏑ — ⏑ ⏓

Felices ter et amplius.

448. Versus *Phalæcius* har fem Pedes, Spondeus, Dactylus, tre Trochæi:

— — — ⏑ ⏑ — ⏑ — ⏑ — ⏑

Istos composuit Phalæcus olim.

449. Versus *Sapphicus* bestaaer af Dipodia trochaica, Choriambus, og Amphibrachys eller Bacchīus:

— ⏑ — — — ⏑ ⏑ — ⏑ — ⏓

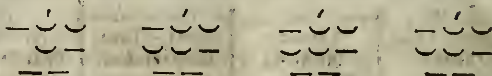
Integer vitæ scelerisque purus.

Efter hver tredie af saadanne Vers sættes næsten altid en Adonicus (ɔ: de to sidste Pedes af et Hexameter):

— ⏑ ⏑ — ⏓

Fusce pharetra.

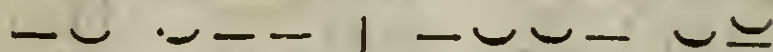
450. I Versus *Aristophanicus* el. *Anapæsticus* kan istedetfor Anapæster staae Spondeer eller Dactyler:

Fatis agimur, cedite fatis.

Dette Vers bruges især i Tragikernes Chore.

451. Versus *Alcaicus*:

Vides ut alta stet nive candidum.

Cæsuren falder altid efter Bacchius.

---

452. Om den romerske Calender.

Dagene i Maanederne taltes ikke hos Romerne, som de tælles hos os, fra 1 til 30 eller 31, men regnedes tilbage fra tre i hver Maaned fastſtaaende Dage: Calendæ, Nonæ, Idus. Calendæ er altid den første i Maaneden; Nonæ er altid den niende før Idus (denne selv iberegnet); Idus den 15de i Martii, Mai, Julii og October, i de øvrige Maaneder den 13de. Naar Romerne tælle fra en bestemt Terminus, regnes denne altid med. Naar man altsaa vil reducere et romersk Datum til vort, eller omvendt, maa man subtrahere det givne Tal, minus 1, fra det Dagtal, hvorpaa Calendæ, Nonæ, Idus falde. Den 26de December efter vor Calender hed altsaa die septimo eller ante diem septimum (ante) Calendas Ianuarias, fordi December har 31 Dage, Calendæ Ianuarii falder altsaa paa den 32te December, 26 ÷ 1 fra 32 = 7. Quinto (ante) Nonas Martias er den 3die Martii, thi 5 ÷ 1 fra 7 (den Dag, hvorpaa Nonæ falder i Martii) = 3. — Udtrykket ante diem maa ansees som et Indeclinabile, da Præpositioner med Acc. og Abl. sættes foran uden Forandring, f. in ante diem V Cal. Novembres, ex ante diem III Idus Octobres. — Dagen før hedder pridie, Dagen efter undertiden postridie (Calendas, Nonas, Idus). — Maanedernes Navne ere Adjectiver med underforstaaet mensis.

Den romerske Calender:

Vore Maanedsdage.	Marts, Mai, Juli, October. (have 31 Dage)	Januar, August, December. (have 31 Dage)	April, Juni, September, November. (have 30 Dage)	Februar, (har 28, og i Skudaarene 29 Dage).
1	*Calendis*	*Calendis*	*Calendis*	*Calendis*
2	VI	IV ante	IV ante	IV ante
3	V ante	III Nonas	III Nonas	III Nonas
4	IV Nonas	Pridie Nonas	Pridie Nonas	Pridie Nonas
5	III	*Nonis*	*Nonis*	*Nonis*
6	Pridie Nonas	VIII	VIII	VIII
7	*Nonis*	VII	VII	VII
8	VIII	VI ante	VI ante	VI ante
9	VII	V Idus	V Idus	V Idus
10	VI ante	IV	IV	IV
11	V Idus	III	III	III
12	IV	Pridie Idus	Pridie Idus	Pridie Idus
13	III	*Idibus*	*Idibus*	*Idibus*
14	Pridie Idus	XIX	XVIII	XVI
15	*Idibus*	XVIII	XVII	XV
16	XVII	XVII	XVI	XIV
17	XVI	XVI	XV	XIII
18	XV	XV	XIV	XII
19	XIV	XIV	XIII	XI
20	XIII	XIII	XII	X ante
21	XII	XII ante	XI ante	IX Calendas
22	XI ante	XI Calen-	X Calen-	VIII Martias
23	X Calen-	X das	IX das	VII
24	IX das	IX	VIII	VI
25	VIII	VIII	VII	V
26	VII	VII	VI	IV
27	VI	VI	V	III
28	V	V	IV	Pridie Calendas Martias.
29	IV	IV	III	
30	III	III	Pridie Calendas (i den folgende Maaned).	
31	Pridie Calendas (i den folgende Maaned).	Pridie Calendas (i den folgende Maaned).		

En nyere Theorie, som ogsaa finder sin Anvendelse i andre Sprog, og synes at have stort Medhold i selve Orddannelsen, anseer jeg det passende, her at anføre. — Ifølge denne inddeles de latinske Verba, ligesom i Græsk, i to Hovedarter: 1) verba pura, som have en Vocal (a, e, i) til Kjendebogstav, hvilket altid forlænges foran Endelser, som begynde med en Consonant; 2) verba impura, som have en Consonant til Kjendebogstav, eller u. (Dette Bogstav betragtes nemlig som en Consonant, fordi det synes at slutte med et blødt eller dunkelt v, og altsaa alle Verba paa uo at have været udtalte bredt som uvo). Hver af disse Hovedarter inddeles atter i visse Conjugationer, hvilke skjelnes af Hovedtempora, især Perfectum, der i 1ste Person forholde sig, som følger:

A. *verba pura:*

1 Conjugation:	amô (for -ao),	amāvi,	amātum,	amāre;
2 Conjugation:	implĕo,	implēvi,	implētum,	implēre;
3 Conjugation:	audĭo,	audīvi, audĭi,	audītum,	audīre;

B. *verba impura:*

4 Conjugation:	statŭo,	statŭi,	statūtum,	statuĕre;
5 Conjugation:	lĕgo,	lēgi,	lectum,	legĕre;
6 Conjugation:	*a.* carpo,	carpsi,	carptum,	carpĕre;
	b. lædo,	læsi,	læsum,	lædĕre.

Indhold.

Første Deel. Formlære.

Anden Deel. Syntaxis.

102006015071

UTL AT DOWNSVIEW
D RANGE BAY SHLF POS ITEM C
39 15 13 06 13 020 0